

VNS 3/2026 vp

**VALTIONEUVOSTON SELONTEKO JULKISEN TALOUDEN
SUUNNITELMASTA VUOSILLE 2027—2030**

SISÄLLYSLUETTELO

1. Taloudelliset lähtökohdat	6
1.1. Talouden näkymät	6
1.2. Julkisen talouden näkymät.....	7
1.3. Julkisen talouden kestävyys.....	8
2. Talous- ja finanssipolitiikan linja	9
3. Julkisen talouden hoitoa ohjaavat tavoitteet ja säännöt.....	12
3.1. Finanssipoliittiset säännöt ja tavoitteenasetanta	12
3.2. Valtiovarainministeriön arvio finanssipoliittisten sääntöjen ja tavoitteiden noudattamisesta	13
3.3. Valtioneuvoston arvio finanssipoliittisten sääntöjen ja tavoitteiden noudattamisesta.....	15
4. Valtiontalous	15
4.1. Valtiontalouden kehysääntö	15
4.2. Budjettitalouden menokehitys ja määrärahakehitys	17
4.3. Budjettitalouden linjaukset 2027—2030	19
4.3.1. Hallinnonalakohtaiset linjaukset.....	23
Valtioneuvoston kanslia	23
Ulkoministeriön hallinnonala	24
Oikeusministeriön hallinnonala.....	25
Sisäministeriön hallinnonala.....	26
Puolustusministeriön hallinnonala.....	27
Valtiovarainministeriön hallinnonala	29
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	30
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	32
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	33
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala.....	34
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala.....	35

Ympäristöministeriön hallinnonala	38
4.3.2. Hallinnon kehittäminen	39
4.4. Budjettitalouden tulot	40
4.5. Valtion budjettitalouden tasapaino ja velka.....	44
4.6. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous.....	45
4.7. Kestävä kehitys.....	46
5. Hyvinvointialueiden talous	48
5.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet.....	48
5.2. Hyvinvointialueiden lainanottovaltuudet sekä laina- ja rahoitussopimusvastuut.....	52
5.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista	53
5.4. Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyden arviointi	55
6. Kuntatalous	57
6.1. Kuntataloutta koskevat linjaukset.....	57
6.2. Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet	58
6.3. Arvio kuntatalouden menoista, tuloista ja tasapainosta.....	59
7. Työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot.....	61
8. Toimenpiteiden yhteenveto julkisen talouden tasolla	63
9. Julkisyhteisöjen taloudelliset vastuut ja riskit.....	69
LIITE 1 Laskennassa käytetyt ennusteet ja oletukset	75
LIITE 2 Valtiontalouden menokehityksen rakennemuutokset sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset.....	77
LIITE 3 Julkisen talouden ennustetaulukot.....	82

Valtioneuvosto on antanut julkisen talouden suunnitelman vuosille 2027—2030

JULKISEN TALOUDEN SUUNNITELMA VUOSILLE 2027—2030

Julkisen talouden suunnitelma perustuu julkisen talouden hoitamisesta annetun lain (1440/2025) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (473/2013) mukaisesti valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan makrotalouden ennusteeseen. Talouspolitiikan arviointineuvosto on itsenäisenä finanssipolitiikan valvojana vahvistanut makrotalouden ennusteen.

Valtioneuvosto on tänään asian oltua valmistelevasti raha-asiainvaliokunnan käsiteltävänä päättänyt julkisen talouden hoitamisesta annetun lain (1440/2025) 4 §:ssä tarkoitetusta julkisen talouden suunnitelmasta. Suunnitelma sisältää valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 1 §:ssä (321/2003) tarkoitetun valtioneuvoston päätöksen valtiontalouden kehyksistä.

Yhteenveto

Taloudelliset lähtökohdat

Valtiovarainministeriö arvioi talouskasvun olevan vielä heikkoa kuluvana vuonna (0,6 %), mutta vuosina 2027—2030 bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan keskimäärin 1,5 prosentin vauhtia. Erityisesti kuluvan vuoden ennusteeseen liittyy Lähi-idän kriisin vuoksi poikkeuksellisen suurta epävarmuutta. Työttömyysaste pysyy korkeana, noin 10 prosentissa v. 2026. Työllisyyden ennustetaan kääntyvän kasvuun v. 2027, ja työttömyysasteen laskevan 8,2 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Julkisen talouden tilanne heikkenee kehyskaudella. Julkisen talouden alijäämä pieneni 3,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen v. 2025, mutta sen odotetaan kasvavan jälleen 4,6 prosenttiin v. 2026. Alijäämän kasvun taustalla on lähinnä puolustusmenojen nousu ja verotulojen kasvun hidastuminen. Alijäämä jää suureksi ollen v. 2030 edelleen 4,4 %. Julkisen talouden menojen ja tulojen välinen huomattava epätasapaino lisää julkisen talouden velkaantumista. Julkisyhteisöjen velan suhteessa BKT:hen arvioidaan ennusteen mukaan nousevan yli 99 prosentin vuoden 2030 lopussa.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoa, kääntää Suomen talous kestävään kasvuun ja taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitusohjelman keskeisin finanssipoliittinen tavoite on julkisen talouden velan BKT-suhteen vakauttaminen vuoteen 2027 mennessä.

Hallitus on hallituskauden aikana päättänyt useista julkisen talouden sopeutuskokonaisuuksista velkaantumiskehityksen taittamiseksi sekä työllisyys- ja kasvutoimista talouskasvun edellytysten parantamiseksi. Hallitus on sitoutunut säästötoimien toimeenpanoon ja päättänyt korvaavista toimista, jos toimet olisivat muuten jääneet päätetystä tasosta.

Heikko suhdannetilanne on vaikeuttanut velkasuhteen vakauttamista ja viivästyttänyt toimeenpantujen rakennepoliittisten työllisyystoimenpiteiden työllisyyttä ja julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta. Lisäksi turvallisuusympäristön muutos ja Suomen sitoumukset puolustusmenojen lisäämiseksi kasvattavat tulevana vuosina julkisia menoja. Osa päätetyistä kasvutoimista myös kasvattaa hallituskauden lopulla alijäämää, jota toimien synnyttämä talouskasvu myöhemmin pienentää.

Uusi kansallinen finanssipoliittinen lainsäädäntö ja liiallisen alijäämän menettely

Uusi kansallinen finanssipoliittinen laki (1440/2025) tuli voimaan vuoden 2026 alusta. Finanssipoliittisen lain mukaiset vaalikauden rahoitusasematavoite ja muut julkisen talouden tavoitteet asetetaan ensimmäistä kertaa seuraavalle vaalikaudelle julkisen talouden suunnitelmassa syksyllä 2027.

Euroopan unionin neuvosto asetti Suomen liiallisen alijäämän menettelyyn (*Excessive Deficit Procedure*, EDP) tammikuussa 2026 ja hyväksyi suosituksen liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Suosituksen sisältämä korjaava nettomenopolku koskee vuosia 2026—2028 ja ohjaa julkisen talouden sopeutusta paitsi tämän hallituskauden loppuun, myös seuraavan hallituskauden alussa.

Valtion budjettitalouden kehitys

Valtion budjettitalouden menojen arvioidaan olevan n. 92,0 mrd. euroa v. 2027, joka on n. 0,7 mrd. euroa enemmän kuin vuodelle 2026 on budjetoitu. Kasvua selittävät vuoden 2027 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset. Menoja vähentävät hallituksen päättämät sopeutustoimet.

Vuonna 2030 budjetin menojen arvioidaan olevan 96,4 mrd. euroa (vuoden 2027 hintatasossa), mikä on n. 4,4 mrd. euroa enemmän kuin vuodelle 2027 arvioidut menot. Määräraharavetta kasvattavat puolustusmenojen ja korkomenojen kasvu. Valtionvelan korkomenot ovat 6,3 mrd. euroa v. 2030, mikä on 2,2 mrd. euroa enemmän kuin v. 2027. Valtion budjettitalouden käypähintaisten menojen arvioidaan olevan 102,7 mrd. euroa v. 2030.

Valtion budjettitalouden tulojen arvioidaan olevan 78,8 mrd. euroa v. 2027 ja 85,3 mrd. euroa v. 2030. Tulojen kasvu ei riitä kattamaan menojen kasvua, ja budjettitalouden alijäämä syvenee vuoden 2027 n. 13,2 mrd. eurosta 17,4 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Hyvinvointialueiden talous

Valtion yleiskatteinen rahoitus hyvinvointialueille on kehyskaudella vuosittain n. 7,5 mrd. euroa vuoden 2027 hinnoin arvioituna. Rahoituksen taso nousee v. 2027 n. 0,1 mrd. euroa edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna. Nousua selittää erityisesti hyvinvointialueiden rahoituksen indeksitarkistus vuodelle 2027 ja suurin alentava vaikutus on jälkikäteistarkistuksen tarkentumisella. Rahoituksen taso pysyy kehyskaudella vakaana, mikä selittyy erityisesti rahoituslakiin ehdotettavilla muutoksilla sekä tehtävä- ja asiakasmaksumuutoksilla. Rahoitusta kasvattaa myös arvioitu palvelutarpeen kasvu.

Vuoden 2025 ennakoitua maltillisempi kustannuskehitys vähentää kahden vuoden viiveellä hyvinvointialueiden rahoituksessa huomioitavaa jälkikäteistarkistuksen määrää v. 2027. Jälkikäteistarkistuksen määrä kuitenkin kasvaa vuosina 2028—2029 edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna, sillä alueiden kustannusten arvioidaan kasvavan vuosina 2026—2027 keväällä 2025 arvioitua nopeammin.

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin, eli valtiolta kunnille suuntautuviin rahavirtoihin, kohdennetaan noin 5,8 mrd. euroa v. 2027. Kehyskauden lopussa v. 2030 valtionavut kasvavat noin 6,1 mrd. euroon vuoden 2027 hinnoin. Tästä laskennallisten valtionosuuksien osuus on 5,0 mrd. euroa.

Kevään 2026 julkisen talouden suunnitelman päätökset heikentävät kuntataloutta n. 60 milj. eurolla, koska vuodelle 2027 indeksikorotukseen tehtävä vähennys korotetaan 1 prosenttiyksiköstä 2,8 prosenttiyksikköön. Hallituksen vaalikauden aikana tekemät päätöseräiset toimet vahvistavat kuitenkin kuntataloutta vuosina 2027—2030.

1. Taloudelliset lähtökohdat

Pääministeri Orpon hallituksen talouspolitiikka pohjautuu valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattoman ennusteen mukaiseen tilannekuvaan taloudesta.

1.1. Talouden näkymät

Suomen talouden ennustetaan kasvavan 0,6 % v. 2026 Lähi-idän kriisin aiheuttaman hintojen nousun heikentäessä kasvunäkymiä. Vuosina 2027—2030 bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan nopeutuvan keskimäärin 1,5 prosentin tasolle.

Vuosina 2027—2030 kasvua tukevat etenkin investointien lisääntyminen ja yksityisen kulutuksen pirstyminen. Sen sijaan julkisen kulutuksen kasvu on hidasta. Inflaatio nousee kahteen prosenttiin tänä vuonna, mutta hidastuu v. 2027 öljyn hinnan laskiessa ja on ennustejaksolla keskimäärin vajaat 2 %.

Öljyn hinnan nousu heikentää viennin ja tuonnin kasvua v. 2026. Vuosina 2027—2030 vienti kasvaa hieman yli kahden prosentin vuosivauhdilla, mutta puolustushankintojen ja muiden investointimenojen lisääntyessä tuonnin arvioidaan kasvavan vientiä nopeammin.

Työmarkkinoilla on paljon työvoimaa. Työttömyysaste pysyy noin 10 prosentissa v. 2026, mutta korkea työttömyys johtuu pääosin työvoiman tarjonnan kasvusta, jota ovat lisänneet hallituksen työllisyystoimet ja maahanmuutto. Työllisyys kääntyy kasvuun v. 2027 ja työttömyysasteen arvioidaan laskevan 8,2 prosenttiin v. 2030.

Erityisesti kuluvan vuoden ennusteeseen liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta. Lähi-idän kriisin paheneminen saattaa nostaa öljyn hintaa merkittävästi. Toisaalta kriisin laukeaminen laskisi öljyn hintaa nopeasti. Öljyn hinnan muutoksilla olisi selvä vaikutus inflaatioon ja talouskasvuun. Ennusteessa vaikutus perustuu 16.3.2026 mennessä olleisiin tietoihin Brent-futuurihintojen urasta. Niiden perustella öljyn hinta on v. 2026 keskimäärin vajaa 30 % korkeampi kuin v. 2025 ja v. 2027 reilut 10 % alhaisempi kuin v. 2026.

Kansantalouden kehitys

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
BKT:n arvo, mrd. euroa	276,0	280,6	289,5	300,5	313,2	325,1	336,8
BKT, määrän muutos, %	0,4	0,2	0,6	1,7	1,7	1,5	1,3
Työttömyysaste, %	8,4	9,7	9,8	9,4	9,0	8,5	8,2
Työllisyysaste, %	72,1	71,4	71,1	71,4	71,8	72,3	72,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,6	0,3	2,0	1,4	1,9	2,0	2,0
Pitkä korko, 10 v, %	2,9	3,0	3,2	3,0	3,0	2,9	2,9

1.2. Julkisen talouden näkymät

Julkisyhteisön alijäämä koheni viime vuonna 3,4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Menojen kasvu jäi hyvin maltilliseksi sopeutustoimien ansiosta, mutta verotulojen kasvu oli veronkiristykset huomioiden vaisua. Alijäämän paraneminen jää lyhytaikaiseksi, sillä tänä vuonna puolustusmenojen voimakas kasvu ja verotulojen kasvun hidastuminen kasvattavat alijäämän taas 4,6 prosenttiin. Puolustusmenoja kasvattaa erityisesti F-35-hävittäjien menojen kirjautuminen kansantalouden tilinpidon menoihin toimitusten alkaessa. Menojen sopeutustoimet jatkuvat edelleen.

Vuosina 2027—2030 alijäämä jää edelleen 4½ prosentin tienoille. Puolustusmenot jäävät korkealle tasolle ja kasvavat vuoden 2028 jälkeen merkittävästi lisää. Myös korkomenojen kasvu vaikeuttaa alijäämän pienentämistä.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen kasvoi viime vuonna hyvin nopeasti, 6,2 prosenttiyksiköllä 88,5 prosenttiin. Vaikka alijäämä oli syvä, merkittävä osa velan kasvusta johtui muusta kuin alijäämän rahoittamisesta. Vuosina 2027—2030 syväksi jämähtävä alijäämä kasvattaa velkaa keskimäärin kaksi prosenttiyksikköä vuodessa ja velan BKT-suhde nousee jo yli 99 prosenttiin v. 2030.

Valtionhallinnon alijäämä on erityisen syvä. Viime vuonna alijäämä oli 3,9 %. Tänä vuonna alijäämä painuu viiteen prosenttiin, kun F-35-hävittäjätoimitukset kasvattavat menoja runsaalla parilla miljardilla eurolla. Verotuloja painaa tänä vuonna ansiotuloveron kevennykset, mutta toisaalta tuloissa on myös kertaluonteisia tuloja lisääviä eriä. Ensi vuonna valtion alijäämää parantaa Valtion eläkerahastolta saatava miljardin euron lisätuloutus. Valtion menoihin kohdistuu myös sopeutustoimia tänä ja ensi vuonna. Seuraavina vuosina alijäämä pysyy viiden prosentin tuntumassa. Puolustusmenojen taso kasvaa entisestään erityisesti vuosina 2028—2029.

Paikallishallinnon menot kasvavat ennustejaksolla pääasiassa hintojen ja palkkojen nopean nousun vuoksi, mikä ylläpitää alijäämää koko ennustekauden ajan. Hyvinvointialueiden rahoitusasema pysyy likimain tasapainossa vuosina 2026—2027, mutta heikkeneminen alkaa jo vuodesta 2027 alkaen menojen kasvun vuoksi. Samaan aikaan hyvinvointialueiden tulojen kehitystä hidastaa rahoituslain uudistus sekä se, että valtion jälkikäteistarkistus perustuu ennusteessa kehyksiin varattuun summaan, joka jää painelaskelman mukaista tasoa matalammalle vuosina 2028—2030.

Kuntahallinnon rahoitusasema on tänä ja ensi vuonna -0,4 % suhteessa BKT:hen. Sen jälkeen rahoitusaseman arvioidaan kohenevan lähemmäs tasapainoa vuoteen 2030 mennessä, kun väliaikaiset valtionosuusleikkaukset ja palkkausjärjestelmien kehitysohjelma päättyvät. Lähi-idän kriisin vaikutukset näkyvät paikallishallinnossa lähinnä hintojen ja kustannusten nousun kautta.

Valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä on hyvin syvä: v. 2026 alijäämä on 5,4 % suhteessa BKT:hen ja v. 2027 5,3 % suhteessa BKT:hen. Uudelle vuosikymmenelle siirrytään vielä tätäkin heikommalta tasolta, sillä vuoden 2030 alijäämä on 5,6 % suhteessa BKT:hen.

Sosiaaliturvarahastot pysyvät kokonaisuutena ylijäämäisinä erityisesti työeläkelaitosten vahvan rahoitusaseman ansiosta. Ylijäämä perustuu pääosin omaisuustuloihin ja työeläkemaksutuloihin. Muut sosiaaliturvarahastot toipuvat kuluvan vuoden alijäämästä vähitellen lievästi ylijäämäisiksi ja säilyttävät tasapainon ennustejakson ajan. Omaisuustulojen oletetaan reagoivan Lähi-idän kriisiin tänä vuonna maltillisesti. Samoin työttömyysmenojen ja sosiaaliturvamaksujen tuottojen odotetaan reagoivan kriisiin vain rajallisesti.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan, suhteutettuna bruttokansantuotteeseen (%)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,3	42,6	42,8	42,2	42,0	42,2	42,0
Julkisyhteisöjen menot	57,7	57,5	58,4	57,5	57,0	57,0	56,6
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-4,4	-3,4	-4,6	-4,6	-4,6	-4,6	-4,4
— Valtionhallinto	-3,7	-3,9	-5,2	-4,7	-5,2	-5,2	-5,0
— Kuntahallinto	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,3	-0,2
— Hyvinvointialueet	-0,6	0,0	0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3
— Työeläkelaitokset	0,8	1,0	1,0	0,6	1,0	1,1	1,1
— Muut sosiaaliturvarahastot	-0,5	-0,3	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,0
Perusjäämä	-2,8	-1,8	-2,9	-2,7	-2,5	-2,3	-2,1
Rakenteellinen jäämä	-3,0	-2,0	-3,1	-3,7	-4,2	-4,4	-4,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka	82,4	88,5	91,2	92,8	94,7	97,0	99,3
Valtionvelka	61,4	66,9	69,4	71,2	73,5	76,0	78,4
Julkisyhteisöjen nettomenot, vuotuinen muutos, % ¹	3,4	-0,6	4,6	3,3	3,2	3,6	2,7

¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263, 2 artikla 2 kohta.

1.3. Julkisen talouden kestävyys

Talouden kasvun ennakoidaan pysyvän tulevina vuosikymmeninä vaimeana, kun tuottavuuden kasvu pysyy vaimeana ja työvoiman määrän kasvu hidastuu. Julkisen talouden kestävyyttä heikentää myös nopea väestön ikääntyminen, kun alentuneen syntyvyyden vuoksi uudet ikäluokat ovat aikaisempia pienempiä ja ihmiset elävät yleisesti pidempään. Vanhusväestön määrän kasvu lisää erityisesti terveys- ja hoivamenoja. Samanaikaisesti työikäisen väestön kasvun hidastuminen jarruttaa talouden kasvua ja heikentää siten myös julkisia tuloja.

Velkasuhde on julkisen talouden pitkän aikavälin painelaskelmassa tulevan vaalikauden jälkeen v. 2031 yli 100 %. Kasvava velkasuhde lisää korkomenoja, mikä puolestaan kasvattaa valtiontalouden alijäämää ja kiihdyttää edelleen velkaantumista. Pidemmän aikavälin arvioon kohdistuu talouden ennakoituun kehitykseen liittyvää epävarmuutta, jota voidaan tarkastella taloustietojen historiallisen vaihtelun perusteella. Kun otetaan huomioon Suomen taloushistorian perusteella mahdolliset ennusteen perusrata heikommilla ja suotuisammilla kehityskululla, voidaan arvioida, että julkisen talouden velkasuhde on kuluvan vaalikauden päättyessä noin 60 prosentin todennäköisyydellä välillä 88 ja 98 % ja tulevan vaalikauden jälkeen n. 60 prosentin todennäköisyydellä välillä 92 ja 110 %. Ennusteeseen pohjautuvan tarkastelun perusteella voidaan päätellä, että Suomen velkasuhteen kehityksen kääntyminen ilman lisätoimia merkittävästi alenevalle uralle on epätodennäköistä.

Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje eli pitkän aikavälin epätasapaino julkisen talouden tulojen ja menojen välillä. Ilman tehokkaita toimia, jotka hidastaisivat menojen kasvua tai kasvattaisivat tulopohjaa, nykyinen kokonaisveroaste ei riitä rahoittamaan menoja tulevaisuudessa. Julkisen talouden tulojen ja menojen välinen pysyvä epätasapaino uhkaa kasvattaa velkaantumisen hallitsemattomaksi. Tämän välttämiseksi julkista taloutta tulisi vahvistaa esimerkiksi rakenteellisin uudistuksin, jotka kohentavat työllisyyttä ja talouskasvua lisäämättä julkisen talouden menoja.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan n. 3 % suhteessa BKT:hen eli n. 9,5 mrd. euroa vuoden 2030 tasossa. Kestävyysvajeeseen liittyy merkittävää epävarmuutta ja se on herkkä käytetyille oletuksille tulevasta kehityksestä. Epävarmuudesta huolimatta laskelma tarjoaa johdonmukaisen tavan tarkastella julkisen talouden edessä olevia haasteita ja keinoja niiden ratkaisemiseksi.

Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkyviin tuleviin vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi varautumisesta uuteen heikentyneeseen turvallisuusympäristöön, ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista. Nämä eivät sisälly kestävyysvajetarkasteluun. Lisäksi on hyvä huomioida, että kestävyysvajelaskelmassa julkisen talouden velkasuhteen ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin.

Ilmastonmuutokseen liittyvät julkistaloudelliset riskit kumpuavat fyysisistä ja siirtymäriskeistä. Fyysisiä riskejä ovat esimerkiksi sääilmiöiden voimistuminen ja ekosysteemien heikkeneminen. Siirtymäriskejä ovat puolestaan esimerkiksi politiikka-, markkina- ja maineriskit. Ilmastonmuutos vaikuttaa julkiseen talouteen sekä suoraan että epäsuorasti. Suoria vaikutuksia ovat esimerkiksi tulvavahinkojen korjauskustannukset ja sopeutumiseen liittyvät infrastruktuuri-investoinnit. Epäsuorat vaikutukset liittyvät talouden rakenteiden murrokseen, kuten veropohjan muutoksiin ja päästökauppatulojen vaihteluun. Menneen kehityksen valossa Suomeen ei kohdistu julkisen talouden suunnitelman kattavina vuosina merkittäviä ilmastoon liittyviä suoria riskejä, mutta pitkällä aikavälillä epäsuorien riskien realisoitumista ei voida sulkea pois.

2. Talous- ja finanssipolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on parantaa suomalaisten elintasoja, kääntää Suomen talous kestäväan kasvuun ja taittaa hyvinvointia uhkaava velkaantumiskehitys. Hallitus parantaa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla, työtä tekemällä ja yrittämällä. Vakaa taloudellinen kehitys luo turvaa ja tukee perheellistymistä. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa kotitalouksien ostovoimaa ja huomioida vaikutukset arjen kustannuksiin päätöksissään. Hallituksen tavoitteena on Suomi, jossa hyvinvointiyhteiskunnan tärkeimpien palveluiden rahoitus on turvattu myös tuleville sukupolville.

Hallitusohjelmassaan hallitus asetti seuraavat keskeiset talous- ja finanssipolitiikan tavoitteet:

- Julkisen talouden velkasuhde vakautetaan ja sen jälkeen käännetään ylivaalikautisessa tarkastelussa pysyvästi alenevalle uralle. Pitkän aikavälin tavoite on pohjoismainen talouskasvu ja velan suhde bruttokansantuotteeseen.
- Julkisen talouden rahoitusasema kohenee siten, että julkisen talouden alijäämä on korkeintaan 1 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vaalikauden aikana eli vuoteen 2027 mennessä.
- Työllisyys- ja kasvutoimilla tavoitellaan 100 000 uutta työllistä. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin.

— Työllisyys- ja kasvutoimet yhdessä suorien sopeutustoimien kanssa luovat edellytykset julkisen talouden tasapainottumiseen v. 2031.

Talouspolitiikan linja

Talous- ja työllisyyskasvun vauhdittaminen on tärkein keino julkisen talouden vakauttamiseksi. Talouskasvua vauhditetaan parantamalla reilua kilpailua, tekemällä merkittävät panostukset TKI-toimintaan, nostamalla osaamistasoa ja kehittämällä työmarkkinoita. Lisäksi hallituksen tavoitteena on vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja yrittämisen edellytyksiä.

Hallitus on hallituskauden aikana päättänyt useista kasvutoimien kokonaisuuksista. Keväällä 2025 puoliväliriihessään hallitus päätti mm. ansiotuloverotuksen kevennyksestä vuodesta 2026 alkaen työnteon kannustimien parantamiseksi ja ostovoiman vahvistamiseksi. Lisäksi investointien kasvua ja yrittäjyyttä tuetaan mm. alentamalla yhteisöverokantaa 2 prosenttiyksiköllä vuoden 2027 alussa sekä pidentämällä tappioiden vähennysoikeutta.

Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti uusista toimista kasvun ja työllisyyden tukemiseksi. Hallitus mm. parantaa yrittäjyyden edellytyksiä uudistamalla yrittäjien eläkejärjestelmää, lisää kasvuyritysten mahdollisuuksia houkutella ja sitouttaa osaavaa työvoimaa, toteuttaa erityisesti nuoriin ja pitkäaikaistyöttömiin kohdennettuja työllisyystoimia sekä vauhdittaa rakennusalan nousua mm. määräaikaaisella energiaremontteihin kannustavalla valtiontukiohjelmalla. Taloudellista toimeliaisuutta pyritään lisäämään myös mm. korottamalla määräaikaaisesti kotitalousvähennystä.

Hallitus tukee kestäväää talouskasvua myös hallitusohjelman mukaisella määräaikaaisella investointiohjelmalla. Hallitus on päättänyt laajentaa ohjelmaa n. 0,2 mrd. eurolla yhteensä 4,7 mrd. euroon. Investointiohjelmasta 0,3 mrd. euroa rahoitetaan kehyksen puitteissa ja loput pääosin omaisuustuloin. Investointiohjelma koostuu merkittävistä panostuksista työvoiman liikkuvuuden, vientivetoisen teollisuuden ja elinkeinoelämän kannalta tärkeisiin väylähankkeisiin, korjausvelan purkuun ja raidehankkeiden edistämiseen kaikkialla Suomessa.

Hallitusohjelmassa päätetyistä työllisyyttä lisäävistä rakennepoliittisista toimenpiteistä merkittävimmät muodostuvat nykyisistä työelämän poissaoloihin kannustavista järjestelmistä luopumisesta, työttömyysetuuksien laajamittaisista uudistuksista sekä työmarkkinoiden joustavuutta vahvistavista työmarkkinuudistuksista. Tähän mennessä toteutuneiden toimien arvioidaan pidemmällä aikavälillä vahvistavan rakenteellisesti työllisyyttä noin 105 000 hengellä ja julkista taloutta yhteensä n. 2,5 mrd. eurolla kasvavan työllisyyden kautta. Toimien arvioitu vaikutus ylittää siten hallitusohjelman liitteessä D tavoitellun 100 000 lisätyöllisen ja 2,0 mrd. euron julkista taloutta vahvistavan vaikutuksen. Kyseessä on rakenteellinen pidemmän aikavälin vaikutus, ja suhdannetilanne vaikuttaa siihen, millaisella aikataululla toimenpiteiden täysi vaikutus toteutuu.

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. T&K-rahoituslain mukaisesti valtion T&K-rahoitusta kasvatetaan siten, että valtuuksien ja määrärahojen määrä vuonna 2030 vastaa 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Panostusten kohdennuksilla pyritään parantamaan osaamista, tuottavuutta ja Suomen kilpailukykyä. Valtion T&K-rahoitusta on kuvattu tarkemmin luvussa 4.3.

Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Orpon hallituksen finanssipolitiikan tavoitteena on vahvistaa julkista taloutta ja kääntää Suomen velkaantumiskehitys. Pidemmän aikavälin tavoitteena on tasapainottaa julkinen talous ja kääntää velkasuhde laskuun muiden Pohjoismaiden tasolle.

Hallitus on päättänyt n. 10 mrd. euron toimenpidekokonaisuudesta, jolla tavoitellaan velkasuhteen vakauttamista hallituskauden loppuun mennessä. Kokonaisuuteen kuuluvia toimia on päätetty hallitusohjelmassa sekä keväällä 2024 ja syksyllä 2025.

Toimenpidekokonaisuudesta n. 5 mrd. euroa muodostuu vuoden 2027 tasolla julkisen talouden menoja sopeuttavista toimista ja n. 1,5 mrd. euroa verotoimenpiteistä. Lisäksi toimenpidekokonaisuuteen sisältyy 0,9 mrd. euroa toimia, jotka edellyttävät hyvinvointialueiden omia päätöksiä taloutensa vahvistamiseksi, sekä n. 0,5 mrd. euroa velkaa alentavia toimia, joilla ei ole vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan. Toimenpidekokonaisuuteen sisältyy myös rakennepoliittiset työllisyyttä lisäävät toimet, joilla hallitusohjelmassa tavoiteltiin julkisen talouden vahvistumista n. 2 mrd. eurolla. Tähän mennessä toteutettujen työllisyystoimien arvioitu pitkän aikavälin rakenteellinen vaikutus ylittää tavoitellun tason, mutta heikko suhdannetilanne viivästyttää työllisyystoimien julkista taloutta vahvistavan vaikutuksen hallituskauden jälkeiseen aikaan.

Hallitus on lisäksi päättänyt talouskasvun vauhdittamiseksi toimista, jotka heikentävät julkisen talouden rahoitusasemaa hallituskauden aikana. Pääosin omaisuustuloilla rahoitettavan investointiohjelman menot jakaantuvat usealle vuodelle ja ovat n. 0,8 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Määräaikaisina panostuksina ne eivät kuitenkaan pysyvästi heikennä rahoitusasemaa. Lisäksi hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2025 päättämä kasvutoimien kokonaisuus, eli talouskasvua vauhdittavat veronkevennykset ja niiden rahoittamiseksi linjatut sopeutustoimet, heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa vuoden 2027 tasolla n. 1,3 mrd. euroa, kun toimien suotuisaa vaikutusta talouskasvuun ei ole huomioitu. Koska kasvutoimien suotuisat kokonaistaloudelliset vaikutukset realisoituvat viipeellä, valtion budjetista maksettavien eläkemenojen kattamiseksi tehtävää siirtoa Valtion eläkerahastosta lisätään osana puoliväliriihen kasvutoimien rahoitusta kertaluonteisesti siten, että valtion velanottotarve v. 2027 vähenee n. 1 mrd. eurolla.

Hallitus on sitoutunut toteuttamaan jo päätetyt säästötoimet ja päättämään korvaavista säästöistä, jos toimet muuten jäisivät päätetystä tasosta. Hallitus on myös sitoutunut noudattamaan valtion menokehyspäästöä. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus linjasi uusista säästöistä, joilla korvataan eli uudelleen kohdennetaan joitain aiemmin tehtyjä sopeutustoimia, varmistetaan menokehysten noudattaminen ja rahoitetaan kehysriihessä päätettyjä uusia kasvutoimia. Säästöt ovat n. 0,4 mrd. euroa v. 2027 ja kasvavat runsaaseen 0,5 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi huolehtii puolustuskykynsä ylläpidosta ja kehittämisestä ottaen huomioon turvallisuusympäristön muutokset. Hallitus kohdentaa puolustukseen lisäpanostuksia, jotka kasvattavat Nato-määritelmän mukaiset puolustusmenot arviolta 3,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Suomi on sitoutunut nostamaan puolustusmenot 3,5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2035 mennessä.

3. Julkisen talouden hoitoa ohjaavat tavoitteet ja säännöt

3.1. Finanssipoliittiset säännöt ja tavoitteenasetanta

Kansallisen finanssipoliittisen lain mukainen tavoitteenasetanta

Vuoden 2026 alussa voimaan tulleen finanssipoliittisen lain (Laki julkisen talouden hoitamisesta, 1440/2025) mukaan julkisen talouden hoitoa ohjataan valtioneuvoston asettamilla valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettua nimellistä rahoitusasemaa koskevilla tavoitteilla. Uutena kansallisena finanssipoliittisena sääntönä toimiva vaalikauden tavoite asetetaan vaalikauden alussa vaalikauden viimeiselle vuodelle. Ylivaalikautinen tavoite asetetaan vaalikauden puoliväliin mennessä keskimääräisenä rahoitusasemana tulevalle kahdeksan vuoden ajanjaksolle. Tavoitteiden asetannassa noudatetaan laissa määriteltyjä reunaehdot¹.

Uusi tavoitteenasetanta tulee muodollisesti voimaan vasta vaalikaudella 2027—2031. Valtioneuvosto asetti 30.10.2025 finanssipoliittisen parlamentaarisen työryhmän, joka sopi 25.2.2026 ylivaalikautisen tavoitteen vuosille 2027—2033 noin 3 prosenttiin sekä alustavan vaalikauden tavoitteen vuodelle 2031 2—2,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen valtion- ja paikallishallinnon yhteenlasketulle alijäämälle. Lisäksi finanssipoliittinen parlamentaarinen työryhmä sopi, että EU:lle kesällä 2027 toimitettavaan keskipitkän aikavälin suunnitelmaan haetaan sopeutuskauden pidennystä neljästä seitsemään vuoteen. Vaalikauden tavoite päivitetään joulukuussa 2026. Molemmat tavoitteet asetetaan muodollisesti syksyllä 2027 vaalikauden ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa, jossa esitetään myös toimenpiteet vaalikauden tavoitteen saavuttamiseksi.

Liiallisen alijäämän menettely ja korjaava nettomenopolku

Euroopan unionin neuvosto päätti 20.1.2026 SEUT 126 artiklan 6 kohdan mukaisesti liiallisen alijäämän olemassaolosta Suomessa ja antoi samalla suosituksen sen korjaamiseksi SEUT 126 artiklan 7 kohdan mukaisesti (jäljempänä EDP-suositus). Suosituksessa neuvosto suositaa nettomenojen² enimmäiskasvun rajoittamista v. 2026—2028 (korjaava nettomenopolku) ja liiallisen alijäämän tilanteen lopettamista viimeistään v. 2028.

Suosituksessa neuvosto asettaa Suomelle määräajaksi ryhtyä toimiin neuvoston suosituksen perusteella liiallisen alijäämän korjaamiseksi ja esittää selvitys toteutetuista toimista 30.4.2026 mennessä. Selvitys on julkistettava. Tämän jälkeen Suomen tulee raportoida suosituksen täytäntöönpanon edistymisestä puolivuositain, kunnes liiallinen alijäämä on korjattu. Komission ensimmäinen arvio tuloksellisiin toimiin ryhtymisestä saadaan kesäkuun alussa.

¹ Tavoitteen asetannassa on huomioitava seuraavat reunaehdot: 1) rahoitusasematavoitteet on asetettava siten, että ne edistävät EU:n alijäämää ja velkaa koskevien viitearvojen noudattamista; 2) rahoitusasematavoitteet on asetettava siten, että ne täyttävät vähintään EU:lle vaalikauden alussa toimitettavan keskipitkän aikavälin suunnitelman mukaiset sitoumukset, ts. noudattavat nettomenopolkua; 3) vaalikauden rahoitusasematavoite on asetettava siten, että se edistää ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen saavuttamista; ja 4) ylivaalikautinen rahoitusasematavoite on asetettava siten, että julkisyhteisöjen velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan laskevan kahdeksan seuraavaa kalenterivuotta kattavan tarkastelujakson aikana kohti julkisen talouden pitkän aikavälin velkatavoitetta keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuosittain tai pysyvän tavoitetta pienempänä, ellei 1 tai 2 kohdassa edellytetä tätä vaativamman rahoitusasematavoitteen asettamista. Ensimmäiset, vuonna 2027 asetettava tavoitteet asetetaan siirtymäsäännöksen mukaan ainoastaan EU-lainsäädännöstä tulevien velvoitteiden mukaisesti (reunaehdot 1 ja 2).

² Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 kohdan mukaan 'nettomenoilla' tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyyssetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä. Nettomenoilla tarkoitetaan näin ollen julkisyhteisöjen menoja, joista on vähennetty eria, joiden kehitykseen kansallisilla hallituksilla on vain rajallisia mahdollisuuksia vaikuttaa tai joiden vaikutus on vain väliaikainen. Lisäksi sallitaan menojen kasvu siinä tapauksessa, että tuloja on vastaavasti kasvatettu.

Uuden finanssipoliittisen lain 6 § 3 momentin mukaisesti valtioneuvoston tulee ryhtyä Suomelle annettujen EDP-suositusten mukaisiin tai niitä julkistaloudellisilta vaikutuksiltaan vastaaviin toimenpiteisiin suositusten mukaisessa määräajassa sekä antaa asiasta eduskunnalle selonteko. Selonteon tulee sisältää selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä. Valtioneuvosto antaa finanssipoliittisen lain mukaisen selonteon eduskunnalle kevätistuntokaudella 2026. Neuvoston suosituksen mukainen selvitys neuvoston suosituksen perusteella toteutetuista toimista toimitetaan EU:lle 30.4.2026 osana keskipitkän aikavälin suunnitelman vuosittaista seurantaraporttia.

Muut finanssipoliittiset tavoitteet ja säännöt

Hallitusohjelman keskeisin finanssipoliittinen tavoite on julkisen talouden velan BKT-suhteen vakauttaminen vuoteen 2027 mennessä. Hallitusohjelmaa laadittaessa tämän arvioitiin edellyttävän julkisen talouden alijäämän pienenemistä korkeintaan 1 prosenttiin suhteessa BKT:hen vaalikauden aikana eli vuoteen 2027 mennessä.

Hallituksen finanssipolitiikan ohjauksessa keskeisenä välineenä toimii valtion kehysmenettely, joka asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaalisena vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Hallitusohjelman kirjauksia ja muita toimenpiteitä toteutetaan vaalikauden kehysten mahdollistamissa rajoissa. Valtiontalouden kehystä käsitellään luvussa 4.

3.2. Valtiovarainministeriön arvio finanssipoliittisten sääntöjen ja tavoitteiden noudattamisesta

Hallitusohjelman tavoitteiden noudattaminen

Valtiovarainministeriön ennusteessa velkasuhde kasvaa vaalikauden lopulla ja julkisen talouden alijäämä on 4,6 % suhteessa BKT:hen v. 2027. Julkisyhteisöjen velan BKT-suhteen vakauttamista ja alijäämää koskevaa tavoitetta ei siten ennusteen valossa olla saavuttamassa. Tavoitteiden saavuttamista ovat vaikeuttaneet mm. heikko suhdannetilanne sekä korko- ja puolustusmenojen kasvu.

Korjaavan nettomenopolun noudattaminen

Liiallisen alijäämän menettelyssä annettujen suositusten toimeenpanon ja tuloksellisten toimien arviointi perustuvat neuvoston suosituksen mukaisen korjaavan nettomenopolun noudattamiseen. Komissio perustaa alustavan arvionsa tuloksellisista toimista ennusteeseen nettomenojen kehityksestä ja arvioi tilanteen uudelleen nettomenojen toteutumatiетоjen perusteella. Liiallisen alijäämän menettely voi edetä vain toteumatietoien perusteella. Poikkeamia korjaavalta nettomenopolulta seurataan toteutuneiden poikkeamien perusteella komission kullekin jäsenvaltiolle perustaman korjaavan valvontatilan avulla.

EDP-suosituksen noudattamista arvioitaessa huomioidaan kansallinen ns. puolustuspoikkeuslauseke³. Puolustusmenojen kasvu vuoteen 2021 verrattuna on BKT:hen suhteutettuna valtiovarainministeriön kevään ennusteen mukaan 1,5 % v. 2026, 1,6 % v. 2027 ja 1,7 % v. 2028. Puolustusmenojen kasvu huomioidaan ns. laajennetulla korjaavalla valvontatilillä. Tuloksellisten toimien arviointia ja korjaavan

³ Suomi haki huhtikuussa 2025 kansallisen poikkeuslausekkeen aktiivointia kasvaneiden puolustusmenojen takia osana neuvoston käynnistämää koordinoitua aktiivointia. Neuvosto hyväksyi 8.7.2025 suosituksen kansallisen poikkeuslausekkeen aktiivoinnista vuosille 2025–2028.

valvontatilin toimintaa on selitetty keskipitkän aikavälin suunnitelman vuosittaisessa seurantaraportissa, joka toimitetaan EU:lle 30.4.2026.

Korjaava nettomenopolku ja nettomenojen muutos, %

	2025	2026	2027	2028
Nettomenojen kasvu, VM ennuste kevät 2026 (talvi 2025)	-0,6 (-0,1)	4,6 (4,0)	3,3 (2,3)	3,2 (3,3)
Korjaava nettomenopolku		1,3	1,5	1,8

Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuoden 2025 nettomenojen supistuminen sekä puolustuspoikkeuslauseke huomioiden Suomi noudattaisi korjaavaa nettomenopolkua v. 2026.⁴ Sen sijaan v. 2027 valtiovarainministeriön arvion mukaan korjaavalta nettomenopolulta poikettaisiin ja tämän poikkeaman toteutuessa on olemassa riski, että voitaisiin katsoa, että Suomi ei ole ryhtynyt tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Poikkeaman toteutuessa toteumatiedoissa tulisi kuitenkin kokonaisarviossa huomioida Lähi-idän kriisin seurauksena muuttunut taloustilanne ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio.

Valvontatilin laskenta, % suhteessa BKT:hen

	2026	2027	2028
Korjaava valvontatili			
Vuosispoikkeama	1,7	0,9	0,8
Kertynyt poikkeama	0,8	1,7	2,4
Laajennettu korjaava valvontatili			
Kertynyt poikkeama	-0,7	0,2	0,9

Puolustuspoikkeuslausekkeen hyödyntämisestä johtuen liiallinen alijäämä korjaantuu korjaavan nettomenopolun antamaa määräaikaa hitaammin. Julkisyhteisöjen nimellinen alijäämä jää yli 3 prosentin v. 2028 valtiovarainministeriön kevään ennusteen perusteella, eikä liiallinen alijäämä näin ollen korjaantuisi v. 2028. Lisäaikaa liiallisen alijäämän korjaamiseen on mahdollista saada, jos korjaavaa nettomenopolkua on noudatettu. Korjaavan nettomenopolun noudattaminen v. 2028 edellyttää myös v. 2027 mahdollisesti kertyneiden poikkeamien korjaamista v. 2028. Tämä tarkoittaisi valtiovarainministeriön arvion mukaan aiemmin arvioitua suurempaa sopeutustarvetta v. 2028, yhteensä n. 2,7 mrd. euroa.

Eduskuntavaalien jälkeen aloittava uusi hallitus laatii vaalikaudelle 2027—2031 uuden keskipitkän aikavälin suunnitelman. Suunnitelma laaditaan kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön mukaisesti siten, että suunnitelman luonnos, pitäen sisällään nettomenopolun ja pidennyksen perustana olevat rakenteelliset uudistukset ja investoinnit, sisältyy hallitusohjelmaan. Komission viiteura pyydetään marras-joulukuussa 2026 kansallista tavoitteenasettelua varten. Komission viiteura noudattaa korjaavaa nettomenopolkua liiallisen alijäämän viimeiseen vuoteen saakka, ts. vuoteen 2028 saakka.

⁴ Vuoden 2025 toteutunutta nettomenojen kasvua verrataan komission syksyn ennusteeseen (1,2 %) ja tästä seuraava negatiivinen poikkeama (credit) kirjataan korjaavalle valvontatilille. Tämä poikkeama kumuloituu seuraaville vuosille ja tulee huomioiduksi näin ollen korjaavan nettomenopolun noudattamisen tarkastelussa vuosina 2026—2028.

3.3. Valtioneuvoston arvio finanssipoliittisten sääntöjen ja tavoitteiden noudattamisesta

Finanssipoliittisen lain 5 §:n mukaan valtioneuvosto laatii kokonaisarvion 3 §:n nojalla asettamansa vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamisesta vähintään julkisen talouden suunnitelman vuosittaisen tarkistuksen ja valtion talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Lisäksi 5 §:n mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos kokonaisarvion mukaan vaalikauden rahoitusasematavoitetta tulnaisiin rikkomaan, koko julkisen talouden kuluva tai seuraava vuosi arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -2,5 prosenttia (ns. ennakkovaroitussäännös), tai jos Euroopan unionin komissio tai neuvosto on jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen monenvälisen valvonnan yhteydessä arvioinut olevan olemassa riski, että Suomi poikkeaa neuvoston Suomelle 2 §:ssä tarkoitetun asetuksen nojalla hyväksymästä nettomenopolusta.

Vuoden 2026 alussa voimaan tulleen uuden finanssipoliittisen lain mukaisesti vaalikauden tavoite asetetaan ensimmäisen kerran muodollisesti vasta syksyllä 2027 vaalikauden ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa. Näin ollen valtioneuvoston arviota vaalikauden tavoitteen saavuttamisesta ei voida esittää tällä vaalikaudella. Edellä mainittu ennakkovaroitussäännös tulee voimaan vasta v. 2031, joten arviot sen noudattamisesta jäävät tämän jälkeiseen aikaan. Valtioneuvoston arvio keskittyy tästä syystä arvioimaan Suomen liiallisen alijäämän menettelyssä saamien suositusten noudattamista.

Valtioneuvosto yhtyy valtiovarainministeriön edellä ja keskipitkän aikavälin suunnitelman seurantaraportissa esittämään arvioon siitä, että vuoden 2026 osalta tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi on ryhdytty ja että vuoden 2027 osalta on riski, että korjaavaan nettomenopolkuun syntyy poikkeama. Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että jos vuoden 2027 poikkeama vahvistuu toteumatiedoissa keväällä 2028, komissio kokonaisarviossaan ottaa huomioon, että poikkeama selittää Lähi-idän kriisin seurauksena muuttunut taloustilanne ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota niihin korvaaviin toimiin, joista valtioneuvosto linjasi neuvottelussaan 22.4.2026 ja jotka on sisällytetty julkisen talouden suunnitelmaan. Valtioneuvosto seuraa tilannetta ja arvioi tarvetta ryhtyä toimiin syksyllä 2026.

4. Valtiontalous

4.1. Valtiontalouden kehysääntö

Vaalikauden kehuksesta vuosille 2024—2027 päätettiin hallituksen ensimmäisessä kehyspäätöksessä 9.10.2023. Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaalisena vaalikauden kokonaiskehukseen, johon tehdään vuosittain vain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun, eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää.

Menosäännön tarkoituksena on rajoittaa veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärää sekä varmistaa valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka.

Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Valtiontalouden kehysten ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvan, palkkaturvan, yleisen asumistuen sekä perustoimeentulotuen menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehysten piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehysten ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden

välittäjänä. Kehys ei myöskään kata valtion budjettitalouden ulkopuolisia rahastoja eikä muuta budjettivaltion ulkopuolista valtiontaloutta. Kehyksen piiriin luetaan kuitenkin Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) talous siltä osin, kuin talousarvion perusteluissa otetaan kantaa sen menojen määriin.

Myös lisätalousarviot sisältyvät kehykseen, ja niille on varattu kehyksestä tietty osuus, ns. lisätalousarviovaraus. Vuosittaisissa kehyspäätöksissä asetetaan myös hallinnonalakohtaiset menokeyhkset mutta vain vaalikauden kokonaiskehys, eli menokatto, on sitova. Uudelleenkohdennuksia voidaan tehdä hallinnonalojen välillä. Vaalikauden kehyksen ja hallinnonalakohtaisten kehysten väliin jää lisätalousarviovarauksen ohella myöhemmin kohdennettavaksi ns. jakamaton varaus. Jos menojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää kehystason alle, voidaan erotus, kuitenkin enintään 200 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehyksen estämättä.

Tässä kehyspäätöksessä hallitus toteuttaa syksyn 2025 budjettiriihen yhteydessä päätettyjä kehysmenoihin kohdistuvia menosäästöjä yhteensä 228 milj. eurolla v. 2027⁵. Tämän perusteella hallitus päätti kehysriihessään harkinnanvaraisesti alentaa vaalikauden kehystasoa 223 milj. eurolla kevään 2025 kehyspäätökseen nähden.

Hallitusohjelman mukainen määräaikainen investointiohjelma otetaan huomioon kehystason rakennekorjauksena, eli vaalikauden kehystä nostetaan menoja vastaavasti. Vuonna 2027 investointiohjelmaan lukeutuvia määrärahoja sisältyy julkisen talouden suunnitelmaan 40 milj. euroa edellistä kehystä enemmän, mikä huomioidaan kehystasoa korottavana tekijänä. Em. kehystason nostoa pienentävät syksyn 2025 budjettiriihessä osana sopeutuskokonaisuutta päätetyt vähennykset investointiohjelman valtuuksiin ja määrärahoihin. Lisäksi osa investointiohjelman laajennuksesta rahoitetaan keväällä 2025 tehdyn kehysvarauksen puitteissa.

Venäjän hyökkäyssodan vuoksi Ukrainan tukemiseksi tarkoitettu uusi ja tilapäinen puolustusmateriaali-, siviilimateriaali- ja humanitaarinen apu katetaan kehyksen ulkopuolisena. Em. kahdenvälisiin tai monenkeskisiin sopimuksiin perustuvat menot otetaan huomioon kehystason rakennekorjauksena, eli vaalikauden kehystä nostetaan menoja vastaavasti. Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy 200 milj. euron kehysvaraus Ukrainan tukemiseksi v. 2027, johon asti vaalikauden kehys ulottuu.

Vaalikauden kehys vuodelle 2027 (vuoden 2027 hinnoin), milj. euroa

	2027
Kehyspäätös 30.4.2025	78 059
Hinta- ja kustannustasotarkistukset	1 626
Rakenteelliset tarkistukset	-113
Kehystason harkinnanvarainen alentaminen	-223
Tarkistettu vaalikauden kehystaso (ml. lisätalousarviovaraus)	79 348

⁵ Luku ei sisällä hallituksen investointiohjelman valtuuksiin ja määrärahoihin kohdistuvia vähennyksiä, koska ne käsitellään jäljempänä kehyksen rakennekorjausten yhteydessä.

4.2. Budjettitalouden menokehitys ja määrärahakehitys

Budjettitalouden menojen kehitys 2027—2030

Vuonna 2027 budjettitalouden menojen arvioidaan olevan 92,0 mrd. euroa, joka on n. 1,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason kasvua vuoteen 2026 verrattuna selittävät vuoden 2027 lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset (n. 1,3 mrd. euroa). Toisaalta menoja vähentävät pääministeri Orpon hallituksen linjaamat uudistukset ja menosäästöt (n. 0,8 mrd. euroa).

Budjettitalouden menojen arvioidaan olevan kehyskaudella keskimäärin 94,8 mrd. euroa vuoden 2027 hintatasossa. Vuonna 2030 budjetin menojen arvioidaan olevan 96,4 mrd. euroa (vuoden 2027 hintatasossa), mikä on n. 4,5 mrd. euroa enemmän kuin vuodelle 2027 arvioidut menot. Menotason kasvua selittävät pääministeri Orpon hallituksen päätös kasvattaa puolustusmenot 3,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen (n. 2,2 mrd. euroa) sekä valtionvelan korkomenojen kasvu (n. 2,2 mrd. euroa).

Kehyksen ulkopuoliset menot

Kehyksen ulkopuolisten menojen arvioidaan olevan 13,1 mrd. euroa v. 2027, mikä on n.0,7 mrd. euroa enemmän kuin mitä vuodelle 2026 on budjetoitu. Etenkin korkomenojen kasvu selittää nousua. Menoja alentaa toisaalta EU-elpymisvälineestä saatavia tuloja vastaavien menojen päättyminen.

Kehyksen ulkopuolisten menojen kokonaistaso on kehyskaudella keskimäärin 14,2 mrd. euroa. Valtionvelan korkomenojen arvioidaan olevan 3,2 mrd. euroa v. 2026 ja nousevan asteittain 6,3 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä. Tämä on suurin selittävä tekijä, miksi myös kehysten ulkopuoliset menot nousevat yli 15 mrd. euroon ensi vuosikymmenen alussa.

Kehyksen ulkopuoliset menot, mrd. euroa

	2026 (TA)	2027	2028	2029	2030
Suhdanneluonteiset menot	4,2	4,2	4,1	3,9	3,8
Veroperustemuutosten kompensatiot kunnille	-0,3	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1,4	1,3	1,4	1,5	1,4
Korkomenot	3,2	4,1	4,8	5,5	6,3
Finanssisijoitukset	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Tekniset läpivirtaukset	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6
Arvonlisäveromäärärahat	1,9	2,2	2,4	2,2	2,5
Siirto valtion televisio- ja radorahastoon	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
EU-elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	0,4	0	0	0	0
Valtion tukeman asuntotuotannon korkotukimenot ja takauskorvaukset	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Yhteensä	12,5	13,1	14,0	14,5	15,3

Hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakenteelliset tarkistukset

Lakisääteiset ja sopimusperusteiset indeksitarkistukset nostavat vuosien 2027—2030 kehukseen kuuluvien menojen kokonaismäärää n. 1,3 mrd. eurolla verrattuna kevään 2025 kehyspäätökseen, kun huomioidaan vuoden 2027 hinta- ja kustannustasoon siirtymisen vaikutus. Muiden kuin lakisääteisesti tai sopimusperusteisesti indeksitarkistettavien menojen perusteella kehystasoon tehtävä hintakorjaus korottaa kehystasoa n. 0,3 mrd. euroa v. 2027.

Rakenteellisten tarkistusten vuoksi kehystaso laskee runsaalla 0,1 mrd. eurolla v. 2027. Rakenteellisista tarkistuksista merkittävin on kehystason lasku n. 0,6 mrd. eurolla, koska hyvinvointialueiden jälkikäteistarkistukseen varattu määräraha ja kehysvaraus eivät ole käytettävissä muihin tarkoituksiin. Varautumista voidaan hyvinvointialueiden vuoden 2025 tilinpäätöstietojen valossa alentaa vuoden 2027 osalta, joten kehystasoa alennetaan vastaavasti. Toisaalta Ukrainan tukemiseen on varauduttu uudella kehysvarauksella. Rakenteelliset tarkistukset sisältävät myös hallituksen investointiohjelman määrärahararpeen muutoksia, joista on päätetty edellisen kehyspäätöksen jälkeen. Lisäksi on tehty mm. useita menoajoitusmuutoksia sekä joitain perustemuutoksia kehysten ulkopuolisille momenteille. Rakenteellisia sekä hinta- ja kustannustasotarkistuksia avataan tarkemmin liitteessä 2. Kun otetaan huomioon kehukseen luettavien menojen taso tässä valtiontalouden kehyspäätöksessä, jää vuoden 2027 jakamattomaksi varaukseksi 185 milj. euroa.

Valtiontalouden kehukset hallinnonaloittain sekä arvio kehysten ulkopuolisista menoista vuosina 2027—2030, milj. euroa vuoden 2027 hinta- ja kustannustasossa

	2027	2028	2029	2030
23. Valtioneuvoston kanslia	244	236	236	241
Kehysmenot	226	217	216	221
Kehyksen ulkopuoliset menot	18	19	20	20
24. Ulkoministeriö	1 135	1 061	1 060	1 069
Kehysmenot	1 060	991	990	999
Kehyksen ulkopuoliset menot	74	70	70	70
25. Oikeusministeriö	1 301	1 286	1 315	1 307
Kehysmenot	1 236	1 223	1 250	1 241
Kehyksen ulkopuoliset menot	64	63	65	65
26. Sisäministeriö	2 051	2 052	1 930	1 930
Kehysmenot	1 798	1 812	1 796	1 790
Kehyksen ulkopuoliset menot	253	240	134	140
27. Puolustusministeriö	6 732	7 921	8 961	9 164
Kehysmenot	5 736	6 757	7 911	7 873
Kehyksen ulkopuoliset menot	996	1 164	1 049	1 292
28. Valtiovarainministeriö	42 928	43 809	44 145	44 306
Kehysmenot	42 505	43 326	43 600	43 699
Kehyksen ulkopuoliset menot	423	483	546	606
29. Opetus- ja kulttuuriministeriö	9 079	9 056	8 974	8 989
Kehysmenot	8 950	8 928	8 845	8 858
Kehyksen ulkopuoliset menot	130	128	129	131
30. Maa- ja metsätalousministeriö	2 618	2 534	2 519	2 515
Kehysmenot	1 655	1 594	1 578	1 574
Kehyksen ulkopuoliset menot	963	941	941	941
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	3 679	3 803	3 451	3 262
Kehysmenot	2 496	2 621	2 269	2 080
Kehyksen ulkopuoliset menot	1 182	1 182	1 182	1 182
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	2 595	2 680	2 661	2 302
Kehysmenot	2 060	2 100	1 874	1 632
Kehyksen ulkopuoliset menot	535	579	787	670
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	14 937	14 829	14 763	14 585
Kehysmenot	10 701	10 720	10 815	10 813
Kehyksen ulkopuoliset menot	4 236	4 109	3 948	3 772
35. Ympäristöministeriö	421	377	362	359
Kehysmenot	285	242	231	230
Kehyksen ulkopuoliset menot	136	135	132	129

36. Valtionvelan korot	4 089	4 827	5 502	6 256
Kehysmenot	-	-	-	-
Kehyksen ulkopuoliset menot	4 089	4 827	5 502	6 256
Pääluokat yhteensä	91 974	94 636	96 043	96 447
Hallinnonalojen kehysmenot yhteensä¹	78 863	80 685	81 527	81 162
Kehyksen ulkopuoliset menot yhteensä	13 111	13 951	14 516	15 285
Vaalikauden kehys¹	79 348	-	-	-
— Hallinnonalojen kehysmenot yhteensä	78 863	-	-	-
— Lisätalousarviovaraus	300	-	-	-
— Jakamaton varaus	185	-	-	-

¹⁾ Pääluokat 21 ja 22 sisältyvät loppusummaan.

4.3. Budjettitalouden linjaukset 2027—2030

Hallituksen päättämien sopeutustoimien kokonaisuudet

Hallitus on päättänyt merkittävistä julkisen talouden sopeutustoimista hallitusohjelmassa, kevään 2024 julkisen talouden suunnitelmassa ja vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä. Kokonaisuudet sisältävät menosäästöjen lisäksi menolisäyksiä ja tuloja lisääviä toimia.

Kun huomioidaan hallitusohjelman (liite B) toimet, kevään 2024 lisäsopeutustoimet (ja molempia täsmentävät päätökset keväältä 2025 ja keväältä 2026) sekä syksyllä 2025 päätetyt uudet lisäsopeutustoimet, ovat valtion budjettitalouden määrärahoihin kohdentuvat säästöt nettona yhteensä n. 4,3 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Lisäksi verosopeutustoimet lisäävät verotuloja yhteensä n. 1,5 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla.

Vuosien 2027—2030 valtiontalouden kehyspäätöksessä on huomioitu em. kokonaisuuksien valtion budjettitalouteen kohdentuvat menosäästöt ja menolisäykset sekä tulojen lisäykset. Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet ja kohdentuminen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt linjausten tekemisen jälkeen.

Edellä kuvattujen julkista taloutta vahvistavien toimien lisäksi hallitus päätti kevään 2025 puoliväliriihessä toimista talouskasvun vauhdittamiseksi ja kasvutoimien rahoittamiseksi. Osana kasvutoimien rahoitusta päätetyt sopeutustoimet vähentävät budjetin määrärahoja n. 0,2 mrd. euroa ja lisäävät budjettitalouden tuloja n. 0,6 mrd. euroa. Kasvutoimien kokonaisuus heikentää budjettitalouden tasapainoa staattisesti arvioituna vajaalla 1,3 mrd. eurolla v. 2027. Luvussa on huomioitu veronalennukset sekä niiden rahoittamiseksi päätetyt menosäästöt, veronkiristykset ja muut tulojen lisäykset.

Lisäksi kevään 2026 kehysriihessä hallitus linjasi uusista säästöistä, joilla korvataan eli uudelleen kohdennetaan joitain aiemmin tehtyjä sopeutustoimia, varmistetaan menokehysten noudattaminen ja rahoitetaan kehysriihessä päätettyjä uusia kasvutoimia. Säästöt ovat n. 0,4 mrd. euroa v. 2027 ja kasvavat runsaaseen 0,5 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Hallituksen toimia tarkastellaan laajemmin koko julkisen talouden näkökulmasta luvussa 8.

Valtionhallinnon toimintameno säästöt ja tuottavuusohjelma

Hallitusohjelmassa päätetyllä tuottavuusohjelmalla tavoitellaan n. 240 milj. euron toimintameno säästöä vuoden 2027 tasolla. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä vähentää toimintamenoja vuosittain n. 150 milj. eurolla pysyvästi vuodesta 2025 alkaen. Kokonaisuuteen on tullut joitakin muutoksia, mutta tuottavuusohjelman vaikutukset toteutuvat lähes täysimääräisesti.

Hallitus päätti kevään 2025 kehysriihen yhteydessä osana kasvutoimien rahoitusta kohdistaa valtionhallinnon toimintamenoihin 130 milj. euron vuosittaisen lisäsäästön edellä kuvatun lisäksi vuodesta 2026 alkaen. Säästöt on kohdennettu pääosin virastojen toimintamomenteille. Syksyn 2025 budjettiriihen yhteydessä hallitus päätti lisäsopeutusten kokonaisuudesta, joka sisälsi 25 milj. euron suuruisen lisäsäästön toimintamenoihin vuodesta 2027 alkaen. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti edelleen 48 milj. euron vuosittaisesta lisäsäästöstä. Molemmat lisäsäästöt on nyt jaettu hallinnonaloille niiden toimintamenojen suhteessa ja huomioiden eri säästötavoitteet. Hallinnonaloittaiset säästösummat 25 milj. euron ja 48 milj. euron osalta on esitetty hallinnonalakohtaisissa linjauksissa jäljempänä. Säästöt kohdennetaan momenteille vuoden 2027 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä ministeriöiden ehdotusten perusteella.

Kevään 2026 kehysriihessä hallitus päätti myös asteittain kasvavan (0,25 / 0,5 / 0,75 / 1 %) tuottavuuteen perustuvan vähennyksen käyttöönotosta. Vähennys alentaa budjettitalouden määrärahoja yhteensä vajaalla 12 milj. eurolla v. 2027 ja vaikutus nousee 118 milj. euroon vuoden 2030 tasolla. Tuottavuuteen perustuva vähennys on jo jaettu momenteille.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu vaalikaudella päätetyt toimintameno säästöt pääluokittain. Säästöt on ilmaistu taulukossa suhteessa kevään 2023 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Näin ollen luvut kuvaavat kuluvalle vaalikaudella päätettyjen säästöjen kokonaismäärää. Taulukossa on vertailun vuoksi myös toimintamenojen määrä vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa. On hyvä huomata, että vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden säästöistä. Osassa pääluokkia säästöjä on kohdennettu myös muille kuin varsinaisille virastojen toimintamomenteille. Säästöjen kohdentuminen eri virastojen rahoitukseen on kuvattu tarkemmin jäljempänä hallinnonalakohtaisissa linjauksissa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno säästöt pääluokittain v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

Pääluokka	Toimintamenot, TA 2026	2027	2028	2029	2030
Eduskunta	122,8	-4,4	-4,4	-4,4	-4,4
Tasavallan presidentin kanslia	12,0	-0,6	-0,6	-0,7	-0,8
Valtioneuvoston kanslia	179,2	-23,1	-23,6	-24,3	-25,3
Ulkoministeriö	267,3	-17,5	-18,2	-19,4	-20,8
Oikeusministeriö	1 028,9	-35,0	-38,8	-43,1	-48,6
Sisäministeriö	1 629,1	-49,1	-52,9	-58,7	-66,2
Puolustusministeriö	2 642,6	-52,3	-55,9	-61,2	-68,2
Valtiovarainministeriö	1 020,1	-124,6	-128,9	-135,4	-143,8
Opetus- ja kulttuuriministeriö	275,3	-33,7	-34,6	-35,9	-37,6
Maa- ja metsätalousministeriö	244,3	-29,6	-30,7	-32,5	-34,7
Liikenne- ja viestintäministeriö	211,4	-37,9	-38,9	-40,3	-42,1

Pääloukka	Toimintamenot, TA 2026	2027	2028	2029	2030
Työ- ja elinkeinoministeriö	433,7	-53,5	-55,6	-58,7	-62,9
Sosiaali- ja terveysministeriö	680,7	-59,0	-61,5	-65,2	-69,9
Ympäristöministeriö	121,4	-11,1	-11,6	-12,3	-13,3
Yhteensä virastojen toimintamomentit¹	8 868,8				
Muilla kulutus- ja siirtomomentteille kohdistetut säästöt	-	-47,7	-46,7	-46,7	-46,7
Uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-13,6	-13,7	-13,9	-14,2
Yhteensä		-592,9	-616,6	-652,6	-699,3

¹⁾ Sisältää varsinaisten toimintamomenttien lisäksi seuraavat momentit, joille on kohdistettu toimintamenoa säästöjä: 29.10.20 Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot, 30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät, 33.03.50 Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan, 33.10.60 Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut sekä 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät.

Valtionavustussäästöt

Hallitusohjelmassa, keväällä 2024 ja keväällä 2026 päätettyjen valtionavustussäästöjen taso on kehyskaudella n. 349 milj. euroa. Säästö on ilmaistu verrattuna kevään 2023 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Pääosa säästöistä kohdistuu sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle, jolla säästö kohdistuu avustuksiin yhdistyksille ja säätiöille, sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle, jolla säästö kohdistuu eri käyttökohteisiin. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla valtionavustusten tasoa alennetaan yhteensä 16,7 milj. eurolla. Muiden hallinnonalojen kohdalla säästöjen mittaluokka on pienempi.

Kevään 2026 kehysriihessä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustuksiin kohdennettiin 50 milj. euron säästö. Samalla hyvinvointialueille kohdennettiin 25 milj. euroa jaettavaksi terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävälle yhdistyksille ja säätiöille. Menolisäys ei näy taulukossa, eli se ei alenna valtionavustussäästöjen kokonaissummaa.

Valtionavustussäästöt pääluokittain, milj. euroa

Pääloukka	2027	2028	2029	2030
Ulkoministeriö	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Oikeusministeriö	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Puolustusministeriö	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Opetus- ja kulttuuriministeriö	-135,2	-135,2	-135,2	-135,2
Maa- ja metsätalousministeriö	-16,7	-16,7	-16,7	-16,7
Työ- ja elinkeinoministeriö	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
Sosiaali- ja terveysministeriö	-190,0	-190,0	-190,0	-190,0
Yhteensä	-348,5	-348,5	-348,5	-348,5

Hallituksen investointiohjelma

Hallitus toteuttaa vaalikauden aikana määräaikaisen investointiohjelman, josta rahoitetaan kestävä kasvun edellytyksiä tukevia hankkeita. Investointiohjelman laajuus on kevään 2026 kehysriihen korotuksen (n. 0,2 mrd. euroa) myötä kokonaisuudessaan n. 4,7 mrd. euroa. Tästä n. 0,3 mrd. euroa rahoitetaan kehysten puitteissa ja loput pääosin omaisuustuloilla.

Investointiohjelman päätetyt valtuudet ja määrärahat ovat nousemassa kehyspäätöksen myötä yhteensä vajaaseen 4,7 mrd. euroon, kun huomioidaan myös lisäykset, jotka on tarkoitettu sisällyttäväksi vuoden 2026 lisätalousarvioesityksiin. Koko investointiohjelman määrärahoista kehyskaudelle 2027—2030 ajoittuva osuus on n. 2,2 mrd. euroa.

Osana investointiohjelmia hallitus on sopinut seuraavien hankkeiden lisärahoituksesta tai uudesta rahoituksesta:

- Loviisan meriväylän syventäminen
- Kantatie 51 Kelan risteys
- Valtatie 9 liittymäjärjestely Suonenjoen keskustan kohdalla
- Vaasan satamaväylän syventäminen
- Vaasan satamaradan sähköistys
- Valtatie 8 Ytterjeppon eritasoristeys
- Valtatie 8 leventäminen välillä Bäckliden—Brännbacken
- Satamatien liittymä ja Tähtelän liittymän lisärahoitus, Inkoo
- Vuohimäen eritasoliittymä, Kirkkonummi
- Karjalan rata
- Valtatie 2 Porin kohta
- Lepplax eritasoliittymä
- Tolosenmäen risteys
- Valtatie 9 Ylämylly (valtuus)
- Valtatie 23 parantaminen välillä Rantala—Lajunlahti, Heinävesi
- Maantie 506 parantaminen Karjalankadun liittymässä, Juuka

Liikennehankkeiden lisäksi 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilua laajennetaan ja jatketaan vuodelle Kela-korvauksiin varatun investointiohjelman rahoituksen raamissa. Vuodelta 2027 siirretään 21 milj. euroa vuodelle 2028.

Pääosin valtion omaisuustuloista koostuva investointiohjelman rahoitus on kohdistunut vuosille 2024—2026 eikä siten näy enää tämän julkisen talouden suunnitelman tarkasteluvuosina budjettitalouden tuloissa. Tällä hetkellä investointiohjelman tuloja on budjetoitu yhteensä n. 3,9 mrd. euroa, joista osan odotetaan vielä toteutuvan vuoden 2026 aikana.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus

Tilastokeskuksen uusimpien tilastojen mukaan Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot olivat yhteensä 8,9 mrd. euroa v. 2024 ja T&K-menojen suhde bruttokansantuotteeseen oli 3,2 %. Yritysten osuus T&K-menoista oli 68 %. Myös vuosina 2022—2024 yritysten osuus kaikista T&K-toiminnan menoista oli keskimäärin 68 %.

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä siten, että kokonaismäärä vastaa 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Osana kevään 2026 lisäsäästöjä rahoituslakia muutetaan siten, että T&K-rahoitustavoitteen saavuttamisen edellyttämä valtion rahoituksen lisäys päivitetään vuosittain

valtiovarainministeriön talousarvioesitystä varten laatiman talousennusteen mukaan. Tämän arvioidaan vähentävän valtion rahoituksen tarvetta 20 milj. euroa vuonna 2027.

T&K-rahoituslain mukaan valtion T&K-rahoituksen määrän tulisi olla n. 4,04 mrd. euroa v. 2030. Osana aiemmin päätettyjä sopeutustoimia vuodesta 2027 lähtien Sitran T&K-toimintaan kohdentuvaa rahoitusta on tarkoitus huomioida osaksi valtion T&K-toiminnan rahoitusosuutta (arvio 15 milj. euroa). Lisäksi osana kevään 2026 lisäsäästöjä EU:n T&K-hankerahoituksesta 20 milj. euroa luetaan osaksi valtion T&K-panostuksia vuodesta 2027 lähtien.

Kaikkea vuosien 2027—2030 rahoituslain mukaista T&K-rahoituksen kasvua ei kohdenneta hallinnonaloille tai momenteille tässä julkisen talouden suunnitelmassa, mutta lisäpäättöksiin varaudutaan kehysvarauksella. Lisäpäättöksiä vuosien 2027—2030 T&K-rahoituksen kohdentamisesta tehdään myöhemmin tulevien talousarvioiden ja julkisen talouden suunnitelmien yhteydessä.

Rahoituslain mukainen T&K-rahoituksen taso vuosina 2027—2030, mrd. euroa

	2027	2028	2029	2030
T&K-rahoituslain mukainen taso	3,39	3,61	3,83	4,04
Aiemmin päätetty rahoitus	3,34	3,3	3,3	3,3
Sitran T&K-rahoituksen huomiointi v. 2027 lähtien	0,015	0,015	0,015	0,015
EU:n T&K-hankerahoituksen huomiointi v. 2027 lähtien	0,02	0,02	0,02	0,02
Liikkumatila	0,0	0,3	0,5	0,7

Lisäksi verotuloarvioissa on huomioitu vuosina 2021—2027 voimassa oleva tutkimusyhteistyövähennys sekä v. 2023 käyttöön otettu tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmä vähennys.

4.3.1. Hallinnonalakohtaiset linjaukset

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston kanslian päaluokan määrärahataso on kehyskaudella vuosittain keskimäärin n. 239 milj. euroa. Tästä valtioneuvoston kanslian toimintamenojen määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 156 milj. euroa vuodessa.

Hallinnonalan määrärahoista valtioneuvoston kanslian ja Oikeuskanslerinviraston toimintaan käytetään n. 64 %. Valtioneuvoston yhteiseen hallitusohjelman toimeenpanoon ja muihin hallituksen päättämiin keskeisiin määräaikaisiin hankkeisiin, valtioneuvoston päätöksentekoa tukevaan tutkimustoimintaan sekä Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenoihin käytetään n. 5 %. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkausten osuus hallinnonalan määrärahoista on n. 7 % ja muiden kulutusmenojen n. 8 %. Pääosin puoluetuista koostuvien siirtomenojen osuus on n. 15 % ja sijoitusmenojen osuus on n. 1 %.

Valtioneuvoston linnan korttelissa ja valtioneuvostokorttelissa on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimitilasuunnitelman mukaisesti valtioneuvoston toimitilojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet vuosina 2024—2030. Vuokramenojen kasvu realisoituu rakennushankkeen valmistuessa. Valtioneuvoston toimitilojen uudistamisesta aiheutuu myös välttämättömiä suunnittelu-, muutto- ja kalustekustannuksia, jotka painottuvat rakennushankkeen loppupuolelle.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Valtioneuvoston kanslian määrärahoihin tehdään kertaluonteinen 2 milj. euron siirtyvien erien säästö v. 2027.

Osakehankintoihin osoitetaan vuodelle 2028 miljoonan euron ja vuosille 2029—2030 kahden miljoonan euron lisäys omistajaohjauksesta ja yhtiöjärjestelyistä aiheutuviin menoihin.

Pääluokkaan on kohdennettu 1,5 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 0,2 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 2,4 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹⁾	2027	2028	2029	2030
Valtioneuvoston kanslian toimintamenot	157,1	-19,7	-20,2	-20,9	-21,8
Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot	2,0	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Oikeuskanslerinviraston toimintamenot	4,3	-0,6	-0,6	-0,6	-0,7
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5
Yhteensä	163,5	-23,1	-23,6	-24,3	-25,3

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

Ulkoministeriön hallinnonala

Ulkoministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa 1,13 mrd. euroa ja se laskee kehyskauden lopussa 1,07 mrd. euroon. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso laskee n. 56 milj. euroa kehyskauden alussa ja n. 65 milj. euroa kehyskauden lopussa. Määrärahatasoon vaikuttavat erityisesti hallituksen syksyllä 2025 ja keväällä 2026 päättämät lisätoimet sekä YK:n rauhanturvajoukkojen Suomen maksuosuuden ja valuuttakurssimuutosten vaikutukset ulkoministeriön maksamiin jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin.

Kehyskauden lopussa hallinnonalan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 26 %, kriisinhallinnan 6 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 57 % ja muiden menojen 11 %. Kehyskauden lopussa kehitysyhteistyömäärärahojen arvioidaan alenevan 0,31 prosenttiin suhteessa bruttokansantuloon.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Ulkoministeriön talonrakennusmomentille vuoden 2026 talousarviossa yritystukisäästön uudelleenkohdennuksena osoitettu vähennys, 1,2 milj. euroa, kohdennetaan v. 2027 alkaen siviilikriisinhallinnan ja rauhanvälityksen määrärahoihin.

Varsinaisen kehitysyhteistyön rahoitusta vähennetään osana hallituksen syksyn 2025 lisätoimia 20 milj. euroa vuodessa siten, että säästö ei kohdennu kotimaisille kansalaisjärjestöille. Humanitaariseen

katastrofiapuun kohdennetaan 20 milj. euron lisäys syksyn 2025 budjettiriihessä päätetyn mukaisesti. Kehityspoliittisten lainojen ja sijoitusten määrärahatasoa alennetaan 35 milj. eurolla osana kevään 2026 lisätoimia.

Libanonin kriisihallintaoperaation päättyminen vähentää sotilaallisen kriisihallinnan määrärahatarvetta 5 milj. euroa v. 2027 ja 10 milj. euroa v. 2028—2030.

Pääloukkaan on kohdennettu 2,6 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääloukkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys. Vähennys on 0,4 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 3,6 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Ulkoasiainhallinnon toimintamenot	244,4	-11,8	-12,5	-13,6	-15,0
Team Finland -uudistuksen vienninedistämisen palvelut	22,8	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-3,6	-3,6	-3,6	-3,6
Säästöjen uudelleen kohdennukset					
valtionavustuksiin	-	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-2,6	-2,6	-2,6	-2,6
Yhteensä	267,3	-21,6	-22,3	-23,5	-24,9

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- säästöistä.

Oikeusministeriön hallinnonala

Oikeusministeriön pääloukan määrärahataso on kehyskaudella n. 1,3 mrd. euroa, josta vaalimenot ovat n. 3,2—35,5 milj. euroa riippuen eri vuosina järjestettävistä vaaleista.

Pääloukan määrärahataso muodostuu enimmiltä osin oikeudenhoidon toimintamenoista (kehyskaudella keskimäärin 82 %). Oikeusministeriön pääloukan määrärahoista tuomioistuinten osuus on 28,5 %, rangaistusten täytäntöönpanon 25,7 %, oikeuspalveluiden 15,6 %, ministeriön ja hallinnon 14,1 %, ulosoton 8,6 %, syyttäjien 5,0 % ja vaalimenojen 2,6 %.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen vahvistamiseen osoitetaan 1,9 milj. euron lisäys vuodesta 2027 lukien rikosuhrimaksujen korottamisen myötä.

Pääloukkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 1,4 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 14,0 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Oikeusministeriön toimintamenot	23,2	-0,8	-0,9	-1,1	-1,2
Oikeushallinnon erityisviranomaiset -viraston toimintamenot	23,3	-0,3	-0,4	-0,5	-0,6
Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot	8,6	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3
Korkeimman oikeuden toimintamenot	10,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3
Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot	14,4	-0,6	-0,6	-0,7	-0,8
Muiden tuomioistuinten toimintamenot	354,1	-10,5	-12,3	-13,8	-15,9
Oikeuspalveluviraston toimintamenot	104,4	-6,0	-6,4	-6,9	-7,5
Ulosottolaitoksen toimintamenot	114,5	-6,6	-6,9	-7,5	-8,2
Syyttäjälaitoksen toimintamenot	66,1	-2,0	-2,3	-2,6	-3,1
Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot	310,1	-5,4	-6,0	-7,0	-8,2
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-7,0	-6,0	-6,0	-6,0
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-2,6	-2,6	-2,6	-2,6
Yhteensä	1 028,8	-42,5	-45,3	-49,5	-55,1

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

Sisäministeriön hallinnonala

Sisäministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella keskimäärin n. 2,0 mrd. euroa. Kehyskauden lopussa pääluokan määrärahoista 8 % kohdistuu hallintoon, 60 % poliisitoimeen, 18 % Rajavartiolaitoksen toimintaan, 6 % pelastustoimeen ja hätäkeskustoimintaan sekä 8 % maahanmuuton menoihin.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Ukrainasta sotaa paenneiden tilapäisen suojelun jatkamisen aiheuttamiin menopaineisiin varaudutaan 100 milj. euron kehysvarauksella v. 2027 ja 155 milj. euron kehysvarauksella v. 2028. Lisäksi EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen eli ns. maahanmuuton paktin kansalliseen yhteisvastuusitoumukseen varaudutaan 8,5 milj. euron vuotuisella kehysvarauksella vuodesta 2027 alkaen.

Rajavartiolaitoksen UXV30-hankkeeseen kohdennetaan 18 milj. euroa. Hankkeessa Rajavartiolaitos hankkii miehittämättömiä ilma- ja pinta-aluksia ja niihin liittyviä valvontajärjestelmiä. EU-komission rahoituspäätöksen mukaisesti hankinnasta 90 % rahoitetaan EU:n rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen erityistoimiraohoituksella, jota vastaava tuloutus on huomioitu momentin 12.26.98 (EU:lta saatavat tulot) tuloarviossa vuodelle 2028.

Kuopion poliisitalon rakentamisen edellyttämä vuokralisäys, 4,9 milj. euroa, on huomioitu poliisin toimintamenoissa vuodesta 2029 alkaen.

Pääluokkaan on kohdennettu 8,0 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisästä. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 1,9 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 18,9 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹⁾	2027	2028	2029	2030
Sisäministeriön toimintamenot	17,7	-2,2	-2,3	-2,4	-2,5
Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot	2,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Poliisitoimen toimintamenot	1 020,7	-17,3	-19,8	-23,5	-28,3
Suojelupoliisin toimintamenot	72,5	-1,1	-1,2	-1,4	-1,7
Rajavartiolaitoksen toimintamenot	327,7	-4,8	-5,6	-6,7	-8,1
Pelastustoimen toimintamenot	2,9	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot	74,2	-3,1	-3,3	-3,5	-3,8
Pelastusopiston toimintamenot	23,3	-1,0	-1,0	-1,0	-1,1
Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot	87,9	-7,5	-7,7	-8,1	-8,5
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Syksyllä 2025 päätetty lisästä	-	-3,3	-3,3	-3,3	-3,3
Keväällä 2026 päätetty lisästä	-	-8,0	-8,0	-8,0	-8,0
Yhteensä	1 629,1	-49,5	-53,3	-59,0	-66,5

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno säästöistä.

Puolustusministeriön hallinnonala

Puolustusministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa 6,7 mrd. euroa ja kehyskauden lopussa 9,2 mrd. euroa. Hallinnonalan määrärahoista käytetään puolustuspolitiikkaan ja hallintoon n. 15 %, sotilaalliseen maanpuolustukseen n. 84 % ja sotilaalliseen kriisinhallintaan n. 1 %.

Suomi on sitoutunut Naton yhteisesti määrittämään puolustusmenositoumukseen, joka on viisi prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) vuoteen 2035 mennessä. Sitoumus muodostuu 3,5 prosentin BKT-osuudesta puolustusmenoihin, johon sisältyvät myös puolustusministeriön pääluokan menot, ja 1,5 prosentin osuudesta laajemmin puolustukseen ja turvallisuuteen liittyviin investointeihin.

Puolustusvoimien toimintamenojen ja puolustusmateriaalihankintojen voimassa olevat tilausvaltuudet ovat yhteensä n. 11,7 mrd. euroa. Kehyskaudella Puolustusvoimien toimintamenoihin ja puolustusmateriaalihankintoihin suunnitellaan uusia tilausvaltuuksia yhteensä n. 6,4 mrd. euroa siten, että hankkeet jatkuvat vuoteen 2036 asti.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. henkilöstömenot), puolustusmateriaalihankintoihin ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin (pl. henkilöstömenot) tehdään vuosittain vakiintuneen käytännön mukaiset kustannustasotarkistukset. Lisäksi hävittäjähankinnan määrärahoihin tehdään vuosittainen indeksikorjaus sekä ostovoimatarkistus.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Puolustusvoimien määrärahoja nostetaan asteittain siten, että v. 2030 Naton määritelmän mukaiset puolustusmenot ovat arviolta 3,2 % suhteessa BKT:hen. Vuonna 2030 määrärahataso on 665 milj. euroa korkeampi kuin se oli edellisessä kehyspäätöksessä v. 2029.

Puolustusmenot mitoitetaan uhkaperusteisesti ja tarvelähtöisesti Euroopan turvallisuustilanne ja Venäjän muodostama sotilaallinen uhka huomioiden. Puolustusta vahvistetaan kohdentamalla vuosille 2027—2030 yhteensä 1 130 milj. euroa lisämäärärahaa. Puolustusvoimien toimintamenoihin osoitettavia lisäresursseja käytetään mm. henkilöstön rekrytointiin, kertausharjoituksiin, materiaalin kunnossapitoon ja varustamiseen. Lisäksi puolustusmateriaalihankintoihin liittyvillä hankintavaltuuksilla vahvistetaan Puolustusvoimien suorituskykyä mm. droonien torjunnassa ja räjähdetuotannossa.

Määrärahoihin sisältyy uusina menoina lisätalousarvioiden yhteydessä tehtyjä päätöksiä Ukrainaan luovutetun materiaalin kompensoimisesta Puolustusvoimille yhteensä 64 milj. eurolla vuosina 2028—2030. Lisäksi kehysvarauksella on varauduttu Ukrainalle annettavan tuen jatkumiseen.

Puolustusministeriön tehtävä- ja henkilöresursseja kasvatetaan asteittain 7 milj. eurolla vuoteen 2030 mennessä siirtona Puolustusvoimien toimintamenoihin kohdennetuista määrärahoista.

Pääluokkaan on kohdennettu 11,2 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 1,8 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 17,6 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Puolustusministeriön toimintamenot	20,4	-0,2	-0,2	-0,3	-0,4
Puolustusvoimien toimintamenot	2 622,2	-35,2	-38,7	-43,9	-50,8
Muille kulutus- ja siirtomenomenteille kohdistetut säästöt	-	-16,0	-16,0	-16,0	-16,0
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-5,8	-5,8	-5,8	-5,8
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-11,2	-11,2	-11,2	-11,2
Yhteensä	2 642,6	-68,3	-71,9	-77,2	-84,2

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno säästöistä.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Valtiovarainministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa 43,0 mrd. euroa ja kehyskauden lopussa 44,3 mrd. euroa. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso nousee 0,7 mrd. eurolla kehyskauden alussa ja 1,9 mrd. eurolla kehyskauden lopussa. Määrärahatason kasvu kehyskauden lopussa aiheutuu mm. EU-jäsenmaksun noususta sekä hyvinvointialueiden rahoituksen kasvusta.

Hallinnonalan määrärahoista hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoituksen osuus on 63 %, kuntien tukemisen osuus 10 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 14 %, EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen maksuosuuksien 7 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 0,8 %. Pääluokan määrärahoista ministeriön ja virastojen toimintamenojen osuus on 2,2 % ja hallinnonalan arvonlisäveromenojen osuus 0,4 %.

Hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta käsitellään kokonaisuutena luvussa 5. Hyvinvointialueiden talous. Kuntien järjestämiin peruspalveluihin ja niiden rahoitukseen liittyviä asioita käsitellään kokonaisuutena luvussa 6. Kuntatalous.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Tullin toimintamenoihin osoitetaan kehyskaudella vuosittain 3,0 milj. euroa Tulliselvitysjärjestelmän pysyvien ICT-menojen kasvuun. Lisäksi Tullilaboratorion laajentamisinvestoinnin edellyttämä vuokralisäys, 2,35 milj. euroa, on huomioitu Tullin toimintamenoissa vuodesta 2029 alkaen.

Digi- ja väestövirastolle osoitetaan vuosittain 1,6 milj. euroa digitaaliseen viranomaisviestintään vuodesta 2028 alkaen.

Rahoitusvakausvirastolle osoitetaan kehyskaudelle vuosittain 1,2 milj. euroa Suomen huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen.

Pääluokkaan on kohdennettu 8,4 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisästä. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 2,1 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 21,3 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Valtiovarainministeriön toimintamenot	41,2	-2,8	-3,1	-3,5	-3,9
Verohallinnon toimintamenot	403,6	-43,8	-45,7	-48,6	-52,4
Tullin toimintamenot	200,8	-8,4	-9,2	-10,5	-12,1
Kansallisen tulorekisterin toimintamenot	33,7	-3,9	-3,9	-3,9	-3,9
Valtiokonttorin toimintamenot	36,9	-3,5	-3,6	-3,8	-4,1
Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot	6,9	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot	4,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot	-	-6,6	-6,6	-6,6	-6,6
Tilastokeskuksen toimintamenot	51,3	-5,7	-5,9	-6,3	-6,8
Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot	4,9	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6
Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot	51,9	-6,2	-6,4	-6,7	-7,0
Sähköinen tunnistautuminen	7,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Lupa- ja valvontaviraston toimintamenot ²	120,3	-8,8	-9,4	-10,5	-11,8
Ahvenanmaan valtionviraston toimintamenot	1,5	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0
Erikseen budjetoidut henkilöstömenot	0,5	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Osaamisen kehittäminen	12,0	-15,0	-15,0	-15,0	-15,0
Toimintatapojen ja digitalisaation kehittäminen	25,4	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Rahoitusvakuusviraston toimintamenot	12,0	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-8,1	-8,1	-8,1	-8,1
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-4,4	-4,4	-4,4	-4,4
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-8,4	-8,4	-8,4	-8,4
Yhteensä	1 014,4	-132,7	-137,0	-143,5	-151,9

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

²⁾ Lupa- ja valvontavirasto aloitti toimintansa vuoden 2026 alussa. Rivi sisältää myös Aluehallintovirastolle ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle aiemmin kohdistetut säästöt.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella keskimäärin n. 9,0 mrd. euroa. Kehyskauden alussa määrärahoista 10 % kohdistuu varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen, 16 % toisen asteen koulutukseen, 45 % korkeakoulutukseen ja tutkimukseen, 15 % opintotukeen, 6 % taiteeseen ja kulttuuriin, 3 % liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön sekä 5 % hallintoon, kirkollisasioihin ja toimialan yhteisiin menoihin.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Harrastamisen Suomen mallin toimeenpanoon kohdennetaan 5 milj. euron pysyvä tasokorotus vuosia 2025 ja 2026 koskevien päätösten jatkona. Valtion rahoitusta evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin ja avustuksia uskonnolliseen toimintaan vähennetään pysyvästi yhteensä 8,5 milj. eurolla vuodesta 2028 alkaen osana sopeutustoimia.

Kokonaiskoulupäivän alueellisen kokeilun toteuttamiseen varataan 2 milj. euroa vuodelle 2027.

Esi- ja perusopetuksen valmistavan opetuksen menoihin kohdennetaan 13 milj. euron lisäys vuodelle 2027, koska Ukrainasta paenneiden auttamiseen kohdistuvat menot eivät ole laskeneet ennakoidussa aikataulussa.

Koulukotien TUVA-koulutuksen järjestämiseen kohdennetaan yhteensä 807 000 euroa valtion ja yksityisten koulukotien järjestämän TUVA-koulutuksen kustannuksiin.

Kotoutumispalvelu-uudistuksen yhteydessä kotoutumiskoulutuksen rahoitus siirretään hallitusohjelman mukaisesti yhteen kanavaan. Muutoksen myötä vapaalle sivistystyölle kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen järjestämiseen kohdistettu erillinen valtionosuusrahoitus poistuu. Muutoksen siirtymäajaksi osoitetaan 2,3 milj. euroa vuosille 2027 ja 2028 siirtona työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta vahvistamaan vapaan sivistystyön järjestäjien mahdollisuuksia osallistua kotoutumis- ja lukutaitokoulutukseen uuden mallin mukaisessa järjestelmässä.

Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Koulutus- ja osaamistason nostoon kohdennetaan kertaluonteisesti yhteensä 100 milj. euron lisäpanostus vuosina 2026—2028 osana hallituksen investointiohjelmaa. Kehyskaudelle eli vuosille 2027 ja 2028 tästä kohdistuu yhteensä 70,5 milj. euroa. Lisärahoitusta suunnataan kertaluonteiseen aloituspaikkojen lisäykseen v. 2026 ja tästä aiheutuviin opintotukimenoihin sekä kolmevuotisen avoimen korkeakoulun opintoseteli-pilotin toteuttamiseen. Korkeakoulujen lisäaloituspaikat kohdennetaan talouskasvua tukeviin tutkintoihin.

Åbo Akademin erikoisaseman turvaamiseksi kohdennetaan 3 milj. euroa vuodessa vuosina 2027—2030.

Osana kevään 2026 lisäsäästöjä Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuden korotusta alennetaan 5 milj. euroa T&K-rahoituslakiin tehtävien päivitysten myötä.

Hallitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella esityksen opintotuen uudistamisesta. Tavoitteena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Opintolainahyvitys toteutetaan kaksiportaisena. Huoltajakorotukseen vaikuttaa jatkossa lasten lukumäärä. Opintotuki-uudistuksen arvioidaan lisäävän menoja n. 1 milj. euroa v. 2027, n. 5 milj. euroa v. 2028, 3 milj. euroa v. 2029 ja 0,3 milj. euroa v. 2030. Lisämenot katetaan vähentämällä liikunta- ja nuorisotoimen avustuksia vastaavasti. Pidemmällä aikavälillä uudistuksen arvioidaan vähentävän menoja lievästi.

Paimion parantolan ylläpitoon, peruskorjaukseen ja toimitilojen kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin osoitetaan kehyskaudella yhteensä 8,5 milj. euroa. Hankkeelle on osoitettu vuoden 2026 täydentävässä talousarviossa 10 milj. euron valtuus ja 1,5 milj. euron määräraha.

Hallituksen investointiohjelmaan keväällä 2025 lisätylle Garden Helsinki -hankkeelle osoitetaan 35 milj. euron ehdollinen investointirahoitus valtuutena vuodelle 2027. Valtuuden maksatukseen on varattu 8,75 milj. euron määräraha vuosittain vuosina 2027—2030. Yleisurheilun vuoden 2030 EM-kisojen hakemiseen ja järjestämiseen osoitetaan 2 milj. euroa v. 2027.

Pääluokkaan on kohdennettu 1,6 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 0,4 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 4,3 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot	23,1	-1,5	-1,7	-1,9	-2,2
Opetushallituksen toimintamenot	37,7	-20,1	-20,3	-20,5	-20,8
Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot	12,8	-1,0	-1,1	-1,1	-1,1
Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot	21,4	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Suomen Akatemian toimintamenot	12,2	-1,1	-1,2	-1,3	-1,4
Kansallisarkiston toimintamenot	29,0	-2,4	-2,5	-2,7	-2,9
Museoviraston toimintamenot	30,4	-2,9	-3,0	-3,1	-3,3
Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot	13,9	-1,6	-1,7	-1,8	-1,9
Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot	44,0	-0,1	-0,3	-0,6	-1,0
Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot	41,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot	9,4	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-3,6	-3,6	-3,6	-3,6
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
Yhteensä	275,3	-39,1	-40,0	-41,3	-43,0

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa n. 2,62 mrd. euroa ja kehyskauden lopussa 2,52 mrd. euroa. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso kasvaa n. 13 milj. euroa kehyskauden alussa ja vähenee n. 1,7 milj. euroa kehyskauden lopussa. Merkittävä osa pääluokan määrärahoista liittyy Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpanoon. Vuonna 2028 alkaa EU:n rahoituskausi 2028—2034, jota koskevasta kansallisesta ja EU-rahoituksesta päätetään myöhemmin. Vuosien 2028—2030 tukimomenttien teknisenä mitoitusperusteena on käytetty vuosien 2023—2027 keskimääräistä vuotuista määrärahatasoa.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään maa- ja elintarviketalouteen n. 66 %, maaseudun kehittämiseen n. 19 %, luonnonvaratalouteen ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen n. 7 %, hallintoon ja tutkimukseen n. 6 % sekä maanmittaukseen ja asunto-osakkeiden kirjaamiseen n. 2 %.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Ravinnekierrätyksen edistämiseen ravinnekiertotuella osoitetaan 5 milj. euroa vuodessa.

Sika-alan salmonellavahinkorahaston kertaluonteiseen pääomitukseen kohdennetaan 10 milj. euroa v. 2027.

Pääluokkaan on kohdennettu 2,3 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 0,6 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 6,4 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot	22,6	-2,9	-3,0	-3,2	-3,5
Luonnonvarakeskuksen toimintamenot	88,8	-9,9	-10,3	-10,9	-11,6
Ruokaviraston toimintamenot	80,4	-7,0	-7,3	-7,8	-8,5
Maanmittauslaitoksen toimintamenot	45,3	-5,7	-5,9	-6,3	-6,8
Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	7,2	-0,7	-0,7	-0,8	-0,8
Muille kulutusmenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-6,4	-6,5	-6,7	-7,0
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-2,3	-2,3	-2,3	-2,3
Yhteensä	244,3	-36,3	-37,6	-39,6	-42,1

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokan määrärahat ovat kehyskaudella keskimäärin 3,5 mrd. euroa. Pääluokan määrärahoista valtaosa, keskimäärin noin 53 %, käytetään liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpitoon ja kehittämiseen. Liikenteen ja viestinnän palvelujen osuus on noin 24 % ja hallinnonalan virastojen toimintamenojen sekä toimialan yhteisten menojen osuus noin 23 %.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Miehistötukien arviomäärärahan kehystasoa nostetaan 9 milj. eurolla 98 milj. euroon aluskannan muutoksista ja lisäyksistä johtuen.

Investointiohjelmaan sisältyvien liikennehankkeiden määrärahoja nostetaan kehyskaudella yhteensä 274 milj. eurolla.

Perusväylänpitoon kohdennetaan lisäsäästö, joka on 30 milj. euroa v. 2027 nousten asteittain 38,5 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Pääluokkaan on kohdennettu 3,8 milj. euron suuruinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 0,5 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 4,6 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja määräraha säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹⁾	2027	2028	2029	2030
Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot	17,1	-0,8	-0,9	-1,0	-1,2
Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot	88,8	-15,9	-16,2	-16,6	-17,2
Väyläviraston toimintamenot	57,5	-9,1	-9,5	-9,9	-10,6
Ilmatieteen laitoksen toimintamenot	48,0	-7,3	-7,5	-7,8	-8,2
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-3,8	-3,8	-3,8	-3,8
Yhteensä	211,4	-37,9	-38,9	-40,3	-42,1

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja määräraha säästöistä.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa n. 2,61 mrd. euroa ja kehyskauden lopussa n. 2,3 mrd. euroa. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso laskee nettomääräisesti n. 60 milj. euroa kehyskauden alussa ja n. 82 milj. euroa kehyskauden lopussa. Määrärahatasoa alentavat uusiutuvan energian tuotantotuen väheneminen, vientiluottojen korkotuen ja suojausmenojen väheneminen, kotoutumisen edistämisen määrärahojen tarkistukset sekä toimintamenoihin kohdistuvat säästöpäätökset. Määrärahatasoa puolestaan lisäävät Huoltovarmuuskeskuksen toiminnan budjetointi valtion talousarvioon ja Ukrainaan myönnettävien vientitakuiden tappiokorvaukset.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään vuoden 2027 tasolla uudistumiseen ja vähähiilisyyteen 46 %, työllisyyteen ja yrittäjyyteen 19 %, yritysten erityisrahoitukseen 3 %, kotoutumiseen ja kansainväliseen osaamiseen 7 % sekä hallintoon 26 %.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Hallituksen syksyllä 2025 päättämien lisätoimien mukaisesti Business Finlandin muita kuin T&K-tukia vähennetään 15 milj. eurolla vuosittain. Myös alueellista kuljetustukea leikataan syksyn 2025 lisätoimien mukaisesti vuosittain 1,6 milj. eurolla.

Osana kevään 2026 lisäsäästöjä Euroopan unionin T&K-hankkeisiin kohdennettavaa kansallista vastinrahoitusta vähennetään 10 milj. eurolla vuosittain ja Business Finlandin myöntämien T&K-valtuuksien korotusta alennetaan 5 milj. eurolla vuosittain T&K-rahoituslakiin tehtävien päivitysten myötä.

Itä-Suomen alueen kehittämishankkeisiin ja investointeihin kohdennetaan 5 milj. euroa v. 2030.

Kehykseen varataan 8 milj. euroa vuosittain tukimalliin, jolla varmistetaan riittävä energian saatavuus ja toimitusvarmuus myös talvella. Tällä tuella mahdollistetaan mm. biokaasukäyttöisten kaasuturbiinien rakentaminen ja bioenergiaa käyttävien CHP-laitosten käytön jatkuminen pidempään. Turpeen varmuusvarastointia jatketaan vuoteen 2030. Tällä varmistetaan kotimaisen ja huoltovarman energian saatavuus eri tilanteissa ja Huoltovarmuuskeskukselle riittävä rahoitus asian varmistamiseksi.

Ukrainaan kohdistuvan viennin ja investointien edistämiseksi vuosille 2028 ja 2029 osoitetaan yhteensä 20 milj. euron määräraha vientitakuiden luottotappiokorvauksia varten.

Päätöksien on kohdennettu n. 4 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisästä. Lisäksi päätöksien on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on n. 1,1 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 10,4 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot	36,6	-2,0	-2,2	-2,5	-3,0
Elinvoimakeskusten toimintamenot	186,1	-25,5	-26,7	-28,4	-30,6
Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot	36,4	-3,8	-3,9	-4,2	-4,5
Innovaatiorahoituskeskus					
Business Finlandin toimintamenot	72,9	-8,2	-8,4	-8,6	-8,9
Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot	21,4	-2,1	-2,3	-2,4	-2,7
Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot	13,0	-2,2	-2,2	-1,8	-2,0
Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot	22,7	-2,4	-2,5	-2,7	-2,9
Energiaviraston toimintamenot	11,4	-0,6	-0,6	-1,2	-1,3
Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenot	24,7	-0,0	-0,1	-0,2	-0,4
Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen	1,9	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-2,1	-2,1	-2,1	-2,1
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-4,0	-4,0	-4,0	-4,0
Yhteensä	427,1	-55,5	-57,6	-60,8	-64,9

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskauden alussa n. 14,9 mrd. euroa ja se laskee kehyskauden lopussa n. 14,6 mrd. euroon. Edelliseen kehyspäätökseen verrattuna määrärahataso nousee n. 308 milj. euroa kehyskauden alussa ja n. 178 milj. euroa kehyskauden lopussa. Määrärahatasoon vaikuttavat mm. valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisen ennusteen suhdannekehitys sekä eduskunnan päätösperäiset muutokset ja hallituksen linjat uudistukset.

Hallinnonalan määrärahoista käytetään kehyskaudella eläkemenoihin keskimäärin n. 39 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen n. 28 %, työttömyysturvaan n. 14 %, sairausvakuutukseen n. 12 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen n. 2,5 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen n. 1,3 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin n. 0,3—1,0 % pääluokan määrärahoista.

Hyvinvointialueiden toimintaa ja taloutta käsitellään kokonaisuutena luvussa 5. Hyvinvointialueiden talous.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Kansaneläkelaitoksen (Kela) järjestelmäkokonaisuudistuksen (Eepos-ohjelma) hankkeiden rahoitukseen osoitetaan vuosille 2028—2030 yhteensä 31,8 milj. euron lisäys. Määräraha on osa valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä uudistukseen osoitettua 233 milj. euron valtuutta. Ohjelma uudistaa Kelan etuuskäsittelyn järjestelmät, merkittävät etuuskäsittelyn tukijärjestelmät, sähköiset asiointipalvelut sekä tiedonvaihdon järjestelmät vuosina 2025—2035.

Kelan tiedonvaihdon edistämisen arvioidaan vähentävän etuusmenoja täysimääräisesti vuodesta 2027 alkaen 4,1 milj. euroa, josta valtion osuus on 3,9 milj. euroa. Uudistuksen tavoitteena on sosiaaliturvaetuuksien virheellisten maksujen ja väärinkäytösten vähentäminen sekä henkilötietojen sähköisen ja turvallisen käsittelyn edistäminen.

65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilua laajennetaan ja jatketaan vuoden 2028 loppuun nykytasaisen rahoituksen rajoissa. Kokeilun tutkimusluetteloa laajennetaan ja vuosittaisten lääkärikäyntien määrää lisätään hoidon jatkuvuuden parantamiseksi. Kokeilu laajennetaan myös fysioterapiakäynteihin iäkkäiden ihmisten arjen toimintakyvyn tukemiseksi.

Ensihoidon matkojen (ml. kiireettömät ambulanssikuljetukset) rahoitusvastuu ehdotetaan siirrettäväksi hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2028 alusta. Sairausvakuutuslain mukainen matkaomavastuu muuttuu terveydenhuollon asiakasmaksuksi ensihoitopalvelusta. Sairausvakuutuksesta siirretään 121 milj. euroa siten, että vakuutettujen rahoitusosuus kanavoidaan valtiolle. Hyvinvointialueille siirretään 118 milj. euroa, Rajavartiolaitokselle 0,4 milj. euroa ja FinnHEMSille 1,7 milj. euroa. Lisäksi Ahvenanmaalle maksettaviin korvauksiin varataan 0,8 milj. euroa.

Arviota lääkeyritysten maksamien ehdollisen korvattavuuden palautusmaksujen määrästä korjataan vastaamaan toteutunutta tasoa. Muutos vähentää valtion rahoitustarvetta sairausvakuutuksen kuluista 15 milj. eurolla.

Työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteutukseen kohdennetaan nettomääräisesti 0,7 milj. euroa valtion osuutena vuodesta 2029 alkaen. Työttömyysturvan yhdistelmävakuutus parantaisi monimuotoisesti työllistyvien työttömyysaikaista toimeentuloa ja vähentäisi näin ollen tarvetta toimeentulotukeen ja yleiseen asumistukeen.

Työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamiseksi valmistellaan ns. joustomalli. Mallin arvioidaan vähentävän etuusmenoja 1,4 milj. euroa vuoden 2028 alusta lukien. Mallin tavoitteena on mahdollistaa työkyvyttömyyseläkkeen saajille joustava työskentely eläkkeen rinnalla sekä työhön paluun kokeileminen niin, että laissa säädettävät ansaintarajat voisivat kalenterivuoden aikana ylittyä tietyllä määrällä ilman vaikutusta maksettavan eläkkeen määrään.

Yleistukilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tilapäisen suojelun perusteella myönnettyllä oleskeluluvalla maassa oleva työtön työnhakija voisi olla oikeutettu yleistukeen tai kotoutumistukena

maksettavaan yleistukeen, vaikka hän ei olisi täyttänyt työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoaa. Muutoksen kustannusvaikutus valtiolle olisi nettomääräisesti 0,5 milj. euroa v. 2027.

Yrittäjän eläkelakia (YEL) ehdotetaan muutettavaksi siten, että vuodesta 2028 alkaen yrittäjä voisi valita YEL-maksunsa perusteeksi joko yritystoiminnan veronalaisen ansiotulon tai nykyisen työtulomallin tietyin rajauksin. Uudistuksen arvioidaan vähentävän määräraharavetta 8 milj. eurolla v. 2028 ja lisäävän sitä 74 milj. eurolla v. 2029 ja 90 milj. eurolla v. 2030.

Turvakotien paikkamäärien lisäämiseen varataan vuosittainen 3,45 milj. euron lisämääräraha vuoden 2026 talousarvion mukaisesti, jolloin vuosittainen rahoituksen taso nousee 31 milj. euroon.

Vankiterveydenhuollossa korvaushoidon ja ADHD-arviointien järjestämiseksi ja toteuttamiseksi lisätään kehyskaudelle yhteensä 1,6 milj. euroa.

Avustuksiin yhdistyksille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen kohdennetaan 50 milj. euron lisäsäästö vuodesta 2027 lukien. Avustusten taso on tämän jälkeen n. 190 milj. euroa vuodessa.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon valtion rahoitukseen tehdään kertaluonteinen 4 milj. euron siirtyvien erien säästö v. 2027.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa on huomioitu useampia muita aiempien säästöpäätösten tarkistamisia, joista pääosa on huomioitu jo vuoden 2026 talousarvion valmistelun yhteydessä.

Pääloukkaan on kohdennettu 3,8 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 1,2 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 12,1 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenoisäästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot	39,2	-3,4	-3,6	-4,0	-4,4
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot	23,9	-0,1	-0,2	-0,3	-0,5
Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot	9,7	-0,5	-0,6	-0,7	-0,8
Säteilyturvakeskuksen toimintamenot	18,8	-2,9	-3,0	-3,1	-3,3
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot	4,6	-0,6	-0,6	-0,7	-0,8
Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot	29,5	-2,2	-2,4	-2,7	-3,1

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen toimintamenot	2,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot	84,5	-7,2	-7,6	-8,2	-9,0
Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan	23,4	-2,3	-2,4	-2,6	-2,9
Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut	452,4	-34,8	-36,0	-37,9	-40,2
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-7,9	-7,9	-7,9	-7,9
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-3,8	-3,8	-3,8	-3,8
Yhteensä	688,2	-67,2	-69,6	-73,3	-78,1

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Ympäristöministeriön pääluokassa budjettitalouden määrärahojen kokonaistaso on 421 milj. euroa v. 2027 ja 359 milj. euroa v. 2030. Kehyskauden lopussa määrärahoista 37,3 % kohdistuu ympäristön- ja luonnonsuojelumenoihin, 20,4 % toimintamenoihin ja 42,2 % asumiseen ja rakentamiseen liittyviin menoihin, joihin sisältyvät valtion tukeman asuntorakentamisen tuet ja avustukset.

Keskeisimmät uudet päätökset ja muutokset

Pääluokkaan on kohdennettu 1,1 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 0,2 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 2,4 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintameno- ja säästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Ympäristöministeriön toimintamenot	38,0	-2,5	-2,7	-2,9	-1,3
Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot	34,3	-3,8	-3,9	-4,2	-4,5
Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	49,1	-3,2	-3,3	-3,5	-3,8
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-2,4	-2,4	-2,4	-2,4
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4

Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1
Yhteensä	121,4	-13,9	-14,4	-15,1	-16,1

¹⁾ Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintameno- ja säästöistä.

4.3.2. Hallinnon kehittäminen

Valtionhallinnon ja muun julkisen sektorin toiminnan tehostaminen

Kehyskaudella jatketaan hallitusohjelman mukaisesti valmisteltujen hallinnonalojen tuottavuusohjelmien toimeenpanoa. Niiden keskeisiä elementtejä ovat rakenteelliset toimet, tulojen lisääminen, digitalisaation hyödyntäminen, toimitilojen käytön tehostaminen sekä tehtävien uudelleenjärjestelyt. Yksi keskeinen tuottavuusohjelman toimenpide on ensisijaisesti digitaalinen viranomaisviestintä. Siirtymällä ensisijaisesti digitaaliseen asiointiin sekä mahdollistamalla automaattiset viranomaispäätökset saavutetaan säästöjä sekä prosessien tehostumista. Valtoria ohjataan valmistelemaan ehdotuksia tuottavuustoimenpiteiksi toimialariippumattoman ICT:n osalta. Ministeriöt julkaisivat hallinnonalakohtaiset tuottavuusohjelmansa syksyllä 2024.

Hallitusohjelman mukaisten toimintameno- ja säästöjen sekä vuosien 2024, 2025 ja 2026 kehysriihissä päätettyjen lisätoimien kohdentumista on kuvattu tarkemmin luvussa 4.3.

Virastonselvitys

Pääministeri Orpon hallitus päätti vuoden 2026 talousarvioesityksen yhteydessä käynnistää nopealla aikataululla virastonselvityksen, jonka tavoitteena on säästää valtionhallinnon toimintamenoja 25 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen. Valtiovarainministeriö asetti 7.10.2025 virastonselvitysryhmän, jonka tehtävänä on valmistella ehdotukset rakenteellisista muutoksista kevään 2026 kehysriiheen.

Virastonselvitysryhmä on valmistellut joukon rakenteellisia kehittämissuhteita, joiden yhteenlasketuksi säästöpotentiaaliksi arvioidaan n. 80–100 milj. euroa. Rakennemuutoksista saatavat säästöt vaativat vielä tarkempaa selvittämistä, eivätkä ne realisoidu vuoden 2027 alusta. Sen vuoksi tavoitellut säästöt toteutetaan sopeuttamalla vuodesta 2027 alkaen virastojen toimintamenoja 25 milj. eurolla käyttäen samaa jakoperustetta kuin kevään 2025 puoliväliriihessä päätetyn 125 milj. euron säästön kohdennuksessa. Lisäksi virastonselvityksessä tehtyjen ehdotusten valmistelua jatketaan siten, että pitkälle valmistellut ehdotukset ovat seuraavan hallituksen käytössä sen aloittaessa toimintansa.

Talous- ja henkilöstöhallinto

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon tuottavuutta parannetaan jatkamalla tehtävien keskittämistä Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseen Palkeisiin, yhdenmukaistamalla toimintatapoja ja prosesseja sekä kehittämällä valtionhallinnon yhteisiä talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmiä. Kehittämisen myötä Kieku-virastojen ja Palkeiden yhteinen henkilöstöhallinnon työpanos vähentyy 150 henkilötyövuodella v. 2025–2029. Puolustusvoimat toteuttaa suhteellisesti vastaavan suuruisen säästön.

Julkisten hankintojen kehittäminen

Julkisten hankintojen tuottavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan tukemalla ja seuraamalla koko julkiselle sektorille asetettujen yhteisten tavoitteiden edistymistä. Hankinta-Suomi-ohjelmassa laadittu kansallinen julkisten hankintojen strategia ohjaa hankintojen kehittämistä. Strategian tavoitteet muodostuvat pitkälti hallitusohjelman tavoitteiden toimeenpanon edistämisen näkökulmasta ja painottavat erityisesti kustannusvaikuttavuutta ja kilpailun lisäämistä. Keskeisinä keinoina ovat strategisen johtamisen ja osaamisen kehittäminen.

Vuonna 2027 perustetaan Valtiokonttorin ylläpitämä hankintatietovaranto, johon kootaan julkisia hankintoja ja ostolaskuja koskevat tiedot. Tietovarannon tavoitteena on tehostaa julkisia hankintoja, saavuttaa kustannussäästöjä ja parantaa julkisten varojen käytön vaikuttavuutta.

Valtion toimitilainvestoinnit

Valtion toimitilainvestointien ohjauksessa on käynnistetty uusi ohjausmalli, jonka tavoitteena on pienentää virastojen ja laitosten toimitilainvestointien kokoa ja määrää sekä hillitä valtion toimitilakustannusten kasvua. Ohjausmalliin kuuluu julkisen talouden suunnitelman yhteydessä koottavat hallinnonalakohtaiset toimitilainvestointisuunnitelmat sekä kaksitoistavuotinen valtion strateginen toimitilainvestointien suunnitelma, joka valmistui syksyllä 2025. Vuosien 2027—2030 julkisen talouden suunnitelman valmistelun yhteydessä tunnistettiin n. 3,5 mrd. euron suuruiset toimitilainvestointitarpeet. Ohjausmallin toimivuutta ja kehittämistä arvioidaan syksyllä 2026. Senaattikonsernin liikelaitosten investointisitoumusten enimmäismäärästä, lainanotosta sekä palvelu- ja muista toimintatavoitteista päätetään valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Valtion palvelu- ja toimitilaverkkouudistus

Hankkeen tavoitteena on koota valtion virastojen käyntiasiointi vaiheittain julkisen hallinnon yhteisiin palvelupisteisiin (Suomi-pisteisiin), joista saa laajasti myös kuntien, Kelan sekä soveltuvin osin hyvinvointialueiden palveluja. Lisäksi tavoitteena on vähentää valtion toimistotilaa lisäämällä tilojen yhteiskäyttöisyyttä. Uudistus liittyy mm. julkisen hallinnon strategian ja valtion toimitilastrategian toimeenpanoon. Uudistus on tarkoitus viedä läpi vuoteen 2030 mennessä ja sen tavoitteena on 50 milj. euron vuosittaiset säästöt. Vuoden 2026 alusta voimaantullut lainsäädäntö valtion yhteisestä asiakaspalvelutoiminnasta velvoittaa viranomaisia tarjoamaan asiakaspalvelujaan Suomi-pisteissä. Lisäksi kaikissa Suomi-pisteissä tulee olla tarjolla yhteistä asiakaspalvelua kuten asiakirjojen vastaanottoa, digitukea ja yleisneuvontaa.

4.4. Budjettitalouden tulot

Budjettitalouden tulojen arvioidaan olevan 78,8 mrd. euroa v. 2027. Verotulojen osuus budjettitalouden varsinaisista tuloista on kehyskaudella keskimäärin n. 90 %. Kehyskauden lopulla budjettitalouden tulojen arvioidaan olevan 85,3 mrd. euroa, josta verotulojen osuuden arvioidaan olevan 76,8 mrd. euroa. Verotulot kasvavat kehyskaudella keskimäärin 3,4 % vuodessa. Verotuloennuste perustuu valtiovarainministeriön kevään 2026 ennusteen mukaiseen keskipitkän aikavälin arvioon kokonaistaloudellisesta kehityksestä.

Veroperustemuutokset

Pääministeri Orpon hallitus tavoittelee veropolitiikallaan kotitalouksien ostovoiman kohentumista, työnteon kannustimien parantumista ja talouskasvun edellytysten vahvistumista. Hallitusohjelman mukaan hallituksen veropolitiikka kannustaa työnteeseen ja yrittäjyyteen sekä tukee kotimaista omistajuutta. Hallitusohjelmaan sisältyvien verotoimien lisäksi hallitus päätti julkisen talouden vakavan tilanteen vuoksi kevään 2024 kehysriihen yhteydessä julkista taloutta vahvistavista uusista verotoimista. Lisäksi kevään 2025 kehysriihen yhteydessä hallitus päätti useista verotoimista talouskasvun tukemiseksi sekä veronkiristyksistä kasvutoimien rahoittamiseksi. Myös syksyn 2025 budjettiriihen yhteydessä päätetty sopeutuskokonaisuus sisältää verotoimia. Kehysriihessä keväällä 2026 hallitus päätti uusista verotoimista kasvun ja kotimaisen kysynnän vahvistamiseksi.

Pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään yhteensä 230 milj. eurolla v. 2027. Kehyskaudella jatketaan hallitusohjelman mukaisten indeksitarkistusten tekemistä ansiotuloveroperusteisiin kaikilla

tulotasoilla. Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus sisältyy teknisenä oletuksena myös vuosien 2028—2030 ennusteeseen.

Yhteisöverokantaa alennetaan kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin v. 2027. Ilmastoneutraaliin talouteen tähtäviä investointeja tuetaan v. 2025 myönnettyllä verohyvityksellä ja uudella vuodesta 2026 alkaen myönnettävällä verohyvityksellä.

Verotuloja kasvattavat kehyskaudella verotuksen vertailutietoja koskevan sääntelyn kehittäminen ja vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poisto. Alkoholi- ja tupakkaveroa korotetaan v. 2027 aikaisemmin päätetyn tupakkaveron korotuksen sekä alkoholiverotasojen automaattisten indeksitarkistusten lisäksi. Lisäksi jäteveron veropohjaa laajennetaan uusiin hyötykäyttökelpoisiin kaatopaikoille toimitettaviin jätteisiin. Myös rahapelijärjestelmän uudistuksen yhteydessä tapahtuva arpajaisveron korotus sekä Veikkauksen yhteisöverovapauden poisto lisäävät verotuloja. Lisäksi sähköisen kuolinpesäasioinnin käyttöönotosta seuraava perintöveron maksuunpanon nopeutuminen nostaa perintöverotuloja kertaluontoisesti v. 2028.

Kehyskaudella verotuloja vähentäviä veroperustemuutoksia ovat liikennepolttoaineiden hiilidioksidiveron alentaminen, ajoneuvoveron perusveron alentaminen, työsuhdeoptioiden verotusajankohdan lykkääminen työsuhdeoption käyttöhetkestä kohde-etuuden myyntihetkeen listaamattomien yhtiöiden osakkeiden osalta, kotitalousvähennyksen määräaikainen kasvattaminen vuosina 2026 ja 2027, virikesetelin verovapaan arvon korottaminen, lahjoitusvähennyksen laajentaminen, osakesäästötilin enimmäistalletusmäärän nostaminen, yrittäjävähennyksen korottaminen, korkovähennysrajoituksen poikkeus huoltovarmuuskriittisille infrastruktuurihankkeille sekä perintöveron maksuaikaan ja viivästyskorkoon tehdyt muutokset. Lisäksi matkakuluvähennyksen omavastuun määräaikainen alentaminen verovuodelle 2026 alentaa ansio- ja pääomatuloveron kertymää v. 2027.

Nollapäästöisten työsuhdeautojen verotuen voimassaoloa jatketaan vuoteen 2029 saakka. Valtion budjetin tulopuoleen vaikuttavien veroperustemuutosten lisäksi valtion budjetin menoihin lisäävästi kehyskaudella maatalouden energiaveron palautuksen kasvattaminen määräaikaisesti, uusi sähköverotuki palvelinkeskuksille sekä dieselin valmisteveron palautusjärjestelmän luominen raskaalle liikenteelle.

Keskeisten veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuottoon vuositasolla, vuotuinen muutos, milj. euroa

	2027	2028	2029	2030
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-724	-741	-654	-654
Työtulovähennyksen kasvattaminen pieni- ja keskituloisia painottaen	-198			
Työsuhdeoptioiden verotusajankohdan lykkääminen	-71	-4		
Kotitalousvähennyksen määräaikainen korottaminen	-71			
Virikesetelin verovapaan arvon korottaminen	-5			
Vertailutietoja koskevan sääntelyn kehittäminen		28	26	
Vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poistaminen	54			
Lahjoitusvähennyksen laajentaminen	-10			
Osakesäästötilin enimmäissäästö määrän nostaminen				
100 000 euroon	-5			
Yrittäjävähennyksen korottaminen	-11			
Yhteisöverokannan alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä	-832			

	2027	2028	2029	2030
Ilmastoneutraaliin talouteen tähtääville investoinneille vuonna 2025 myönnettävä verohyvitys		-77		
Ilmastoneutraaliin talouteen tähtääville investoinneille vuodesta 2026 alkaen myönnettävä verohyvitys			-142	
Korkovähennysrajoituksen poikkeus huoltovarmuuskriittisille infrastruktuurihankkeille	-20			
Tupakkaveron korotus (sis. tupakkaverolaissa jo olevat korotukset)	80			
Alkoholiveron korotus	20			
Alkoholiveron automaattiset indeksitarkistukset	25	27	19	25
Polttoaineverotuksen CO ₂ -komponentin keventäminen	-50			
Jäteveron veropohjan laajentaminen	10			
Ajoneuvoveron perusveron alentaminen		-10		
Perintöveron maksuajan pidennys ja korkomarginaalin alentaminen	1		-2	
Rahapeliuudistukseen liittyvät verotulojen muutokset	125	81		
Sähköinen kuolinpesän asiointi		70		

Verotulojen kehitys 2027—2030

Ansio- ja pääomatuloveron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin n. 5,1 % kehyskaudella. Ansiotuloveroennuste perustuu ennusteisiin veronalaisten ansio- ja pääomatulojen kehityksestä. Palkkatulojen arvioidaan kasvavan keskimäärin n. 4,1 % vuodessa, eläketulojen keskimäärin 3,3 % ja pääomatulojen keskimäärin n. 3,8 % vuodessa. Ansio- ja pääomatuloveron tuottoon vaikuttavat myös edellä esitetyt veroperustemuutokset sekä yrittäjien eläkevakuutusta koskevan lainsäädännön muutokset

Yhteisöveron tuoton arvioidaan supistuvan kehyskaudella keskimäärin n. 0,4 % vuodessa. Yhteisöveron tuottoennuste pohjautuu kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämäennusteeseen kehitykseen. Tämän lisäksi yhteisöveron tuottoon vaikuttaa yhteisöverokannan alentaminen vuoden 2027 alusta.

Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan v. 2027—2030 keskimäärin 4,0 %. Kasvuennuste perustuu pääosin kotitalouksien kulutusmenojen kehitykseen. Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan kehyskaudella veropohjan mukaisesti. Arvonlisäverotuottoihin vaikuttavat verokantojen muutokset tulivat voimaan vuoden 2026 alussa ja sitä ennen.

Valmisteverojen tuoton arvioidaan kokonaisuudessaan laskevan kehyskaudella keskimäärin 1,6 % vuodessa. Laskua selittää erityisesti energiaverotuottojen pieneneminen, joka on keskimäärin 3,2 % vuodessa. Valmisteverotuottoja alentavat verollisen kulutuksen väheneminen sekä polttoaineverotuksen alentaminen ja esimerkiksi kevyemmin verotettujen uusiutuvien polttoainneiden osuuden kasvaminen.

Rekisteröinnin yhteydessä kerättävän **autoveron** tuoton arvioidaan alenevan keskimäärin 13,5 % vuodessa. Autoveron tuoton alenemiseen vaikuttaa ennen kaikkea sähköautojen myyntiosuuden odotettu kasvu. Liikennekäytössäoloajalta kannettavan **ajoneuvoveron** tuoton arvioidaan alenevan keskimäärin 1,0 % vuodessa johtuen autokannan keskimääräisen hiilidioksidipäästöarvon laskusta.

Varainsiirtoveron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin n. 3,5 % kehyskaudella. Varainsiirtoverolain mukaan valtiolle suoritetaan varainsiirtoveroa kiinteistön ja arvopaperin omistusoikeuden luovutuksesta. Varainsiirtoverokanta kiinteistön luovutuksessa on 3 %. Arvopaperin esim. liikeosakkeen ja asunto-osakkeen luovutuksessa verokanta on 1,5 %.

Muut budjettitalouden tulot

Valtion saamat sekalaiset tulot ovat keskimäärin 7 mrd. euroa vuosina 2027—2030. Sekalaisten tulojen suurin yksittäinen erä on eläkemenojen rahoittamiseksi Valtion eläkerahastosta tehtävät siirrot. Kehyskauden aikana siirrolla rahoitettava osuus eläkemenoista nousee asteittain asetetun rahastointitavoitteen täytyttyä sekä hallituksen tekemin päätöksiin.

Hallitus on päättänyt kasvattaa edellä mainittua talousarviosiirtoa kahdesti vaalikauden aikana. Siirtoa korotettiin 1,2 prosenttiyksiköllä vuodesta 2026 alkaen, ja v. 2027 talousarviosiirtoa korotetaan tilapäisesti 18,7 prosenttiyksiköllä. Syksyllä 2025 budjettiriihen yhteydessä päätetyn talousarviosiirron korotuksen voi arvioida vastaavan vielä edellisten lisäksi n. 1,8 prosenttiyksikön pysyvää korotusta talousarviosiirtoon vuodesta 2027 alkaen. Näin ollen talousarviosiirto on 65,7 % v. 2027 ja 48 % vuodesta 2028 alkaen

Toinen merkittävä erä sekalaisissa tuloissa on päästöoikeuksien huutokauppatulot. Tulojen taso nousee keskimäärin n. 0,7 mrd. euroon vuosille 2028—2030, kun ETS2 (EU:n yhteinen polttoaineen päästökauppa) tulee voimaan vuoden 2028 alusta. EU:sta saatavat tulot ovat keskimäärin 1,3 mrd. euroa kehyskaudella.

Valtion saamien osinko- ja osakkeiden myyntitulojen arvioidaan olevan keskimäärin 1,2 mrd. euroa v. 2027—2030. Vuodelle 2026 budjetoituun nähden arviota alentaa hallituksen investointiohjelman päätyminen. Hallitus päätti korottaa myös Metsähallituksen tuloutusta ja vaikutus vuonna 2027 on 10 miljoonaa euroa.

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2026—2030, mrd. euroa

	2026	2027	2028	2029	2030	2027—2030 keskim. vuosimuutos, %
	budjetoitu					
Verotulot yhteensä	67,3	68,8	71,6	74,4	76,8	3,4
— ansio- ja pääomatuloverot	25,9	27,0	28,4	30,1	31,5	5,1
— yhteisövero	5,8	5,6	5,7	5,7	5,9	0,4
— arvonnlisävero	23,4	24,4	25,4	26,6	27,4	4,0
— valmisteerot	6,6	6,6	6,5	6,4	6,3	-1,4
— muut verotulot	5,6	5,3	5,6	5,6	5,7	0,8
Sekalaiset tulot ¹	10,1	7,8	6,9	6,7	6,6	-9,7
Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	3,1	2,1	1,9	1,8	1,8	-12,0
— Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	2,3	1,2	1,3	1,3	1,2	-11,3
Tulot yhteensä²	80,5	78,8	80,5	83,0	85,3	1,5

¹⁾ Vuoden 2026 sekalaiset tulot sisältävän lakkautetun Valtion asuntorahaston kassan kertaluonteisen tuloutuksen budjettiin.

²⁾ Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

4.5. Valtion budjettitalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden alijäämän arvioidaan olevan 13,2 mrd. euroa v. 2027, mikä on 2,4 mrd. euroa enemmän kuin vuodelle 2026 (ml. ensimmäinen lisätalousarvio) on budjetoitu. Vuoden 2026 alijäämää pienentää kertaluonteisesti n. 2,3 mrd. eurolla Valtion asuntorahaston jäljellä olevan kassan tulouttaminen valtion budjettiin rahaston lakkautuksen yhteydessä. Tuloutus ei vähennä valtion ja julkisen talouden velkaantumista. Ilman kertaluonteista tuloutusta vuoden 2026 alijäämä olisi 13,1 mrd. euroa.

Vuonna 2028 alijäämän arvioidaan olevan 16,2 mrd. euroa, mistä se kasvaa 17,4 mrd. euroon kehyskauden lopussa. Alijäämä on vuosina 2027—2029 keskimäärin 4,2 mrd. euroa suurempi kuin kevään 2025 kehyspäätöksessä. Alijäämää on kasvattanut etenkin verotuloarvioiden aleneminen, minkä vaikutus on 2,8 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla ja pienempi sen jälkeen. Muita tekijöitä, jotka ovat kasvattaneet alijäämää viime kehukseen verrattuna, ovat mm. päästökauppatuloarvion aleneminen, palkkauksen tarkistukset sekä arviomäärärahojen, kuten valtionvelan korkomenojen ja EU-maksujen, kasvu.

Vuosittaisten korkomenojen arvioidaan nousevan vuodelle 2027 arvioidusta 4,1 mrd. eurosta kehyskauden loppuun mennessä 6,3 mrd. euroon. Valtiovarainministeriön kevään 2026 kokonaistaloudellisessa ennusteessa pitkien korkojen arvioidaan alenevan hieman kehyskauden alun 3,0 prosentista 2,9 prosenttiin v. 2030. Lyhyiden korkojen ennakoitaan pysyvän 2,1 prosentissa. Korkomenojen kasvua ylläpitää valtiontalouden suuri alijäämä.

Valtionvelan määrän arvioidaan olevan n. 214 mrd. euroa vuoden 2027 lopussa, mikä on 71 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtionvelan määrän arvioidaan kasvavan n. 64 mrd. eurolla v. 2027—2030. Vuoden 2030 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 265 mrd. euroa, mikä on 78½ % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden tasapainosta vuosina 2026—2030, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	TA 2026 + LTA	2027	2028	2029	2030
Budjettitalouden arvioidut tulot yhteensä ¹	80,5	78,8	80,5	83,0	85,3
Budjettitalouden arvioidut menot yhteensä, käyvin hinnoin ²	91,3	92,0	96,7	100,1	102,7
Arvio budjettitalouden tasapainosta	-10,8	-13,2	-16,2	-17,1	-17,4
Valtionvelka suhteessa BKT:hen, %	69½	71	73½	76	78½

¹⁾ Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

²⁾ Menot on muutettu käypähintaiseksi valtiovarainministeriön valtionmenojen hintaindeksiennusteella, joka antaa suuntaa antavan arvion hintakehityksestä kehyskaudella.

4.6. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

Valtio kansantalouden tilinpidossa

Kansantalouden tilinpidossa valtiosektoriin luetaan kuuluvaksi valtion budjettitalouden ohella budjettitalouden ulkopuolella olevat valtion rahastot (pl. Valtion eläkerahasto, joka luokitellaan kansantalouden tilinpidossa työeläkelaitosten sektoriin), yliopistot, osa ammattikorkeakouluuyhtiöistä ja yliopistokiinteistöyhtiöt sekä joukko mm. valtion erityistehtävayhtiöitä, kuten Solidium Oy, Länsirata Oy ja Yleisradio Oy⁶.

Budjetin ulkopuolinen rahastotalous

Valtiolla on 10 talousarvion ulkopuolista rahastoa, jotka ovat Palosuojelurahasto, Valtion eläkerahasto (VER), Rahoitusvakausrahasto, Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA), Maatalouden interventiorahasto (MIRA), Valtion televisio- ja radorahasto, Valtion ydinjätehuoltorahasto, Huoltovarmuusrahasto, Valtiontakuurahasto ja Ympäristövahinkorahasto (YVR). Lisäksi suunnitteilla on, että vuoden 2028 alusta alkaen toimintansa aloittaisi uusi sika-alan salmonellavahinkorahasto. Vuoden 2026 alusta lakkautetun Valtion asuntorahaston (VAR) rahoitusvarat, n. 2,4 mrd. euroa, tuloutettiin valtion talousarvioon, mikä näkyy vastaavana alijäämänä rahastotaloudessa v. 2026.

Talousarvion ulkopuolisten rahastojen alijäämän arvioidaan olevan vajaa 1,4 mrd. euroa v. 2027, kun Valtion eläkerahastosta tehdään n. 1 mrd. euron kertaluonteinen lisätuloutus valtion talousarvioon. Vuosina 2028—2030 talousarvion ulkopuolisten rahastojen alijäämä on keskimäärin n. 0,3 mrd. euroa vuodessa, minkä taustalla vaikuttaa erityisesti Valtion eläkerahaston eläkemaksutuloja suurempi tuloutus valtion talousarvioon. Muita alijäämäisiä rahastoja ovat likvidien varojensa turvin Huoltovarmuusrahasto, Valtiontakuurahasto ja Maatilatalouden kehittämisrahasto. Muut rahastot ovat lähellä tasapainoa tai lievästi ylijäämäisiä.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Verot ja veroluonteiset tulot yhteensä	74	96	93	97	97	97
Sekalaiset tulot	173	159	159	159	160	160
Eläkemaksut	1 651	1 645	1 658	1 675	1 688	1 709
Korkotulot ja voiton tuloutukset	653	835	778	778	778	778
Siirrot talousarviosta	597	597	597	597	597	597
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 149	3 332	3 285	3 306	3 320	3 341
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	263	1 457	1	1	1 462	1
Tulot yhteensä	3 412	4 789	3 286	3 307	4 782	3 342
Kulutusmenot	255	219	219	218	216	217
Siirtomenot	914	644	641	645	645	645
Korkomenot	17	17	17	18	18	18
Siirrot talousarvioon	2 561	4 844	3 756	2 750	2 740	2 733
Muut menot	6	10	10	10	10	10

⁶ Tarkka luettelo valtiosektoriin luettavista yksiköistä löytyy Tilastokeskuksen sektoriluokitusten soveltamispäätöksiä käsittelevältä verkkosivulta https://stat.fi/meta/luokitukset/_linkki/soveltamis.html kohdan ”Julkisyhteisöt” alta ladattavissa olevan taulukon ensimmäiseltä välilehdeltä.

Menot pl. rahoitustaloustoimet	3 753	5 734	4 643	3 640	3 630	3 623
Myönnettyt lainat ja muut finanssisijoitukset	6	1 462	1	1	1 560	1
Menot yhteensä	3 759	7 195	4 644	3 641	5 189	3 623
Nettoyli- tai alijäämä	-347	-2 407	-1 358	-334	-407	-281

Liikelaitokset

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Metsähallituksen tehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion suoraan omistamaa rakentamatonta maa- ja vesiomaisuutta. Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallintotehtäviä. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 4,0 mrd. euroa. Metsähallituksen vuosittaisen tuloutuksen valtiolle arvioidaan olevan 165 milj. euroa v. 2027 ja n. 140 milj. euroa vuodessa vuosina 2028—2030.

Senaatti-konserniin kuuluvat Senaatti-kiinteistöt ja Puolustuskiinteistöt. Senaatti-konsernin tehtävänä on tarjota toimitilapalveluita valtionhallinnon asiakkaille. Konsernin tuloutus valtion talousarvioon laskee 20 milj. eurosta 15 milj. euroon vuodessa vuosina 2027—2030. Konsernin vuokraustoiminnan tuloksen arvioidaan olevan kehyskaudella n. 8 milj. euroa vuodessa. Vuosien 2027—2030 kiinteistömyynneissä pyritään yltämään n. 70 milj. euroon vuodessa.

4.7. Kestävä kehitys

Globaali kestävän kehityksen toimintaohjelma, Agenda 2030, asettaa yhteiset tavoitteet kestävän kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Suomen ilmastolain tavoitteena on varmistaa, että Suomi saavuttaa hiilineutraaliuden viimeistään v. 2035. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan Suomi sitoutuu ilmastolain tavoitteisiin.

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävät määrärahat julkisen talouden suunnitelmassa 2027—2030

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy määrärahoja, joiden voidaan arvioida edistävän hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää. Hiilineutraaliudella tarkoitetaan tilannetta, jossa yhteiskunta tuottaa ilmakehään vain sen verran hiilipäästöjä kuin se pystyy sitomaan niitä ilmakehästä. Vihreällä siirtymällä tarkoitetaan talouden rakenteiden laaja-alaista uudistamista ilmaston ja ympäristön kannalta kestäviksi. Näillä kyseessä olevilla määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia sekä luonnon monimuotoisuutta esimerkiksi luonnonsuojelualueiden hankinnalla ja kehitysyhteistyöllä. Päästöjä pyritään vähentämään mm. tukemalla uusiutuvaa energiaa sekä edistämällä joukkoliikennettä. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeilla edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. EU:n viherryttämistuella, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämisellä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on jaettu vihreän siirtymän osalta keskeisiin teemakokonaisuuksiin. Yhteensä julkisen talouden suunnitelmassa hiilineutraaliuteen liittyviä tavoitteita edistetään n. 2,1 mrd. eurolla v. 2027 alentuen n. 1,6 mrd. euroon v. 2030.

Vuoden 2027 määrärahatasoa korottaa uusiutuvan energian ja energiatehokkuus -kokonaisuuden osalta edelleen kevään 2022 päätökset energiaomavaraisuutta ja huoltovarmuutta vahvistavasta toimenpidekokonaisuudesta. Liikennekokonaisuuden osalta ratahankkeisiin käytettävien määrärahojen tasoa nostaa merkittävästi kehyskauden alussa hallituksen määräaikaiseen investointiohjelmaan sisältyvien raidehankkeiden rahoitus.

Hiilineutraaliutta edistävien määrärahojen tason alenemiseen kehyskaudella vaikuttaa voimakkaimmin uusiutuvan energian ja energiatehokkuus -teeman määrärahojen väheneminen. Taustalla on keväällä 2022 päätetyn toimenpidekokonaisuuden maksatusten loppumisen lisäksi uusiutuvan energian tuotantotuen aleneminen, joka johtuu tukioikeutettujen tuotantolaitosyksiköiden poistumisesta tuen piiristä. Määräaikaisten raidehankkeiden rahoituksen pienentyminen alentaa liikennekokonaisuuden määrärahoja.

Tutkimus- ja kehittämisteeman määrärahatasossa ei ole juurikaan kasvua kehyskauden aikana. Hallitus ei ole tehnyt uusia T&K-rahoituksen kohdennuspäätöksiä. Lisäksi hallitus päätti, että T&K-rahoituslakia päivitetään siten, että Euroopan unionin T&K-rahoitusta luetaan osin osaksi valtion T&K-rahoitusta ja valtion rahoitustason määräytyminen tarkistetaan jatkossa uusimman valtiovarainministeriön talousennusteen perusteella joka vuosi. Maa- ja metsätalouden sekä maankäyttösektorin osalta vuosien 2028—2030 määrärahoihin vaikuttaa merkittävästi EU:n uuden ohjelmakauden rahoitus, joka täsmentyy myöhemmin. Luonnon monimuotoisuus sekä ympäristön- ja vesiensuojelu -kokonaisuuden määrärahat kuten myös globaalin ulottuvuuden määrärahat pysyvät suurin piirtein ennallaan kehyskauden aikana.

Hiilineutraaliutta ja vihreää siirtymää edistävät määrärahat vuosina 2027—2030, milj. euroa

	2027	2028	2029	2030
Luonnon monimuotoisuus sekä vesien- ja ympäristönsuojelu	132,3	131,0	130,8	130,6
Uusiutuva energia ja energiatehokkuus	349,1	278,3	135,9	43,8
Globaali ulottuvuus	167,1	167,2	167,3	167,3
Tutkimus ja kehittäminen	353,6	406,3	391,1	360,6
Liikenne	519,6	495,6	251,3	191,9
Maa- ja metsätalous sekä maankäyttösektori	596,5	632,8	740,9	676,9
Yhteensä	2 118	2 111	1 817	1 571

Verot

Veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita, on useita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätEVERO. Vaikka niitä voidaan kokonaisuutena pitää hiilineutraaliustavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi katsoa sisältyvän myös tavoitteen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita. Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy hiilineutraaliutta hidastavana veromuutoksena liikennepolttoaineiden verojen kevennys v. 2027, ammattidiesel-palautusjärjestelmän käyttöönotto raskaalle liikenteelle v. 2028, ajoneuvoveron kevennys vanhoille polttomoottoriautoille v. 2028 sekä maatalouden energiaveron palautuksen määräaikainen kasvattaminen vuodelta 2027. Suunnitelmaan sisältyy hiilineutraaliutta edistävänä toimena jätEVERON veropohjan laajentaminen uusiin hyötykäyttökelpoisiin kaatopaikoille toimitettaviin jätteisiin v. 2027.

Myös muihin kuin ympäristöveroihin voi sisältyä niin hiilineutraaliustavoitetta edistäviä kuin jarruttavia verotusrakenteita. Vuonna 2025 tuli voimaan suurten puhtaan siirtymän investointien verohyvitys, joka vähentää verotuloja julkisen talouden suunnitelmassa vuodesta 2028 alkaen. Puhtaan siirtymän

investointien tukemista on määrä jatkaa uudella vuodesta 2026 alkaen myönnettävällä verohyvityksellä komission kesän 2025 puhtaan teollisuuden ohjelman valtiontukipuitteiden mahdollistamana. Lisäksi nykylakien mukaisesti öljylämmityksestä luopumiseen kohdistuvien töiden kotitalousvähennys on korotettu vuoden 2027 loppuun asti ja nollapäästöisten työsuhteautojen verotusarvo on alennettu vuoden 2029 loppuun.

Keskeinen Suomen hiilineutraaliutta edistävä päästöohjauskeino on EU:n yhteinen päästökauppajärjestelmä, joka samalla kerryttää valtiolle päästökauppapuloja. Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy myös EU:n laajuisen polttoaineiden jakelijoiden päästökaupan käynnistyminen v. 2028.

5. Hyvinvointialueiden talous

5.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet

Hyvinvointialueiden taloutta, valtion toimenpiteiden vaikutuksia sekä hyvinvointialueiden valtion rahoitusta käsitellään julkisen talouden suunnitelmassa kokonaisuutena. Hyvinvointialueiden taloutta käsiteltäessä mukaan luetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen osalta myös Helsingin kaupunki. Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat tekijät kuvataan vuoden 2027 hintatasossa.

Valtion yleiskatteinen rahoitus hyvinvointialueille

Koko maan tasolla valtion rahoitus on v. 2027 yhteensä n. 27,5 mrd. euroa. Rahoituksen taso nousee v. 2027 edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna n. 0,1 mrd. euroa. Nousua selittää erityisesti indeksitarkistus ja suurin alentava vaikutus on jälkikäteistarkistuksen tarkentumisella. Lisäksi huomioidaan rahoituslain (617/2021) mukaiset muut muutokset, kuten ennakoitu palvelutarpeen kasvu ja tehtävämuutokset.

Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksitarkistus vuodelle 2027 on 2,63 %, ja se kasvattaa rahoituksen määrää vuosina 2027—2030 suhteessa kevään 2025 kehyspäättökseen n. 697 milj. euroa. Indeksitarkistukseen sisältyy jälkikäteistarkistukseen perustavana osuutena 10,1 milj. euroa. Vuoden 2027 rahoitukseen sisältyvä vuoden 2025 ennakoitua parempiin tilinpäätöstietoihin perustuva rahoituksen jälkikäteistarkistus on yhteensä n. 891 milj. euroa, mikä on n. 382 milj. euroa vähemmän kuin v. 2026. Edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna tämä vähentää yleiskatteista rahoitusta n. 426 milj. euroa v. 2027.

Rahoitus on kehyskaudella vuosittain n. 27,5 mrd. euroa. Rahoitukseen vaikuttavat hallitusohjelmassa sekä aiemmissa että tässä julkisen talouden suunnitelmassa sovitut sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävälainsäädännön muutokset.

Hyvinvointialueiden rahoituslain muuttamista koskeva hallituksen esitys on huomioitu rahoituksen tasossa. Esitykseen sisältyvät kustannusten kasvun hillintää tavoittelevat toimet vähentävät rahoitusta asteittain. Muutokset kohdistuvat palvelutarpeen kasvun huomiointiin sekä siirtymätasausten porrastuksen kiristämiseen ja niiden siirtämiseen osittain hyvinvointialueiden vastuulle. Lisäksi palvelutarpeen arvioidun kasvun määräaikainen 0,2 prosenttiyksikön korotus lakkaisi jo vuodesta 2028 alkaen. Näiden rahoituslain säästömuutosten yhteisvaikutukset ovat n. 63 milj. v. 2027, n. 220 milj. v. 2028, n. 369 milj. v. 2029 ja n. 425 milj. v. 2030.

Rahoituslain yhteydessä ehdotetaan päivitettäväksi myös palvelutarpeen kasvuarvioita, mikä vähentää rahoitusta 4,1 milj. euroa v. 2027, 7,2 milj. euroa v. 2028 ja 15,2 milj. euroa v. 2029. Lisäksi kehystarkasteluun tulee mukaan vuosi 2030, jolloin palvelutarpeen kasvun arvioidaan lisäävän rahoitusta n. 200 milj. euroa.

Valtion rahoituksen jälkikäteistarkistus

Vuosina 2028—2030 rahoituksessa huomioitava jälkikäteistarkistuksen määrä perustuu alueiden vuoden 2026 talousarviotietoihin sekä vuosien 2027—2028 taloussuunnitelmätietoihin pohjautuvaan laskelmaan. Ennakoitua matalampien vuoden 2025 toteutuneiden kustannusten perusteella laskelmassa on kuitenkin huomioitu myös vuosien 2026—2028 osalta talousarvio- ja taloussuunnitelmätiedoista poiketen n. 215 milj. eurolla alennettu kustannuskehitys.

Hyvinvointialueiden talous olisi alueiden talousarvioiden mukaan n. 500 milj. euroa ylijäämäinen v. 2026. Vuoden 2028 rahoitukseen sisältyvä vuoden 2026 tietojen perusteella laskettava jälkikäteistarkistuksen kokonaismäärä olisi n. 676 milj. euroa, ja se laskisi vuodesta 2027 n. 214 milj. euroa. Jälkikäteistarkistuksen oletetaan alenevan yli 590 milj. euroa kehyskauden aikana.

Hyvinvointialueiden vuosia 2027—2028 koskevien taloussuunnitelmien sekä vuoden 2025 tilinpäätöksiin perustuvan alennetun kustannuskehityksen perusteella jälkikäteistarkistuksen kokonaismäärä olisi 500 milj. euroa v. 2029 ja 297 milj. euroa v. 2030. Jälkikäteistarkistuksen määrässä on huomioitu vuoden 2027 indeksitarkistukseen perustuvana hintavaikutuksena 107,7 milj. euroa vuodessa vuosina 2028—2030 ja palvelutarpeen kasvusta aiheutuen n. 43 milj. euroa v. 2028 sekä n. 44 milj. euroa vuosina 2029—2030. Hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti jälkikäteistarkistuksen määrässä on huomioitu alueiden portaittain nouseva omavastuu vuodesta 2026 lähtien.

Julkisen talouden suunnitelma sisältää 1 milj. euron vuosittaisen määrärahan hyvinvointialueiden lisärahoitukseen. Momentti mahdollistaa teknisesti vuoden aikana mahdollisesti syntyvien lisärahoitustarpeiden käsittelyn.

Hyvinvointialueiden rahoitus, erät valtion korvaukset sekä valtionavustukset, milj. euroa, kehysvuodet vuoden 2027 hintatasossa

	2026 ¹	2027	2028	2029	2030
Valtion rahoitus ²					
VM	27 189,8	27 529,8	27 548,5	27 530,5	27 488,0
Rahoituslain mukainen lisärahoitus ³	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Erät valtion korvaamat palvelut					
SM ⁴	10,9	10,8	9,3	7,8	7,8
TEM	164,4	103,2	60,0	48,7	48,8
STM	70,3	115,7	119,1	111,1	89,4
Valtionavustukset ja muut korvaukset					
OM	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
SM	0,5	2,0	2,0	2,0	2,0

STM	234,8	175,8	172,5	172,5	172,5
YM	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Kaikki yhteensä	27 674,9	27 941,5	27 915,7	27 876,9	28 812,7

¹⁾ Yhdistelmä ajantasaisesta talousarviosta.

²⁾ Sisältää kehyskauden aikana voimaantulevat tehtävämuutokset sekä rahoitusmalliin liittyvät muutokset.

³⁾ 1 milj. euroa on arviomäärärahmomentilla 28.89.32 ja tarvittava lisärahoituksen määrä arvioidaan tapauskohtaisesti.

⁴⁾ Arvioitu ennustetun keskimääräisen tilapäisen suojelun piirissä olevien henkilöiden määrän ja turvapaikanhakijoiden määrän mukaan.

Hyvinvointialueiden toimintaan ja rahoitukseen vaikuttavat tehtävämuutokset

Hyvinvointialueiden tehtäviin kohdistuu kehyskaudella muutoksia, jotka tulevat voimaan, supistuvat tai laajenevat vaiheittain v. 2027 tai sen jälkeen. Hyvinvointialueiden rahoitukseen kehyskaudella vaikuttavat mm. seuraavat asiakasmaksu- ja tehtävämuutokset sekä tehtävämuutoksiin (suhteessa edelliseen kehukseen) liittyvät arvioiden tarkentumiset:

— Ensihoidon matkojen (mukaan lukien kiireettömät ambulanssikuljetukset) rahoitusvastuu siirretään hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2028 alusta, mistä aiheutuvat muutokset suhteessa edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan on huomioitu vuotta 2027 koskien. Hyvinvointialueille siirretään vuodesta 2028 lähtien kyseisen tehtävämuutoksen seurauksena 4,4 milj. euroa vähemmän kuin oli aiemmin arvioitu, eli n. 118 milj. euroa. Samalla sairausvakuutuslain mukainen matkaomavastuu muuttuu ensihoitopalvelun terveydenhuollon asiakasmaksuksi. Asiakasmaksuarvio kasvaa edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna 2,8 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen.

— Sosiaalihuollon palvelu-uudistus, 15,7 milj. euroa v. 2027 ja 31,4 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen.

— Sosiaalihuollon työllistymistä ja työ- ja toimintakykyä edistävien palvelujen kokonaisuuden uudistaminen, 2,5 milj. euroa v. 2027, 4,5 milj. euroa v. 2028 ja 5,5 milj. euroa vuodesta 2029 alkaen.

— Terveydenhuollon asiakasmaksujen muutokset, n. -87,8 milj. euroa v. 2027 ja n. -105,7 milj. euroa vuodesta 2028 eteenpäin.

— Terveystarkastusten kehittäminen, mukaan lukien rahoituksen siirto kutsunnanaalaisten sekä vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuvien naisten ennakkoterveystarkastuksiin n. 23,5 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

— Ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoituksen kehittäminen teknologiaa hyödyntäen, -4,7 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

— Lastensuojeluyksiköiden päivystyssäätöjen keventäminen ja joustavoittaminen, 3,7 milj. euroa v. 2027 ja 2,3 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen

— Kotoutumispalvelujen uudistus, ihmiskaupan uhrien korvausten sekä toimeentulotuen kustannusten korvausten siirto; yhteensä 2,9 milj. euroa v. 2027 ja 1,6 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen.

— Toisiolain muuttaminen, tietoaineistojen käsittelyn laajentaminen, 1 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Näiden lisäksi hyvinvointialueiden rahoitukseen kehyskaudella vaikuttavat seuraavien toimien säästöjen peruminen:

— Vaikuttavuuden kehittäminen palvelujärjestelmässä, 58 milj. euroa v. 2027 ja 108 milj. euroa vuodesta 2028 alkaen

— Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten hallinnollisen työn vähentäminen, 10 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen

— Sosiaalityöntekijän työn velvoitteiden keventäminen, 5 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen

— Tulkkauspalveluihin liittyvä säästö, 3 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen

- Silmäterveyden norminpurku, 1 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen
- RAI-arvioinnin kehittäminen, 0,9 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Tämän julkisen talouden suunnitelman tehtävämuutosten kustannusvaikutus on nettomääräisesti n. 75 milj. euroa hyvinvointialueiden menoja ja rahoitusta lisäävä v. 2030.

Hyvinvointialueille maksettavat valtionavustukset ja muut korvaukset

Hyvinvointialueille osoitetaan valtionavustuksia ja muita korvauksia kehyskauden alussa n. 181 milj. euroa ja kehyskauden lopussa n. 178 milj. euroa. Valtaosa valtionavustuksista ja muista korvauksista osoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokasta.

Merkittävin yksittäinen avustuskokonaisuus liittyy valtion korvauksiin sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen. Määrärahatasoa alentaa aiemmin vuodelle 2027 linjatun 15 milj. euron säästön kasvattaminen 25 milj. euroon sekä säästön jatkaminen vuosittaisena kehyskauden loppuun. Kaksiportaisen psykoterapiakoulutuksen valtion korvauksiin puolestaan kohdennetaan kehyskaudella vuosittain 10 milj. euroa, josta ainakin osa kohdistuu hyvinvointialueille. Edellä kuvattujen muutosten johdosta valtion korvausten taso on kehyskaudella vuosittain yhteensä n. 77 milj. euroa.

Lapsen kohdistuvan seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämiseen varataan vuosittain n. 2,7 milj. euron lisäys vuodesta 2027 alkaen.

Hallituksen linjausten mukaisesti julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy myös kaksi eri hankekokonaisuuteen liittyvää kehysvarausta. Hallituksen linjauksen mukaisesti hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille kohdennetaan kehyskaudella vuosittain 25 milj. euroa määräaikaiseen valtionavustushankkeeseen, joka kohdistuu alueellisen sote-järjestötoiminnan sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyön kehittämiseen. Avustusten painopisteet määritellään alueellisesti valtionavustuslain puitteissa ja kielelliset oikeudet huomioiden. Lisäksi vuodelle 2027 kohdistetaan hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille yhteensä 40 milj. euron määräaikainen valtionavustushanke sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseksi, painopisteinä mm. hoidon jatkuvuus, omaishoito sekä lasten ja nuorten palvelujen parantaminen. Edellä mainittujen avustusten myöntämisestä vastaa sosiaali- ja terveysministeriö ja avustusten tarkemmat yksityiskohdat tarkentuvat jatkovalmistelussa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan liittyvät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kokonaisuuden hankerahoitukset päättyvät suunnitellusti vuoteen 2027.

Eräät valtion korvaamat palvelut

Valtio maksaa hyvinvointialueille lakiin perustuvia erilliskorvauksia joistakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Alla on kuvattu euromääräisesti isompia kokonaisuuksia.

Puolustusvoimien terveydenhuollon valmiuden ja varautumisen investointeihin varataan 37,9 milj. euroa v. 2027, 54,1 milj. euroa vuosittain vuosina 2028—2029 sekä 35,5 milj. euroa v. 2030. Lisäksi edellisen kehyspäätöksen mukaisesti kehyskaudella on varauduttu ko. toiminnan ylläpitoon.

Kotoutumisen edistämisen korvauksia maksetaan hyvinvointialueille arviolta n. 103 milj. euroa v. 2027, jonka jälkeen määrärahataso laskee kehyskauden lopussa n. 49 milj. euroon.

Vastaanottokeskus järjestää vastaanottolain mukaiset sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut ensisijaisesti itse. Osa palveluista kuitenkin ostetaan palveluntuottajilta, kuten terveydenhoitoa ja sosiaalihuollon

palveluja hyvinvointialueilta. Maahanmuuttovirasto korvaa hyvinvointialueille palveluista aiheutuneet kustannukset. Hyvinvointialueiden vastaanotto toimintaan liittyvien korvausten arvioidaan olevan n. 11 milj. euroa kehyskauden alussa ja laskevan n. 8 milj. euroon kehyskauden lopussa. Korvausten määrä riippuu mm. vastaanoton piirissä olevien henkilöiden lukumäärän kehitymisestä.

5.2. Hyvinvointialueiden lainanottovaltuudet sekä laina- ja rahoitussopimusvastuut

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuudet

Valtioneuvosto päätti vuoden 2027 lainanottovaltuuksista huhtikuun 2026 alussa. Lainanottovaltuutta sai kymmenen hyvinvointialuetta, kun vuodelle 2026 valtuutta sai seitsemän aluetta. Hyvinvointialueet ovat myös jatkaneet aiemmin myönnettyjen lainanottovaltuuksien käyttöä. Hyvinvointialueista poiketen Helsingin kaupunki on lainanottovaltuusmenettelyn ulkopuolella.

Lainanottovaltuuksien määrittämiseen vaikuttavat vuosikatteen ja lainakannan lisäksi aiempien vuosien lainanottovaltuudet ja niiden käyttämättä oleva keskeneräisiin hankkeisiin sitoutunut määrä. Lainanottovaltuuksia laskettaessa ja niiden riittävyttä tarkasteltaessa lainoihin rinnastetaan investointia vastaavat sopimukset, toisin sanoen pitkäaikaiset vuokra- ja leasing-sopimukset, jotka vaikuttavat taseen korollisen vieraan pääoman sijasta alueiden toimintakuluihin.

Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä voivat hakea muutosta lainanottovaltuuksiinsa. Valtioneuvosto päättää lainanottovaltuuden muuttamisesta, jos investointi on välttämätön hyvinvointialueen järjestämistä varten kuuluvien palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettyjen palvelujen turvaamiseksi, eikä investointitarvetta voida kattaa muulla tavoin. Valtioneuvoston päätösten perusteella vuoden 2026 lainanottovaltuuden muutosta on 17.4.2026 mennessä myönnetty 16 alueelle (ml. HUS-yhtymä) yhteensä n. 1,3 mrd. euroa.

Odottavaa on, että vuoden 2027 lainanottovaltuuksiin liittyen käynnistyy useita lainanottovaltuuden muutosmenettelyjä ja vuoden 2026 valtuuksiin haetaan kuluvaan vuodenaikana muutoksia. Menettelyjen määrän voi kuitenkin odottaa vähenevän edeltävistä vuosista. Muutosmenettelyn avulla on rajoitettu alueiden investointeja ja valtioneuvoston päätösten ehtojen avulla on kiinnitetty erityistä huomiota alueiden talouden sopeuttamissuunnitelmiin.

Hyvinvointialueiden investoinnit vaikuttavat hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena oleviin toimintakuluihin, poistoihin ja korkoihin, ja ne otetaan rahoituksen perusteina olevien kustannusten myötä huomioon jälkikäteen valtion rahoituksen tasoa määritettäessä. Lainanottovaltuuksilla ei ole siten välitöntä vaikutusta valtiontalouteen, vaan vaikutus hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on riippuvainen edellä lueteltujen tekijöiden kehityksestä. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksellaan.

Hyvinvointialueiden laina- ja rahoitussopimusvastuut

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän vuoden 2025 tilinpäätöstiedot raportoitiin huhtikuussa 2026. Tilinpäätöstietojen mukaan vuoden 2025 yhteenlaskettu lainamäärä oli n. 6,8 mrd. euroa, josta HUS-yhtymän osuus oli n. 1,1 mrd. euroa. Lainamäärä on pysynyt vastaavalla tasolla kuin vuotta aiemmin eli viime vuosien nopea lainakasvu on toistaiseksi pysähtynyt.

Vuosien 2025—2028 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä päätettiin, että investointisuunnitelmien hyväksymismenettelyä kiristetään, jotta julkisen talouden vakauttamistavoitteet eivät vaarannu. Hallituksen tavoitteena on hillitä hyvinvointialueiden investointeja ja velkaantumista sekä investointeihin liittyviä kustannuksia.

Vuodesta 2026 alkaen hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän investointisuunnitelmat vuosille 2027—2030 raportoidaan Valtiokonttorin taloustietopalveluun investointikohtaisesti, mikä parantaa investointien ohjausta ja lisää suunnittelun läpinäkyvyyttä. Hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän taloudellisesti merkittävistä ja vaikutuksiltaan laajakantoisista investoinneista edellytetään myös kustannusvaikuttavuusanalyysit. Ensimmäisen kerran analyysit toimitetaan valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle sekä sisäministeriölle 30.4.2026 mennessä. Investointisuunnitelmien hylkäyskriteerejä on täydennetty vuoden 2026 alusta lähtien sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä koskevaan lainsäädäntöön. Edellä mainittujen toimenpiteiden vaikutusten oletetaan näkyvän hyvinvointialueiden investointisuunnitelmissa, lainanottovaltuuksien muutoksissa ja investoinneissa kehyskauden aikana.

5.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista

Tässä osiossa käsitellään hyvinvointialueiden talouden kehitysarviota kirjanpidon käsittein. Ennuste on laadittu valtiovarainministeriön kansantalousosastolla ja se kattaa hyvinvointialueet, Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen sekä hyvinvointiyhtymät. Ennuste on luonteeltaan painelaskelma, jossa menot muuttuvat palvelutarpeen muutosten, tehtävämuutosten ja hintojen muutosten⁷ myötä.

Vuonna 2025 hyvinvointialueiden yhteenlaskettu tulos oli n. 0,7 mrd. euroa positiivinen. Menojen kasvu hidastui merkittävästi ja valtion rahoitus kasvoi jälkikäteistarkistuksen vuoksi nopeasti.

Hyvinvointialueiden menojen kasvu ennustekaudella aiheutuu pääasiassa hintojen nopeasta, keskimäärin 3 prosentin vuotuisesta noususta. Hintoja nostaa etenkin alueiden palkankorotukset, jotka ylittävät yleisen linjan palkkaohjelmien vuoksi. Lisäksi väestön ikääntyminen lisää palvelutarvetta. Samalla osa alueista kamppailee edelleen aloitusvuosina kertyneiden merkittävien alijäämien aiheuttamien sopeutuspainoiden kanssa.

Hyvinvointialueiden omat sopeutustoimet huomioidaan ennusteessa ainoastaan talousarviovuodelta, ja niitä on sisällytetty ennusteeseen 0,3 mrd. euron edestä vuodelle 2026. Arvio on varovainen ja perustuu hyvinvointialueiden talousarvioihin.

Alueilla on investointipaineita palveluverkon uudistamisesta, vanhasta rakennuskannasta ja ICT-järjestelmien kehittämisestä, mutta niiden toteuttamista rajoittavat alueiden tiukka taloustilanne ja valtion ohjaus.

Hyvinvointialueindeksi ja arvio hintojen muutoksesta, %

	2026	2027	2028	2029	2030
Hyvinvointialueindeksi	3,25	2,63	2,93	2,70	2,69
Arvio hintatason muutoksesta ennusteessa	4,2	3,3	3,4	2,9	2,9

Alueiden tulot koostuvat pääosin valtion rahoituksesta sekä asiakkailta saatavista maksutuotoista.

⁷ Ennuste esitetään käyvin hinnoin.

Valtion rahoituksen kehitykseen vaikuttavat mm. hyvinvointialueindeksin kehitys, palvelutarpeen kasvu ja lainsäädäntömuutokset. Rahoituksessa vähentävänä tekijänä on huomioitu hallituksen esitys rahoituslain muuttamisesta. Esitys hidastaa valtion rahoituksen kasvua mm. kiristämällä palvelutarpeen kasvun huomioimista sekä siirtämällä osan siirtymätaustausten rahoitusvastuusta valtiolta hyvinvointialueille.

Alueiden rahoitusta tarkistetaan kahden vuoden viiveellä alueiden yhteenlasketun tuloksen perusteella, ja rahoituksen lopulliseen tasoon vaikuttaa myös jälkikäteistarkistusten vuosittain kasvava omavastuu. Jälkikäteistarkistus on n. 0,9 mrd. euroa v. 2027. Seuraavien vuosien jälkikäteistarkistus perustuu julkisen talouden suunnitelmaan, mukaan lukien siihen tehty tekninen kehysvaraus, ei tämän ennusteen painelaskelman mukaiseen kustannuskehitykseen. Jos alueiden menot kehittyvät painelaskelman mukaisesti, rahoituslain mukainen jälkikäteistarkistus olisi v. 2028, n. 0,1 mrd. euroa, v. 2029 n. 0,4 mrd. euroa ja v. 2030 n. 0,8 mrd. euroa suurempi kuin mitä julkisen talouden suunnitelmassa on varattu.

Hyvinvointialueiden tilikauden tulos pysyy painelaskelmassa vahvana kuluvanakin vuonna ollen 0,6 mrd. euroa, mutta heikkenee kehysvuosina menojen kasvaessa tuloja nopeammin. Alueiden lainakanta oli n. 6,8 mrd. euroa vuoden 2025 lopulla. Velan määrä kasvaa painelaskelmassa 9,8 mrd. euroon ennustejakson lopulla 2030.

Ennusteeseen liittyy useita riskejä. Alueiden menot voivat toteutua arvioitua pienempinä, mikäli säästötoimet ja toiminnan tehostaminen onnistuvat oletettua paremmin. Toisaalta sopeutustoimien lykkääminen tai epäonnistuminen sekä uudet yllättävät menolisäykset, kuten hintojen ennakoitua nopeampi nousu tai taloudeltaan vahvempien alueiden palvelutuotannon ennakoitua suurempi kasvu, voivat heikentää alueiden taloudellista tilannetta.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2023—2030, mrd. euroa

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Toimintakulut	27,3	28,2	28,7	29,8	30,8	32,2	33,4	34,6
muutos, %		3,2 %	1,9 %	3,8 %	3,4 %	4,4 %	3,8 %	3,7 %
Toimintatuotot	3,3	3,5	3,8	3,8	4,0	4,1	4,3	4,5
muutos, %		5,3 %	7,0 %	2,0 %	3,6 %	3,3 %	4,2 %	4,2 %
Toimintakate	-24,0	-24,6	-24,9	-26,0	-26,8	-28,1	-29,1	-30,2
muutos, %		2,9 %	1,2 %	4,1 %	3,4 %	4,6 %	3,7 %	3,6 %
Valtionrahoitus	23,2	24,1	26,3	27,2	27,6	28,5	29,3	30,0
josta jälkikäteistarkistus	0,0	0,0	1,4	1,3	0,9	0,8	0,7	0,5
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,0	-0,0	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Vuosikate	-0,8	-0,6	1,3	1,2	0,7	0,4	0,1	-0,3
Poistot	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
Satunnaiset erät	-0,0	-0,0	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Tilikauden tulos	-1,3	-1,1	0,7	0,6	0,1	-0,2	-0,6	-0,9
Tulorahoituksen korjauserät	-0,1	-0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Käyttöomaisuusinvestoinnit	1,0	1,0	0,8	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9
Rahoitusosuudet ja myyntitulot	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-1,8	-1,5	0,4	0,0	-0,4	-0,6	-0,8	-1,2
Lainakanta	5,8	6,8	6,8	6,8	7,2	7,8	8,7	9,8
Nettokustannukset	24,5	25,2	25,5	26,6	27,5	28,7	29,8	30,9
muutos, %		2,9 %	1,2 %	4,2 %	3,4 %	4,6 %	3,8 %	3,7 %

5.4. Hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyden arviointi

Rahoituksen riittävyyden arviointi vuosille 2027—2030 pohjautuu tietoon alueiden talouden ja toiminnan nykytilasta sekä oletuksiin ja painelaskelmiin tulevasta kehityksestä⁸. Arvioihin liittyy epävarmuutta: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia ollaan muuttamassa vuodelle 2027 (HE 56/2026 vp) ja eduskunta käsittelee parhaillaan hyvinvointialueesta annetun lain muuttamista koskien alijäämän kattamisen määräaika (HE 189/2025 vp, HE 27/2026 vp).

Hyvinvointialueiden talouden tila

Alueiden vuoden 2025 yhteenlaskettu tulos muodostui huomattavasti ennakoitua positiivisemmaksi, koska vuoden 2023 menoihin perustuva jälkikäteistarkistus korotti rahoitusta ja alueet toteuttivat sopeuttamistoimia. Alueiden raportoimien tilinpäätösten perusteella alueiden yhteenlaskettu tulos oli n. 0,73 mrd. euroa ylijäämäinen ja se parani edellisvuodesta n. 1,8 mrd. eurolla. Tuloksen paraneminen v. 2025 pienentää merkittävästi hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistusta ja koko rahoituksen tasoa v. 2027. Hyvinvointialueiden yhteenlaskettu taseeseen kertynyt alijäämä oli kuitenkin vuoden 2025 lopussa n. 1,7 mrd. euroa.

Tilinpäätösten perusteella hyvinvointialueiden nettokustannusten kasvu edellisvuodesta oli 1,3 % v. 2025 ja jäi selvästi hyvinvointialueindeksiä (3,0 %) matalammaksi. Nettokustannusten nimelliskasvu on siis hidastunut merkittävästi, sillä v. 2023 ne kasvoivat 11,9 % ja v. 2024 2,9 %. Muutos on kuitenkin vaihdellut alueittain vuosittain. Kuudella alueella nettokustannusten kehitys v. 2025 oli selvästi negatiivinen, ja kolmella alueella nettokustannusten kasvu oli yli 3 %.

Hyvinvointialueiden talouden eriytyminen aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita valtiontaloudelle, sillä heikon talouden alueilla myös rahoitusnäkymät ovat niukat, minkä seurauksena riski lisärahoitustarpeelle uhkaa kasvaa. Toisaalta vahvan talouden alueilla myös talouden näkymät ovat varsin suotuisat, eikä niillä alijäämien kattamisen jälkeen lähivuosina ole merkittäviä kannusteita kustannusten hillintään. Eduskunnalle annettu hallituksen esitys rahoituslain muuttamiseksi pyrkii osaltaan vaikuttamaan eriytymiskehitykseen.

Palvelujen toteutuminen

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) ja sisäministeriön (SM) vuosittaisten selvitysten perusteella järjestelmä toimii pääosin hyvin, vaikka joissain yksittäisissä palveluissa on havaittavissa puutteita.

STM:n helmikuussa 2026 julkaistun selvityksen perusteella hyvinvointialueet pystyivät v. 2025 järjestämään sosiaali- ja terveystaloudet kokonaisuudessaan aiempaa vuotta paremmin. Samaan aikaan alueiden väliset erot toiminnassa ja taloudessa kasvoivat edelleen, ja monista myönteisistä kehityskuluista huolimatta kaikilla hyvinvointialueilla on edelleen joitain lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, joiden järjestäminen on vaarantunut⁹.

SM:n vuotta 2024 koskevan selvityksen mukaan muun muassa onnettomuuksien ehkäisyn palvelut ovat toteutuneet pääosin palvelutasopäätösten mukaisesti ja pelastustoiminnan palvelujen kiireellisten tehtävien tavoittaminen pysyi pääosin hyvällä tasolla. Hyvinvointialueiden sisällä on kuitenkin alueita,

⁸ Laajempi (ml. alijäämien kattamista koskeva) tarkastelu hyvinvointialueiden talouden tilanekuvasta sekä palvelujen toteutumisesta löytyy sivulta <https://vm.fi/hyvinvointialueiden-talous> ja myöhemmin keväällä 2026 valtiovarainministeriön julkaisusarjassa otsikolla Hyvinvointialueiden talouden näkymät 2027—2030.

⁹ Sosiaali- ja terveysministeriön selvitys: <https://um.fi/URN:ISBN:978-952-00-7510-1>

joilla tavoitteista on jääty useana vuonna peräkkäin. Väestönsuojeluun varautumisen suunnittelu on kehittynyt myönteiseen suuntaan, mutta hyvinvointialueiden palveluissa on vielä puutteita. Aluehallintovirastojen (nykyinen Lupa- ja valvontavirasto) asiantuntija-arvioissa kuvataan aluekohtainen tilannekuva pelastustoimen palveluiden toteutumisesta v. 2024¹⁰.

Rahoituksen riittävydestä

Hyvinvointialueiden yhteenlaskettu ylijäämä ja kertyneet tiedot palvelujen toteutumisesta vuodelta 2025 osoittavat rahoituksen olleen riittävää lakisääteisten palvelujen järjestämiseen koko maan tasolla. Alueiden talous on eriytynyt, ja huolta aiheuttaa erityisesti v. 2025 alijäämää tehneet alueet. Huolimatta suurista eroista alueiden taloudellisissa tilanteissa ei vuoden 2025 ohjausprosesseissa ole noussut esiin tekijöitä, jotka selkeästi osoittaisivat rahoituksen riittämättömyyden lakisääteisten palvelujen järjestämiseksi. Palvelut toimivat verrattain hyvin lukuun ottamatta yksittäisten palvelujen vaarantumisia. Lisäksi alueilla on edelleen toteutettavissa sekä yksittäisiä että rakenteellisia sopeutustoimia, joilla kustannusten kasvua on saatu jo tähän asti hillittyä ja toimintaa sopeutettua kohti rahoitusuraa.

Vuoden 2025 aikana lisärahoitusta on hakenut yhdeksän ja alkuvuonna 2026 kaksi aluetta. Ainoastaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella rahoituksen tason on katsottu vaarantavan palvelujen toteutumisen ja alueelle on myönnetty lisärahoitusta 2,6 milj. euroa.

Vuonna 2025 kolmella alueella käynnistettiin arviointimenettely valtiovarainministeriön aloitteesta, koska hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetyt taloudelliset arviointimenettelyn edellytykset täyttyivät. Näillä alueilla kustannusten kasvu on vuodesta 2022 ollut suurta, eikä sopeuttamistoimiin ole ryhdytty riittävän ajoissa. Alueilla ei ole havaittu merkittävää palvelujen vaarantumista.

Vuosien 2027—2030 rahoituksen riittävyttä voidaan arvioida vain talouden tunnuslukujen kautta, koska alueiden sopeuttamistoimien vaikutuksista palvelujen toteutumiseen ei ole varmuutta. Tämän analyysin perusteella voidaan arvioida, että niukasta rahoituksesta ja sopeutustarpeesta johtuen riski rahoituksen riittämättömyydelle ja lisärahoitustarpeelle kasvaa kehyskaudella. Toisaalta eduskunnassa käsiteltävänä oleva esitys alijäämän kattamiskauden pidentämisestä toisi usealle alueelle helpotusta sopeutusuraan ja samalla turvaisi myös palvelujen järjestämistä.

Johtopäätökset

Hyvinvointialueiden taloudessa tapahtui käänne parempaan v. 2025. Sopeuttamistoimien vaikutukset ovat alkaneet näkyä ja kustannusten kasvua on saatu hillittyä jopa alle hyvinvointialueindeksin tason. Kokonaiskuva alueiden palvelujen toteutumisesta on edelleen osin vajavainen, mutta STM:n ja SM:n selvitysten ja muun tietopohjan perusteella palvelujärjestelmä toimii pääosin hyvin.

Ennakoitua myönteisemmästä tuloksesta huolimatta alueiden talouden eriytyminen aiheuttaa haasteen rahoituksen riittävydelle osalle alueista. Samalla erityisesti merkittävää ylijäämää tekevillä alueilla riskinä on riittävien kannustimien puute kustannusten hillintään.

Vuosien 2023—2026 aluekohtaisen rahoituksen tarkastelu osoittaa, että rahoituksen kasvun alueelliset erot ovat olleet suuria ja asukasmäärän muutoksella on ollut merkittävä vaikutus rahoituksen kehitykseen. Rahoituksen kehitys vuosina 2027—2030 tulee olemaan kokonaisuudessaan niukkaa erityisesti pienenevän väestön alueilla. Tämä johtuu rahoituksen jälkikäteistarkistuksen pienenemisestä

¹⁰ Pelastustoimen asiantuntija-arvio: <https://lvv.fi/pelastustoimi/asiantuntija-arvio>.

parantuneiden tulosten myötä sekä rahoituslakiin esitettävistä säästöistä. Rahoitusmallia kehitettäessä tulisi nyt käytettävissä olevaa laajemman tutkimustiedon perusteella arvioida, miten aluekohtaiset väestörakenteen muutokset vaikuttavat palvelujen järjestämiseen, kustannusrakenteeseen sekä toisaalta rahoitukseen. Rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta on keskeistä, että alueilla on tosiasiallinen mahdollisuus sopeuttaa toimintaansa rahoitusuraa vastaavasti.

Hyvinvointialueiden taloudellisista eroista huolimatta ja huomioiden palvelujen toteutuminen, voidaan arvioida, että rahoitus on ollut riittävää v. 2025 lakisääteisten palvelujen järjestämiseksi. On kuitenkin ilmeistä, että monille alueille tiukkeneva rahoitusura pakottaa sopeuttamaan taloutta ja toimintaa edelleen tulevina vuosina, jotta rahoitus saadaan riittämään lakisääteisten tehtävien järjestämiseen. Samaan aikaan alijäämien kattaminen edellyttää hyvinvointialueilta määrätietoisia päätöksiä ja niiden toimeenpanokykyä, joita voidaan tarvittaessa tukea valtion ohjauksen erillismenettelyillä. Uusien arviointimenettelyjen käynnistymistä vuoden 2025 tilinpäätösten perusteella voidaan pitää todennäköisenä. Eduskunnan käsiteltävänä olevan hyvinvointialueesta annetun lain muuttamista koskevan hallituksen esityksen myötä alueiden mahdollisuus hakea alijäämien kattamismääräajan jatkamista helpottaisi talouden sopeuttamista ja osaltaan turvaisi palveluiden järjestämistä. Esitys myös vähentäisi alueiden painetta hakea lisärahoitusta, mutta toimista huolimatta riski lisärahoitustarpeelle säilyy vuosina 2027—2030 erityisesti niillä alueilla, joilla rahoitus kasvaa muita alueita hitaammin.

6. Kuntatalous

6.1. Kuntataloutta koskevat linjaukset

Hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille. Peruspalvelujen valtionosuuslain mukaan tehtävien ja velvoitteiden laajennuksiin sekä uusiin tehtäviin osoitetaan 100-prosenttinen valtionosuus. Valtion rahoitusvastuun täysimääräinen toteutuminen edellyttää myös sitä, että uusien tai laajentuvien tehtävien ja velvoitteiden vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan realistisesti. Huomiota tulee kiinnittää myös tehtävä- ja velvoitemuutosten henkilöstövaikutuksiin, koska kunta-alan palkansaajien eläköityminen on voimakasta ja työvoimatilanne vaihtelee paljon niin toimialoittain kuin alueittainkin.

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus oli tarkoitus uudistaa vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote- ja TE-uudistusten jälkeistä tilannetta. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistusta ei kuitenkaan viedä eteenpäin kuluvalle hallituskaudella.

Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöveron arvostamisuudistusta jatketaan. Päämääränä on saattaa rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan paremmin niiden todellisia käyviä arvoja. Kuntien toimintaedellytysten vahvistamiseksi hallitus on syksyllä 2023 käynnistänyt normien keventämisen ja kokeilujen ohjelman, jonka tavoitteena on karsia kuntien toiminnan ja tehtävien mitoitusta ja toteutustapojen yksityiskohtaista sääntelyä. Lisäksi hallitus päätti kevään 2026 kehysriihessään käynnistää selvityksen 50:stä norminpurkuesityksestä. Osa esityksistä koskee kuntien toimintaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta huolimatta kuntataloudessa vallitsee edelleen tulojen ja menojen välillä rakenteellinen epätasapaino. Kuntien tulisi pystyä sopeuttamaan sekä palveluverkkoaan että toimintaansa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta. Kunnilla on tehtäväkentän supistuttua aiempaa vähemmän mahdollisuuksia menosopeutukseen, joten uhkana on sopeutuspaineen kohdistuminen aiempaa enemmän veroprosenttien korotuksiin. Kuntien välinen eriytyminen näkyy

entistä enemmän myös kuntakentän näkymien ja tulevaisuudenhaasteiden eriytymisenä. Lapsi- ja nuorisoikäluokkien pienenemisen myötä tarvittaneen entistä enemmän kuntien välistä yhteistyötä erityisesti koulutuspalvelujen järjestämisessä. Myös osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen edellyttää uusia palveluiden järjestämistapoja. Näiden kehityssuuntien ja heikkenevien talousnäkökymien myötä kunnissa korostuu investointien tarkan tarveharkinnan tärkeys.

6.2. Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet

Kuntien valtionapuihin osoitetaan n. 5,8 mrd. euroa v. 2027. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,8 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset 0,6 mrd. euroa ja muut valtionavut 0,4 mrd. euroa. Kehyskauden lopussa v. 2030 valtionavut ovat n. 6,1 mrd. euroa, josta laskennallisten valtionosuuksien osuus on 5,0 mrd. euroa. Kevään 2026 julkisen talouden suunnitelman päätökset vähentävät nettomääräisesti valtionosuuksia.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut, milj. euroa, kehysvuodet vuoden 2027 hintatasossa¹

	2025 TA +LTA:t	2026 TA	2027	2028	2029	2030
Laskennalliset valtionosuudet	4 677	4 866	4 841	5 029	5 005	5 015
VM	3 376	3 551	3 523	3 722	3 700	3 709
OKM	1 302	1 316	1 318	1 307	1 305	1 305
— josta kuntayhtymät	1 084	1 128	1 138	1 138	1 137	1 137
Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	541	534	615	666	721	771
Valtionavustukset:	524	477	376	448	348	308
OM	0	0	12	0	12	12
VM	11	11	21	111	51	11
OKM	218	163	199	197	197	197
MMM	4	9	9	9	9	9
LVM	30	31	31	31	31	31
TEM	206	220	69	76	24	24
STM	32	27	21	11	11	11
YM	22	17	14	13	13	13
Valtionavut yhteensä	5 742	5 877	5 831	6 143	6 074	6 094

¹⁾ OKM:n valtionosuuksien ja valtionavustusten osalta kunnille kohdistuva osuus on arvioitu laskennallisesti.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan 3,5 mrd. euroa v. 2027 ja 3,7 mrd. euroa v. 2030. Valtionosuuden taso nousee v. 2027 kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmasta n. 46 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuutta vähentää perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden kasvu n. 121 milj. eurolla. Toisaalta vuoden 2026 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen muuttuminen lisää valtionosuutta n. 59 milj. euroa.

Peruspalvelujen valtionosuuden mitoituksessa on huomioitu kotoutumiskoulutuksen kokonaisuudistus, joka lisää valtionosuutta 33,2 milj. euroa siirtoina opetus- ja kulttuuriministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonaloilta. Kotoutumistukena maksettavan yleistuen uudistus lisää kuntien velvoitteita kotoutumispalveluiden takuuajan myötä, minkä vuoksi valtionosuutta lisätään noin 10-13 milj. euroa kehyskaudella.

Erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä edistävä uusi työvoimapalvelu lisää kuntien peruspalvelujen valtionosuutta 12,8 milj. euroa vuodesta 2027 alkaen.

Lisäksi kotihoidon tuen ns. Norjan mallin vaikutuksia on tarkennettu. Siitä aiheutuvien kustannusten ja niiden kompensoinnin tarkennettu taso on 0,5 milj. euroa v. 2027, 2,3 milj. euroa v. 2028, 4,5 milj. euroa v. 2029 ja 5,3 milj. euroa v. 2030.

Vuoden 2027 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen suuruudeksi arvioidaan tässä vaiheessa n. 22 milj. euroa. Arvio tarkentuu kesällä vuoden 2027 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä. Vuoden 2026 indeksikorotus (3,5 %) on 118,8 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava vähennys, joka alentaa valtionosuutta vuoden 2026 tasossa 33,0 milj. euroa. Nimellisesti indeksivähennys alentaa valtion osuutta n. 111 milj. euroa kehyskauden lopulla. Lisäksi vuodelle 2027 indeksikorotukseen tehtävä vähennys korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön, mikä vähentää valtionosuutta vielä 60 milj. euroa.

Vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuus nousee 39 milj. euroa 1.1.2030 voimaan tulevan varhaiskasvatuksen kelpoisuusvaatimusten tiukentumisen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat n. 1,3 mrd. euroa koko kehyskauden. Vuoden 2027 valtionosuuden indeksikorotus (3,5 %) lisää kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksia arviolta 33,3 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen vuoden 2027 indeksikorotuksesta (2,4 %) kohdistuu kunnille ja kuntayhtymille arviolta 17,5 milj. euroa. Valmistavan opetuksen menoihin kohdentuu oppilasmäärän aiemman kasvun vuoksi 13 milj. euron lisäys v. 2027.

6.3. Arvio kuntatalouden menoista, tuloista ja tasapainosta

Kuntatalouden menot kehyskaudella

Kuntatalouden toimintamenot kasvavat pääosin hintojen nousun vuoksi vuosina 2027—2030. Kuntalalle sovittu sopimusratkaisu sekä palkkausjärjestelmien kehittämisohjelma kasvattavat henkilöstövaltaisen kuntasektorin henkilöstökuluja. Palkankorotukset ovat suurimmillaan lähivuosina, ja kuntien ansiotasoindeksi ennakoidaan ylittävän yleisen ansiokehityksen vuosina 2027—2028. Kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi on keskimäärin 3,2 % vuosina 2027—2030.

Kuntien peruspalveluiden painopiste on sivistys- ja kulttuuripalveluissa, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Laskeva palvelutarve ei kuitenkaan realisoidu menojen alenemisena samassa suhteessa, sillä menot eivät joustaa mm. palveluverkkoon, henkilöstörakenteeseen ja lainsäädännöllisiin velvoitteisiin liittyvien jäykkyyksien takia. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste ja erityisen tuen tarve ovat lisääntyneet viime vuosina. Palvelutarpeen laskua onkin hieman loivennettu painelaskelmassa.

TE-palvelu-uudistuksen myötä kunnille siirtyi osittainen työttömyysetuuksien rahoitusvastuu, joka on luonteeltaan suhdanneherkkää ja vaikeammin ennakoitavaa. Kuntien rahoitusosuus työttömyysetuuksista kasvaa portaittain työttömyyden keston mukaan ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys aiheuttaa suuren osan kuntien työttömyysetuuksien rahoituskustannuksista. Lisäksi muutokset työttömyysetuuksien tasoa määrittävissä kansaneläkeindeksissä sekä päätökset etuuksien tasosta vaikuttavat kuntien menoihin. Hallituksen aiemmin päättämät indeksijäädtytykset työttömyyden perusturvaetuksiin ja niiden korotuksiin päättyvät vuoteen 2027, mikä kasvattaa työttömyysetuuksiin tehtäviä indeksikorotuksia vuodesta 2028 alkaen.

Investoinnit pysyvät ennustejaksolla kokonaisuutena korkealla tasolla kuntakohtaisista eroista huolimatta. Maan sisäinen muuttoliike ja ikärakenteen muutos lisäävät kuntien alueellista eriytymistä. Erityisesti kasvavissa kunnissa muuttoliike ja palveluverkon laajentaminen ylläpitävät voimakkaita investointitarpeita. Suuri osa investoinneista kohdistuu välttämättömiin kohteisiin kuten perusinfrastruktuurin ylläpitoon ja korjausvelan hallintaan. Myös vihreän siirtymän investoinnit pitävät osaltaan kuntien investointitasoa korkealla.

Kuntatalouden tulot kehyskaudella

Verotulot muodostavat kuntien merkittävimmän tulonlähteen. Kuntien verotulot kasvavat kehyskaudella keskimäärin 3,8 %. Erityisesti kunnallisvero ja yhteisövero kasvavat suotuisasti. Toisaalta kuntatalouden toimintatulojen kasvu on kehysvuosina vaimeampaa. Ne kasvavat keskimäärin 1,0 % vuosina 2027—2030.

Valtionosuuksien kasvu vaihtelee kehysvuosina. Valtionosuuksia pienentävät hallituksen aiemmin päättämät pysyvät vähennykset. Lisäksi v. 2027 valtionosuuksia heikentävät valtionosuuksista vähennettävien perustoimeentulotuen kustannusten voimakas kasvu sekä kehysriihessä päätetty kertaluonteinen indeksijarrun tason korottaminen 2,8 prosenttiyksikköön. Samanaikaisesti valtionosuuksia kasvattaa kustannustenjaon tarkistukset ja indeksikorotukset. Määräaikaisten leikkausten päättyessä valtionosuuksien kasvu on voimakkaampaa vuosina 2028—2030.

Hallituksen päätösperäiset toimet vahvistavat kuntataloutta vuosina 2027—2030. Päätösperäisten toimien tulovaikutukset pienenevät asteittain, mutta menovaikutukset kääntyvät kuntien menoja pienentäviksi vuosina 2029—2030.

Kuntatalouden tasapaino kehyskaudella

Kuntien talospaineita lisäävät sovitut palkkaratkaisut, työttömyysetuuksien kasvaneet rahoitusvastuut, valtionosuuksiin kohdistuvat leikkaukset ja välttämättömät investoinnit. Vuosikate kohenee kehyskauden aikana n. 3,1 mrd. eurosta lähes 4,3 mrd. euroon v. 2030. Myös tilikauden tulos vahvistuu ja nousee kehyskauden lopulla lähes miljardiin euroon. Toiminnan ja investointien rahavirta on kuitenkin koko kehyskauden negatiivinen investointitason pysyessä korkeana. Se heikkenee v. 2027, mutta paranee vuosina 2028—2030 valtionosuuksiin tehtyjen määräaikaisten leikkausten päättyessä ja henkilöstökulujen kasvun taittuessa. Negatiivinen toiminnan ja investointien rahavirta kasvattaa kuntatalouden lainakantaa vuoden 2025 n. 21,3 mrd. euron tasosta n. 25,5 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Kuntien taloudellinen kehitys eriytyy, mikä näkyy kasvavina eroina taloudellisessa liikkumavarassa. Kasvavissa kunnissa sekä tulot että menot kasvavat voimakkaasti, kun taas muuttotappiokunnissa ne supistuvat väestöpohjan heikentyessä. Vuosikate ei riitä investointeihin ja taloudellinen liikkumavara kaventuu niin kasvavissa kuin pienentyvissäkin kunnissa. Tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää kuntataloudessa pitkäjänteistä päätöksentekoa ja pysyviä talouden tasapainottamistoimia tulevina vuosina. Ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa, kiinteistökannan vajaakäyttö, syntyvyyden pienentyminen sekä vihreä siirtymä edellyttävät uusia palveluiden järjestämistapoja, joissa yhteistyö sekä kuntien että yksityisen sektorin välillä korostuu.

Kuntatalouden kehitys vuoteen 2030, kuntien kirjanpidon mukaan, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Tuloksen muodostuminen							
1. Toimintakate	-14,3	-15,4	-16,1	-16,8	-17,2	-17,7	-18,0
2. Verotulot	14,1	14,0	14,8	15,3	15,9	16,5	17,1
3. Valtionosuudet, käyttötalous	3,4	4,1	4,2	4,3	4,7	4,8	4,9
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
5. Vuosikate	3,6	3,1	3,2	3,1	3,6	3,9	4,3
6. Poistot	-2,9	-2,9	-3,0	-3,1	-3,2	-3,3	-3,4
7. Satunnaiset erät, netto	0,4	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Tilikauden tulos	1,1	0,7	0,2	0,0	0,5	0,7	0,9
Rahoitus							
9. Vuosikate	3,6	3,1	3,2	3,1	3,6	3,9	4,3
10. Satunnaiset erät	0,4	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Tulorahoituksen korjausevät	-0,4	-0,8	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
12. Tulorahoitus, netto	3,5	2,8	2,7	2,6	3,1	3,4	3,8
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-4,8	-4,8	-5,0	-5,1	-5,4	-5,6	-5,8
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
15. Investoinnit, netto	-3,9	-3,7	-3,8	-4,0	-4,2	-4,4	-4,6
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	-0,4	-0,9	-1,1	-1,4	-1,1	-1,0	-0,8
17. Lainakanta	20,5	21,3	22,3	23,4	24,3	25,0	25,5
18. Kassavarat	6,5	6,9	6,9	6,8	6,7	6,7	6,5
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	14,0	14,4	15,4	16,6	17,5	18,3	19,0

7. Työeläkelaitokset ja muut sosiaaliturvarahastot

Työeläkejärjestelmä

Suomen työeläkejärjestelmän taustalla on useita eri eläkelajeja. Eläkkeet määräytyvät pääosin samalla tavalla riippumatta sovellettavasta eläkelaista, mutta eläkemenojen rahoitustapa vaihtelee eri eläkelakien välillä. Suomen työeläkejärjestelmää rahoitetaan vuosittaisilla työeläkemaksuilla sekä etukäteen rahastoiduilla eläkevaroilla ja niiden tuotoilla. Työeläkemaksuja kerätään työntekijöiltä ja työnantajilta. Lisäksi valtio rahoittaa osittain valtion työntekijöiden, yrittäjien, maatalousyrittäjien ja merenkulkijoiden eläkkeet. Työntekijöiltä perittävä eläkemaksu on samansuuruinen riippumatta eläkelaista.

Alkavien vanhuuseläkkeiden määrä kerrotaan elinaikakertoimella, jonka tavoitteena on hillitä eläkemenojen kasvua ja pidentää eläkkeelle siirtymisen ajankohtaa. Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan vuosittain työeläkeindeksillä, jossa kuluttajahintojen muutoksen paino on 80 % ja ansiotason muutoksen paino 20 %.

Tuorein työeläkejärjestelmää koskeva eläkeuudistus on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Uudistuksen on suunniteltu tulevan voimaan porrastetusti siten, että muutokset ovat voimassa viimeistään vuoden 2027 alusta lukien. Eläkeuudistuksen keskeisiä toimia ovat TyEL-eläkelaitosten sijoitusten säätelyn uudistaminen kasvattamalla mahdollisuuksia riskinottoon ja vanhuuseläkkeiden rahastoinnin kasvattaminen. Lisäksi käyttöön otetaan koko työeläkejärjestelmää koskeva

indeksirajoitin, joka hillitsee työeläkkeiden indeksikorotuksia poikkeustilanteissa, joissa kuluttajahinnat kehittyvät palkkoja nopeammin kahden vuoden tarkastelujaksolla.

Yksityisen puolen työntekijät (pl. merenkulkijat) kuuluvat työntekijän eläkelain (TyEL) piiriin. TyELiin kuuluvien työntekijöiden osuus työeläkevakuutetuista on n. 60 %. TyEL-järjestelmän rahastointiaste eli eläkevarojen suhde eläkevastuuseen oli Eläketurvakeskuksen arvion mukaan vuoden 2024 lopussa n. 21,5 %.¹¹ TyEL-järjestelmässä on käytössä EMU-puskuri, jonka tarkoituksena on mahdollistaa työeläkemaksujen laskeminen heikossa suhdannetilanteessa tietyin ehdoin. Vastaavasti puskuria kasvatetaan keräämällä suotuisassa talustilanteessa enemmän työeläkemaksuja kuin tarpeen. Yksityisen sektorin työeläkelaitokset luetaan kansantalouden tilinpidossa julkiseen talouteen ja niiden varallisuus julkisen talouden varallisuudeksi.

Yrittäjillä, maatalousyrittäjillä ja merenkulkijoilla on omat eläkelakinsa: yrittäjän eläkelaki (YEL), maatalousyrittäjän eläkelaki (MYEL) ja merimieseläkelaki (MEL). Yrittäjien ja maatalousyrittäjien eläkkeet rahoitetaan maksutuloilla ja ylimeneviltä osin valtion budjetista. Rahastointia ei ole. Yrittäjien eläkelain piirissä on n. 8 % kaikista vakuutetuista. Vuonna 2026 valtio rahoittaa arviolta noin kolmasosan YEL-eläkemenosta ja 84 % MYEL-eläkemenosta. Merenkulkijoiden eläkemenosta valtion osuus on 29 %, ja loput rahoitetaan maksutuloilla.

Julkisten alojen työeläkelaki (JuEL) koskee kuntien, hyvinvointialueiden, valtion, evankelisluterilaisen kirkon, Kansaneläkelaitoksen ja Suomen Pankin palveluksessa olevia henkilöitä. Kevan jäsenyhteisöjen eläkejärjestelmän (mm. kunnat ja hyvinvointialueet) piirissä on hieman yli 20 % vakuutetuista ja valtion eläkejärjestelmän piirissä 5 % vakuutetuista. Kevan ja valtion eläkejärjestelmissä on molemmissa puskurirahastot, mutta ei vastaavaa henkilötasoisista rahastointia kuin TyEL-järjestelmässä.

Työeläkelaitosten rahoitusasema paranee ennustejakson aikana reiluun prosenttiin suhteessa BKT:hen, mutta v. 2027 ylijäämä heikkenee hetkellisesti edellisvuodesta. Heikkenemisen taustalla on kevään 2025 puoliväliriihessä tehty päätös kertaluonteisesti kasvattaa siirtoa Valtion eläkerahastosta valtion talousarvioon 18,7 prosenttiyksiköllä valtion vuotuisen eläkemenon kattamiseksi. Kertaluonteisen lisäsiirron lisäksi määrää kasvatetaan pysyvästi vuodesta 2026 lähtien 1,2 prosenttiyksiköllä. Tällöin siirto on vuonna 2027 yhteensä 63,9 % valtion vuotuisesta eläkemenosta ja vuodesta 2028 alkaen 46,2 %. Syksyn 2025 budjettiriihessä hallitus linjasi lisäksi, että valtion talousarvioon vuosittain siirrettävää määrää lisätään nykyisestä 1,8 prosenttiyksiköllä vuodesta 2027 lähtien. Tämän seurauksena v. 2027 rahastosta talousarvioon siirrettävä määrä olisi 65,7 % valtion eläkemenosta ja vuodesta 2028 alkaen pysyvästi 48,0 %. Nämä päätökset lisäävät työeläkelaitosten maksamia tulonsiirtoja valtiolle.

Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot koostuvat pääosin perusturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta (Kela) sekä ansiosidonnaista työttömyysturvaa hoitavista Työllisyysrahastosta ja työttömyyskassoista. Vuonna 2025 Kelan etuusmenot olivat n. 17,5 mrd. euroa. Suurimmat menokokonaisuudet olivat sairausvakuutuskorvaukset (3,4 mrd. euroa pl. lääkkeet), eläke-etuudet (2,6 mrd. euroa), työttömyysetuudet (2,1 mrd. euroa), lääkekorvaukset (2,0 mrd. euroa) ja lapsiperheiden etuudet (1,8 mrd. euroa). Kelan menot rahoitetaan valtionosuuksilla (osuus rahoituksesta hieman yli 70 %), työnantajilta ja työntekijöiltä perittävillä sosiaalivakuutusmaksuilla (n. 20 %), kunnilta saatavilla tulonsiirroilla (vajaat 5 %) ja muilla tuotoilla (n. 2—3 %).

¹¹ Laskelman reaalin diskonttokorko on johdettu EIOPA:n euroalueen riskittömästä nimellisestä korosta ja inflaatio-odotuksista.

Ansiosidonnainen työttömyysturva rahoitetaan työntekijöiltä ja työnantajilta perittävillä pakollisilla työttömyysvakuutusmaksuilla (osuus rahoituksesta n. 55 %), valtion osuuksilla (n. 40 %) ja työttömyyskassojen jäsenmaksuilla (n. 5 %). Työttömyyskassojen maksamat etuudet olivat v. 2025 n. 1,8 mrd. euroa. Työllisyysrahastolla on suhdannepuskuri¹² suhdannevaihteluiden aiheuttaman menojen ja tulojen suhteen tasaamiseksi.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman arvioidaan vahvistuvan ennustejaksolla hieman ylijäämäiseksi, koska saadut sosiaaliturvamaksut kasvavat ja etuusmenojen kasvu on maltillista mm. työttömyysmenojen asteittaisen vähenemisen seurauksena.

8. Toimenpiteiden yhteenveto julkisen talouden tasolla

Luvussa 8 pyritään tekemään kokoava tarkastelu hallituksen päätösperäisistä toimenpiteistä ja niiden vaikutuksesta koko julkiseen talouteen. Tarkastelussa on noudatettu seuraavia rajoituksia:

— Tarkastelu on kansantalouden tilinpidon mukainen. Siinä ei siten huomioida ns. rahoitustaloustoimia, joita ovat esimerkiksi lainat, osakehankinnat ja osakkeiden myyntulot.

— Tarkastelu ei huomioi hallituksen päättämien työllisyystoimien rakenteellista vaikutusta eli työllisyyden kasvun julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta. Vain niiden suorat vaikutukset menoihin ja tuloihin on huomioitu. Toisin sanoen tarkastelu sisältää etuusmenoihin kohdistuvat säästöt, ja lisäksi on pyritty huomioimaan etuusmuutosten vaikutukset verotuloihin.

— Tarkastelu keskittyy julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttaviin toimiin. Osa hallituksen päättämistä toimista vähentää julkisen talouden velkaantumista, mutta niillä ei ole vaikutusta rahoitusasemaan. Nämä toimet eivät ole tarkastelussa mukana. Esimerkki tällaisesta toimesta on valtion tukeman asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuuden alentaminen vuodesta 2027 alkaen.

— Tarkastelu ei sisällä hyvinvointialueiden omia kehittämistoimia, joihin liittyvä säästö on hallitusohjelman liitteessä B n. 0,9 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Myöskään kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiin tehdyt leikkaukset (ml. indeksikorotusten pienentäminen yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa) ja kuntien normienpurusta odotettavat säästöt eivät vahvista julkista taloutta tarkastelussa, sillä koko julkisen talouden vahvistuminen tavoitellusti edellyttää myös kuntien omia sopeutustoimia, jotka ovat tarkastelun ulkopuolella.

— Indeksisäästöjen vaikutus on esitetty nimellishintaisena.

— Muutokset sosiaaliturvamaksuissa sisältyvät tarkasteluun, vaikka hallituksen päättämien toimien ohella niiden kehitykseen vaikuttaa myös mm. Työllisyysrahaston suhdannepuskurin varallisuusasema olemassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Luvun lopussa olevaan taulukkoon on koottu keskeisten pääministeri Orpon hallituksen tuloja ja menoja koskevien päätösten kumulatiivinen vaikutus julkisen talouden rahoitusasemaan. Julkisen talouden alijäämää kasvattavat toimenpiteet on esitetty miinusmerkkisinä ja pienentävät toimenpiteet plusmerkkisinä. Vaikutukset on esitetty suhteessa edellisen vaalikauden viimeiseen julkisen talouden suunnitelmaan, toisin sanoen 23.3.2023 julkaistuun tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan.

¹² Työllisyysrahaston suhdannepuskurille on asetettu nettovarallisuuden ja nettovelan enimmäismäärä. Tämä enimmäismäärä saa vastata korkeintaan 6 prosenttia työttömyysasteesta aiheutuvista vuotuisista menoista. Työllisyysrahaston vuoden 2025 tilinpäätöstiedotteessa suhdannepuskurin nettovarallisuus oli yhteensä 543 milj. euroa.

Julkisen talouden sopeutus

Hallitusohjelma (liite B) sisältää toimet, joilla tavoitellaan nettomääräisesti n. 4 mrd. euron sopeutusta julkiseen talouteen vuoden 2027 tasolla. Kokonaisuus sisältää säästöjen lisäksi menolisäyksiä ja tuloja lisääviä toimia. Joiltain osin toimenpiteiden vaikutusarviot ovat tarkentuneet hallitusohjelman valmistumisen jälkeen. Lisäksi vaikutusten kohdentuminen eri julkisen talouden sektoreiden välillä on täsmentynyt.

Keväällä 2024 hallitus päätti lisätoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta n. 3 mrd. eurolla vuodesta 2025 alkaen. Toimenpiteistä noin puolet koostuu menosäästöistä ja puolet verotoimenpiteistä.

Edelleen syksyllä 2025 hallitus päätti uusista julkisen talouden velan kertymistä vähentävistä n. 1 mrd. euron sopeutustoimista vuodelle 2027. Näistä pysyvästi vaikuttavia sopeutustoimia on n. 750 milj. euroa. Osa toimista ei vaikuta julkisen talouden rahoitusasemaan, vaikka ne vähentävät velkaantumista.

Säästöjä toteutetaan laaja-alaisesti eri hallinnonaloilla. Valtionhallintoon kohdistetaan mittava tuottavuusohjelma. Lisäksi valtionavustuksiin kohdistetaan säästöjä ja monia indeksidonnaisia menoja on jäädytetty. Säästöjä kohdistetaan myös mm. kehitysyhteistyöhön ja nimeämättömien liikennehankkeiden hankevaraukseen sekä joiltain osin myös yritystukiin. Sosiaaliturvaan ja -etuuksiin sekä hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin (sosiaali- ja terveydenhuolto) on lisäksi hallituskauden aikana tehty lukuisia muutoksia.

Julkisen talouden sisällä valtion ja kuntien rahoitusasemaa vahvistaa hallitusohjelmatoimista sosiaaliturvarahastoihin syntyneiden säästöjen kanavointi julkisen velkaantumisen hidastamiseen.

Osana julkisen talouden sopeutustoimia hallitus on linjannut työllisyyttä lisäävistä rakennepoliittisista toimista, joilla tavoitellaan julkisen talouden vahvistumista n. 2 mrd. eurolla vuoden 2027 tasolla. Tämä työllisyystoimien rakenteellinen vaikutus ei sisälly taulukon tarkasteluun.

Hallitus päätti kevään 2025 puoliväliriihessä sopeutustoimista osana hallituksen kasvupakettiin sisältyvien veronkevennysten rahoitusta. Tuloja lisätään veronkiristyksillä ja veropohjaa tiivistämällä, minkä lisäksi säästöjä kohdistuu mm. valtionhallinnon toimintamenoihin, kehitysyhteistyöhön sekä kuntien valtionosuuksiin. Sopeutustoimilla korvattiin osin myös vajaaksi jääneitä aiemmin päätettyjä säästöjä.

Valtion rahoitusasemaa vahvistavat myös Valtion eläkerahastosta tehtävän vuosittaisen tuloutuksen kasvattaminen sekä v. 2027 toteuttava kertaluonteinen lisätuloutus. Vaikutus on kuitenkin julkisen talouden tasolla neutraali, sillä tuloutuksen kasvattaminen heikentää taulukossa vastaavasti sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa.

Kevään 2026 kehysriihessä päätettiin säästöistä, jotka korvaavat eli kohdentavat uudelleen yksittäisiä aiemmin linjattuja sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistuneita säästöjä sekä tuloihin vaikuttaneita toimia. Uusilla julkista taloutta vahvistavilla toimilla myös rahoitetaan kehysriihessä päätettyjä panostuksia ja kasvutoimia.

Määrärahalisäykset

Hallitus on hallitusohjelman jälkeen tehnyt määrärahalisäyksiä erityisesti erilaisiin akuutteihin tarpeisiin. Suuri osa panostuksista liittyy Ukrainan tukemiseen. Vuosille 2023—2030 Ukrainan tukemiseen (mm. puolustusvoimien luovuttamaa materiaalia korvaavat hankinnat) on osoitettu runsaat 2 mrd. euroa määrärahoja. Kehyskauden lopulla menoja kasvattavat erityisesti lisäykset puolustusmenoihin, sillä Suomi on sitoutunut Naton puolustusmenositoumukseen, joka on varsinaisten

puolustusmenojen osalta 3,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2035 mennessä. Myös esimerkiksi Nato-jäsenyyteen ja sisäisen turvallisuuteen liittyen on tehty menolisäyksiä.

Määräaikainen investointiohjelma

Hallituksen investointiohjelman määrärahoja on toistaiseksi kohdennettu n. 4 mrd. euroa vuosille 2023—2030. Investointiohjelma rahoitetaan pääosin omaisuustuloilla. Omaisuustulot, joilla investointiohjelmaa on tähän asti rahoitettu, eivät ole tuloja kansantalouden tilinpidon mukaisesti. Tästä syystä taulukossa investointiohjelma heikentää julkisen talouden rahoitusasemaa.

Hyvinvointialueet

Hyvinvointialueiden tehtäviin liittyvät, menoja ja tuloja koskevat hallituksen päätökset (sisältäen lakisääteisten velvoitteiden muutoksia, hyvinvointialueille maksettavia valtionavustuksia ja korvauksia) sisältyvät taulukossa hyvinvointialuetalouden osioon. On mahdollista, että lisäksi osa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan joidenkin kehittämishankkeiden valtionavustuksista kohdistuu hyvinvointialueille mutta niitä ei ole huomioitu tässä tarkastelussa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa ja tämän jälkeen linjattujen lakisääteisten tehtävämuutosten ja rahoitusmallin muutosten kustannusvaikutus on nettomääräisesti n. 847 milj. euroa hyvinvointialueiden rahoitusta ja menoja vähentävä v. 2030. Tehtävämuutokset (sis. asiakasmaksumuutokset) kohdistuvat sekä terveydenhuoltoon että sosiaalihuoltoon.

Hallitusohjelman liitteen B sisältämien hyvinvointialueiden omien kehittämistoimien (n. 0,9 mrd. euroa v. 2027) tavoitteena on vahvistaa hyvinvointialueiden taloutta tehostamalla toimintaa, uudistamalla toimintatapoja ja lisäämällä alueiden välistä yhteistyötä. Alueet päättävät itse, mitä keinoja ne käyttävät, joten säästöjen määrä ja aikataulu vaihtelevat alueittain. Näitä säästöjä ei ole huomioitu julkisen talouden suunnitelmassa etukäteen, vaan ne näkyvät hyvinvointialueiden valtionrahoituksessa vasta jälkikäteistarkistusten kautta.

Hyvinvointialueille maksetaan myös valtionavustuksia ja muita korvauksia. Näiden nettovaikutus on n. 84 milj. euroa hyvinvointialueiden menoja ja rahoitusta lisäävä v. 2030.

Veroperustemuutokset

Hallituskaudella kevennetään työn verotusta kasvattamalla työtulovähennystä merkittävästi. Lisäksi v. 2026 ylin marginaaliveroaste alennettiin 52 prosenttiin. Vuonna 2025 otettiin käyttöön työtulovähennyksen lapsikorotus ja sitä korotettiin v. 2026. Vuosina 2024—2026 indeksitarkistukset on tehty osittain rajattuina. Lisäksi ansiotuloverotukseen tehdään useampia pienempiä, pääasiassa verotuloja kasvattavia muutoksia. Vuonna 2027 työsuhdeoptioiden verotusajankohtaa siirretään työsuhdeoption käyttöhetkestä kohde-etuuden myyntihetkeen listaamattomien yhtiöiden osakkeiden osalta. Lisäksi yrittäjävähennystä kasvatetaan v. 2027.

Yhteisöverokantaa alennetaan kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin v. 2027. Ilmastoneutraaliin talouteen tähtäviä investointeja tuetaan v. 2025 myönnettävällä verohyvityksellä sekä vuodesta 2026 alkaen myönnettävällä uudella verohyvityksellä.

Yleistä arvonlisäverokantaa sekä vakuutusmaksuveron verokantaa korotettiin 24 prosentista 25,5 prosenttiin syyskuusta 2024 lähtien. Lisäksi 10 prosentin alennettuun arvonlisäverokantaan kuuluvat hyödykkeet yleisradiotoimintaa ja sanoma- ja aikakauslehtiä lukuun ottamatta siirrettiin vuoden 2025 alusta lähtien 14 prosentin verokantaan, joka aleni 13,5 prosenttiin v. 2026. Yleisradiotoiminnan verokanta nousi samoin v. 2026 alussa 10 prosentista 13,5 prosenttiin. Arvonlisäveron alarajahuojennus poistui tammikuusta 2025 alkaen.

Liikenteen verotukseen kohdistuu hallituskaudella sekä kevennyksiä että kiristyksiä, joista verotuoltaan merkittävimmät ovat liikennepolttoaineiden valmisteverojen alennukset v. 2024 sekä vuosina 2026 ja 2027. Tupakka-, alkoholi- ja virvoitusjuomaveroa pääasiassa korotetaan hallituskaudella samoin kuin kaivosmineraaliveroa.

Maapohjiin sovellettava veroprosentti eriytettiin yleisestä kiinteistöveroprosentista ja sen alarajaa korotettiin vuodesta 2024 alkaen 1,30 prosenttiin. Korotus lisäsi kiinteistöverotuloja niissä 245 kunnassa, joissa yleinen kiinteistöveroprosentti oli v. 2023 tätä alempi.

Varainsiirtoverotusta muutettiin vuoden 2024 vaihteessa siten, että kiinteistöjen, asunto-osakeyhtiöiden ja muiden arvopapereiden varainsiirtoveroprosenttia laskettiin ja ensiasunnon ostajan verovapaus poistettiin.

Perintö- ja lahjaveron alarajoja korotettiin, minkä lisäksi perintöveron maksuaikaa pidennettiin ja viivästyskorkoa alennettiin.

Verotusta koskevia muutoksia ja niiden vaikutusarvioita valtiontalouden osalta tarkastellaan tarkemmin luvussa 4.4 ja kuntatalouden osalta luvussa 6.2.

Kuntatalous

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoitetaan täysimääräisesti tai muita velvoitteita puretaan vastaavasti. Valtion päättämät veroperustemuutokset kompensoidaan kunnille.

Suurin hallituksen kuntatalouteen suoraan kohdistama sopeutustoimi on peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehtävä yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö vuosina 2024—2026 ja 2,8 prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö v. 2027. Tämän seurauksena valtionosuudet pienenevät asteittain ja vaikutus nousee n. 174 milj. euroon v. 2027. Toiseksi peruspalvelujen valtionosuutta vähennettiin 75 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen. Kolmanneksi kuntien saamia laskennallisia kotoutumiskorvauksia vähennetään n. 30 milj. eurolla vuoden 2027 tasolla, mutta jatkuvuutena vaikutus pienenee runsaaseen 10 milj. euroon vuodessa. Taulukossa on oletettu, että kunnat eivät välittömästi sopeuta menojaan tai korota verojaan valtionosuusleikkausten seurauksena.

Toisaalta kuntataloutta vahvistaa se, että maapohjan kiinteistöveroprosentin alarajaa korotettiin vuoden 2024 alusta lukien. Tämä lisää kuntien verotuloja arviolta 108 milj. eurolla vuodessa. Lisäksi valtionosuuteen osoitettiin vuodesta 2025 alkaen 277 milj. euron lisäys, jolla pehmennettiin marraskuussa 2023 tehtyyn sote-siirtolaskelman tarkistukseen liittyvää valtionosuusvähennystä. Lähes kaikkien muiden hallituksen suoraan kuntiin kohdistuvien toimenpiteiden on oletettu vaikuttavan kuntien tuloihin ja menoihin yhtä paljon.

Edellä mainittujen toimien lisäksi sosiaaliturvaetuuksien indeksijäädytyksillä ja säästöillä on erisuuntaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Ne vähentävät suoraan kuntien menoja mutta pienentävät toisaalta verokertymää, kun tarkastelussa ei huomioida uudistuksilla tavoitellun työllisyyden kasvun vaikutuksia verotuloihin.

Kuntien verotulomenetysten korvaukset alenivat v. 2025 hallituksen päätösten seurauksena n. 370 milj. euroa johtuen ansiotulovähennyksen poistamisesta ja verosopeutustoimista. Vastaavasti nämä em. toimet kasvattavat kuntien verotuloja.

Vuoden 2024 alussa toteutunut työttömyysvakuutusmaksun ja muiden sosiaaliturvamaksujen aleneminen sekä vuoden 2025 alussa toteutettu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisu kasvattavat kuntien verotuloja ja vähensivät kuntatyönantajien maksurasitusta n. 200 milj. eurolla vuodessa. Yhteensä hallituksen toimenpiteiden arvioidaan vahvistavan kuntataloutta keskimäärin vajaalla 100 milj. eurolla vuodessa kehyskaudella.

Kuntataloutta käsitellään kokonaisuutena luvussa 6. Kuntatalous.

Sosiaaliturvarahastot

Hallitusohjelmassa päätettyjen toimien arvioidaan vähentävän sosiaaliturvarahastojen menoja vuoden 2027 tasolla n. 2,0 mrd. euroa. Kevään 2024 kehysriihessä päätetyt sopeutustoimet vähentävät etuusmenoja vajaat 0,4 mrd. euroa vuoden 2027 tasolla. Sosiaaliturvarahastojen etuusmenoihin ei kohdistunut suuria lisäsopeutustoimia kevään 2025 puoliväliriihessä, syksyn 2025 budjettiriihessä eikä kevään 2026 kehysriihessä.

Työttömyysvakuutusmaksuja korotettiin vuoden 2026 alusta, minkä jälkeen niiden on oletettu tässä tarkastelussa pysyvät ennallaan. Työttömyysvakuutusmaksutulojen arvioidaan korotuksen myötä kasvavan n. 0,6 mrd. euroa v. 2026. Sairausvakuutusmaksut nousevat maltillisesti, n. 0,1 mrd. euroa, v. 2026. Vuonna 2027 sairausvakuutusmaksujen arvioidaan hieman laskevan edellisvuodesta. Lievä lasku jatkuu myös seuraavina vuosina.

Yksityisen sektorin keskimääräinen TyEL-maksu laskee v. 2026, mikä pienentää työeläkemaksutuloja. Työeläkemaksutulot laskevat kokonaisuudessaan arviolta n. 0,4 mrd. euroa v. 2026. Keskimääräinen TyEL-maksu säilyy kehysvuosina vuoden 2026 tasolla tuoreimman eläkeuudistuksen myötä. YEL-uudistuksen seurauksena työeläkemaksutulojen arvioidaan laskevan vajaat 0,1 mrd. euroa v. 2029.

Muutokset sosiaaliturvamaksuissa vaikuttavat myös ansiotuloverotuloihin, yhteisöveron tuottoon ja julkisen sektorin työntäjien maksurasitukseen. Taulukossa on myös arvioitu niiden vaikutuksia valtion ja kuntien talouteen. Laskelmissa on huomioitu myös hallitusohjelman säästöistä johtuvan kanavointiratkaisun vaikutus. Ratkaisussa hallitusohjelman sopeutustoimista sosiaaliturvarahastojen menoihin syntyvät säästöt ohjattiin valtiolle ja kunnille vähentämällä valtion ja kasvattamalla vakuutettujen rahoitusosuutta sairausvakuutuksen rahoituksessa.

Tuloja ja menoja koskevien päätösten vaikutus julkiseen talouteen yhteensä, kumulatiivinen, mrd. euroa

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Valtion määrärahoja vähentävät päätökset	0,0	0,5	2,7	3,9	4,8	4,9	5,1	5,2
Valtion määrärahoja lisäävät päätökset	-0,1	-0,3	-1,0	-0,9	-1,2	-1,8	-4,1	-4,3
Investointiohjelma	0,0	-0,3	-0,7	-0,9	-0,8	-0,8	-0,4	-0,1
Valtion verotuloja lisäävät päätökset	0,0	1,0	2,5	3,1	3,4	3,5	3,6	3,6
Valtion verotuloja alentavat päätökset (pl. ansiotuloverotuksen ati/khi-tarkistukset)	0,0	-0,6	-1,3	-2,8	-4,1	-4,1	-4,3	-4,3
Muut valtion tuloja lisäävät päätökset	0,0	0,0	0,0	0,1	1,3	0,2	0,2	0,2

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Veroperusteiden muutosten kompensaatio kunnille	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Sosiaaliturvamaksujen muutosten vaikutukset verotuloihin ja työnantajakustannuksiin	0,0	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Vaikutus valtiontalouden rahoitusasemaan, netto	-0,1	0,8	3,2	3,3	4,2	2,6	1,0	1,1
Hyvinvointialueiden tuloja lisäävät hallituksen toimenpiteet	0,0	0,0	0,1	0,4	0,7	0,9	1,0	1,1
Hyvinvointialueiden tuloja vähentävät hallituksen toimenpiteet	0,0	-0,1	-0,6	-0,9	-1,3	-1,6	-1,8	-1,8
Hyvinvointialueiden menoja vähentävät hallituksen toimenpiteet	0,0	0,1	0,6	0,9	1,3	1,6	1,8	1,8
Hyvinvointialueiden menoja lisäävät hallituksen toimenpiteet	0,0	0,0	-0,1	-0,4	-0,7	-0,9	-1,0	-1,1
Vaikutus hyvinvointialueiden rahoitusasemaan, netto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kuntien tuloihin vaikuttavat hallituksen toimenpiteet	0,0	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Kuntien menoihin vaikuttavat hallituksen toimenpiteet	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Valtion toimenpiteiden nettovaikutus kuntien verotuloihin	0,0	0,1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Veroperusteiden muutosten kompensaatio kunnille	0,0	0,0	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Muiden valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Sosiaaliturvamaksujen muutosten vaikutukset verotuloihin ja työnantajakustannuksiin	0,0	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Vaikutus kuntatalouden rahoitusasemaan, netto	0,0	0,4	0,4	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1
Hallituksen päätösten vaikutukset sosiaaliturvarahastojen menoihin	0,0	0,7	1,6	2,2	1,4	2,2	2,3	2,3
Hallituksen päätösten vaikutukset sosiaaliturvarahastojen tuloihin (arvio)	0,0	-0,3	-1,3	-1,7	-1,8	-1,8	-1,7	-1,7
Muutokset sosiaaliturvamaksuissa	0,0	-2,0	-1,2	-0,9	-1,0	-1,0	-1,1	-1,2

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Vaikutus sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaan, netto	0,0	-1,6	-0,9	-0,4	-1,4	-0,6	-0,6	-0,6
Vaikutus julkisyhteisöjen rahoitusasemaan, netto	-0,1	-0,4	2,7	3,1	2,8	2,2	0,5	0,6
Suhteessa bruttokansantuotteeseen	0,0 %	-0,2 %	1,0 %	1,1 %	0,9 %	0,7 %	0,2 %	0,2 %

9. Julkisyhteisöjen taloudelliset vastuut ja riskit

Julkisyhteisöjen taloudellisilla vastuilla tarkoitetaan suoria vastuuta, kuten velkaa, sekä epäsuoria tai ehdollisia vastuuta. Näitä ovat valtiontakaukset¹³ ja -takuut¹⁴, eläkevastuu sekä sopimukseen ja sitoumuksiin liittyvät vastuut. Lisäksi valtiolle voi syntyä tosiasiallista vastuuta esimerkiksi yhteiskunnan toimintojen jatkuvuuden turvaamisesta, vaikka laki tai sopimus ei siihen suoranaisesti valtiota velvoittaisikaan. Julkisyhteisöt myös omistavat merkittäviä osuuksia yksityisistä yrityksistä.

Julkisyhteisöjen velkamäärä oli vuoden 2025 lopussa n. 227 mrd. euroa, josta valtionvelan osuus oli 187,7 mrd. euroa, hyvinvointialueiden 7,8 mrd. euroa ja paikallishallinnon 31,4 mrd. euroa. Etenkin valtion ja paikallishallinnon velka on kasvanut nopeasti 2000-luvulla.

Alla olevaan taulukkoon on koottu yhteen tietoa valtion varoista ja tietyistä, määriteltävissä olevien vastuiden nimellisarvoista. Taulukon tarkastelussa on selkeyden vuoksi käytetty vastuiden nimellisarvoja. Tiedot valtion reaali- ja rahoitusvarallisuudesta perustuvat rahoitustilinpitoon. Rahoitusvarallisuuden osalta taulukossa on lisäksi kuvattu eräitä keskeisiä, julkisesti noteerattuja osakeomistuksia. Näiden lisäksi valtio omistaa joko kokonaan tai on osaomistajana useissa yrityksissä, joiden arvonmäärittely perustuu kirjanpitoarvoon.

Yhteenveto keskeisistä julkisen sektorin vastuista ja valtion varoista, mrd. euroa. Lähde: Tilastokeskus ja Valtiokonttori.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Varat							
Valtion reaali- varat ¹	59,3	58,5	61,1	64,4	66,9	68,1	
prosenttia suhteessa BKT:hen	24,8 %	24,7 %	24,6 %	24,2 %	24,5 %	24,6 %	
Valtion rahoitusvarallisuus ¹	89,1	108,0	104,1	93,8	94,5	91,1	
prosenttia suhteessa BKT:hen, josta	37,1 %	45,7 %	41,8 %	35,2 %	34,6 %	32,9 %	
Valtion kassa ²	2,3	7,6	4,8	3,7	8,5	5,5	5,5
Solidium Oy	7,5	7,6	9,0	7,9	7,1	6,9	9,1
Muut noteeratut osakeomistukset	19,0	26,0	25,0	19,7	17,9	10,8	16,0
Asuntorahaston saamiset	3,7	3,2	2,8	2,4	2,1	1,8	1,5

¹³ Valtiontakauksella tarkoitetaan valtion oikeudellista sitoutumista vastuuseen toisen tahon velasta.

¹⁴ Valtiontakuulla tarkoitetaan valtion oikeudellista sitoutumista korvaamaan tietyistä toiminnasta aiheutuvat tappiot ja menetykset.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Vastuut							
Valtion velka ³	106,4	124,8	128,7	141,6	156,2	169,4	187,7
prosenttia suhteessa BKT:hen	44,3 %	52,8 %	51,7 %	53,2 %	57,3 %	61,2 %	66,9 %
Kuntien velka ⁴	28,9	31,3	32,4	34,1	29,7	30,1	31,4
prosenttia suhteessa BKT:hen	12,0 %	13,2 %	13,0 %	12,8 %	10,9 %	10,9 %	11,2 %
Hyvinvointialueiden velka ⁴					6,3	7,8	7,8
Valtion takaukset ja takuut ⁵	60,2	61,7	64,2	68,5	67,0	68,7	73,0
prosenttia suhteessa BKT:hen	25,1 %	26,1 %	25,8 %	25,7 %	24,6 %	24,8 %	26,0 %
Finnvera Oyj ⁶	32,6	31,6	32,1	35,1	31,9	32,1	34,1
Opintolainat	4,0	4,5	5,0	5,5	6,1	6,4	6,7
Euroopan rahoitusvakausväline (ERVV)	7,0	6,8	6,6	6,7	6,7	6,6	6,6
Suomen Pankki	0,6	0,6	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9
Valtion rahastot ⁷	15,3	16,4	17,5	18,4	19,8	21,2	23,3
Covid-19-tukitoimet ⁸		1,0	1,4	1,4	1,0	0,6	0,6
Muut	0,7	0,7	0,8	0,5	0,7	0,7	0,8
Pääomavastuut ⁹	17,9	18,2	19,4	19,4	19,3	19,4	19,6
prosenttia suhteessa BKT:hen	7,5 %	7,7 %	7,8 %	7,3 %	7,1 %	7,0 %	7,0 %
Muut vastuut ¹⁰	130,0	132,9	134,3	147,2	189,3	189,3	186,6
prosenttia suhteessa BKT:hen	54,2 %	56,2 %	54 %	55,3 %	69,4 %	68,3 %	66,5 %
Talousarviotalous	127,2	130,2	131,5	143,8	185,6	185,4	182,9
Rahastotalous	1,7	1,8	2,0	2,4	2,3	2,3	2,0
Liikelaitokset	1,1	0,9	0,8	1,0	1,4	1,6	1,7

¹⁾ Reaalivarat kattavat reaalisen omaisuuden ja rahoitusvarat ovat taloudellisia varoja, jotka koostuvat maksuvälineistä, rahoitussaamisista sekä sellaisista taloudellisista varoista, jotka ovat luonteeltaan saamisten kaltaisia.

²⁾ Valtion likvidit kassavarat.

³⁾ Valtionvelka sisältää budjettitalouden velan ja liikelaitos Senaatti-kiinteistöille välitetyn velan.

⁴⁾ Kuntien ja hyvinvointialueiden velkaluvuissa kansantalouden tilinpidon velka, jossa Helsingin sote- ja pelastustoimi luetaan hyvinvointialueisiin.

⁵⁾ Valtiontakaukset ja -takuut on esitetty tarkemmin hallituksen vuosikertomuksen liitteessä 2 (valtion tilinpäätöksen liite 12).

⁶⁾ Finnveran takaus- ja takuuvastuut muodostuvat vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan vastuukannasta, kotimaisesta vastuukannasta ja varainhankinnan takauksesta. Siltä osin kuin Finnveran EMTN- ja ECP-lainahjelmien alla otettua valtion takaamaa varainhankintaa on käytetty vientiluottojen rahoittamiseen, valtion vastuu ei ole kahdenkertainen, mutta vastuut voivat realisoitua eri tekijöiden johdosta ja eri ajankohtana.

⁷⁾ Pääosan rahastojen takauksista muodostaa Valtion asuntorahasto.

⁸⁾ Sisältää takaukset huoltovarmuskriittisille varustamoille, Finnairille sekä EU:n SURE-tukivälineen lainoille ja EIB:n Covid-19-takurahastolle sekä Covid-19-rokotetakuun.

⁹⁾ Pääomat kansainvälisille rahoituslaitoksille, joita joudutaan maksamaan siinä tapauksessa, että pääomaa tarvitaan tappioiden kattamiseksi tai maksukyvyttömyyden välttämiseksi.

¹⁰⁾ Esimerkiksi valtion eläkevastuut ja talousarvion määrärahojen käyttövaltuudet.

Valtion rahoitusomaisuudessa yhtiöomistusten arvot voivat suhdanteista sekä valtion omistusten määrästä johtuen vaihdella merkittävästikin. Valtio on saanut v. 2010—2024 omistuksistaan osinkotuloja 0,8—2,0 mrd. euroa vuosittain. Vuonna 2025 valtion saamat osinkotulot olivat noin 1,6 mrd. euroa.

Ehdolliset taloudelliset vastuut tulevat julkisyhteisöjen maksettavaksi tietyn riskin toteutuessa. Suurin ehdollisten vastuiden osa-alue ovat valtion antamat takaukset ja takuut, joiden realisoitumisen kautta valtiolle voi syntyä maksuvelvollisuus. Valtion taloudelliset vastuut ja niihin liittyvät riskit voivat muodostua valtion talousarviotalouden, valtion rahastojen ja liikelaitosten piirissä. Valtiontakausten ja -takuiden voimassa oleva kanta oli 23,2 mrd. euroa v. 2010 ja 73,0 mrd. euroa vuoden 2025 lopussa.

Myös paikallishallinto on antanut merkittäviä takauksia. Kuntien takauskeskus takaa kaiken Kuntarahoituksen velanoton. Vuonna 2024 paikallishallinnon takaukset olivat noin 23 mrd. euroa.

Eryityisesti Finnveraan sekä valtion asuntorahoitukseen liittyvät takauskannat ovat olleet pitkään kasvurallalla. Finnveran toimintaan liittyvä takaus- ja takuukanta oli vuoden 2025 lopussa noin 34 mrd. euroa. Finnveran vastuiden kasvu on kohdistunut erityisesti vientitakuisiin ja Finnveran varainhankintaan. Vientitakuu-, vientitakaus- sekä erityistakaustoiminnan osuus vuoden 2025 lopussa oli 19,9 mrd. euroa, josta nostettujen vastuiden määrä oli 14,5 mrd. euroa. Vienninrahoituksessa tyypillistä on takaus- ja takuuvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja suuriin asiakaskokonaisuuksiin.

Valtion asuntorahoitukseen liittyvä takauskanta oli 23,3 mrd. euroa vuoden 2025 lopussa. Asuntorahoituksen takauskannan kasvu on painottunut valtion takaamaan vuokratalo- ja asumisoikeustalorahoitukseen, johon kohdistuva takauskanta oli vuoden 2025 lopussa 21,7 mrd. euroa. Yksityishenkilöiden asuntolainoihin kohdistuva takauskanta on viime vuosina laskenut ollen vuoden 2025 lopussa 1,6 mrd. euroa. Vuokra- ja asumisoikeustalorahoituksessa keskeinen luotto- ja takausriski liittyy valtion lainoittamiin ja takaamiin kohteisiin, jotka sijaitsevat väestöltään vähenevillä alueilla, joilla käyttöasteet alenevat ja kiinteistöjen arvot laskevat.

Takausvastuiden lisäksi merkittävään osaan valtion takaamasta asuntorahoituksesta sisältyy valtion korkotuki, johon korkotason nousun seurauksena sisältyy riski valtion maksuvelvoitteen kasvamisesta. Vuonna 2022 asuntorahoituksen korkotukimenot olivat vain n. 1,7 milj. euroa, mutta v. 2024 jo 239 milj. euroa. Vuonna 2025 menot laskivat 152 milj. euroon. Ennustesimulaation mukaan lainakannan koron nousussa 5 prosentin tasolle vuotuinen kustannus olisi n. 424 milj. euroa. Arviota kohottaa edelleen korkotukilainakannan kasvu, joka on ollut vuodesta 2017 lähtien 1,2—1,5 mrd. euron välillä vuosittain. Vuoden 2025 lopussa asuntorahoituksen korkotukilainakanta oli n. 25,8 mrd. euroa, josta yksityishenkilöiden ASP-lainojen osuus oli 4,9 mrd. euroa.

Valtion takausvastuiden seurantaraportoinnin mukaan v. 2025 takausmaksuja perittiin 3,8 milj. euroa ja takauskorvauksia maksettiin 152,1 milj. euroa (ks. taulukko). Takaisinperinnän kautta saatiin suorituksia 132,6 milj. euroa, joten nettomääräinen takauksien kustannus v. 2025 oli 15,7 milj. euroa. Luvuissa on mukana budjetti- ja rahastotalous. Finnveran oman talouden piirissä olleita eriä ei ole mukana siltä osin kuin ne eivät ole rasittaneet budjettitaloutta.

Valtion budjetti- ja rahastotalouden takausmaksut, takauskorvaukset ja takaisinperintä vuosina 2021—2025, milj. euroa

	2021	2022	2023	2024	2025
Saadut takausmaksut	25,3	17,8	25,3	8,4	3,8
Maksetut takauskorvaukset	77,2	79,0	116,5	140,4	152,1
Takaisinperintä	33,4	37,5	90,1	117,8	132,6
Kustannus, netto	18,6	23,7	1,2	14,2	15,7

Takausmaksutulojen kehitys on riippuvainen ensisijaisesti uusien myönnettävien takauksien määrästä, koska pääosin takausmaksu peritään vain kertamaksuna takauksen noston yhteydessä. Merkittävästä osasta uusia takauksia takausmaksuja ei ole peritty lainkaan. Takausmaksujen kattavuuden lisäämiseksi pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan on kirjattu, että takauksista lähtökohtaisesti peritään aina asianmukainen takausmaksu ja takausmaksujen periminen otetaan käyttöön kattavasti myös asuntorahoituksessa. Takausmaksujen käyttöönottoa valtion tukemissa vuokra-asuntojen korkotukilainoissa koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle v. 2025 osana valtion asuntorahaston lakkauttamista koskevaa hallituksen esitystä. Takausmaksuja koskeva lakimuutos tuli voimaan 1.1.2026. Sen mukaan 0,5 prosentin takausmaksut ovat kertamaksuja ja erityisryhmien asuntotuotanto on rajattu takausmaksun ulkopuolelle.

Valtiontakauksista aiheutuvien takauskorvausmenojen määrällinen kehitys riippuu takauskannan kehityksestä ja vastapuolien riskillisyyden kehityksestä. Myös yleinen talouskehitys ja ulkoiset sokit vaikuttavat takauskorvausten realisoitumisriskiin, koska tyypillisesti taloudellisesti heikoissa suhdanteissa takaustappioita realisoituu normaalia enemmän.

Koronapandemian sekä Venäjän hyökkäyssodan seurauksena myönnettyjä takaus- ja takuuvastuita on voimassa edelleen kehyskaudella, vaikka koronapandemiaan liittyvät vastuut ovatkin laskeneet.

Koronapandemiaan liittyen Euroopan unionissa on omien varojen päätöksen osana tehty päätös elpymisvälineestä ja sen rahoituksesta. Elpymisvälineen takia otettavat lainat kasvattaisivat Euroopan unionin vastuita yhteensä 750 mrd. eurolla (v. 2018 hinnoin ilmaistuna). Tästä Suomen laskennallisen osuuden arvioidaan olevan n. 13 mrd. euroa. Suomen vuoden 2027 jälkeen realisoituvat maksut liittyvät elpymisvälineen avustusmuotoiseen tukeen, josta Suomen osuus on arviolta yhteensä 6,6 mrd. euroa.

Ehdollisiin vastuisiin kuuluvat myös kansainvälisille rahoituslaitoksille vaadittaessa maksettavat pääomavastuut, joiden määrä oli n. 19,6 mrd. euroa vuoden 2025 lopussa. Pääosan pääomavastuista on vuodesta 2012 alkaen muodostanut Euroopan vakausmekanismiin (EVM) liittyvä pääomavastuu 11,1 mrd. euroa.

Valtion eläkevastuun määräksi vuoden 2025 lopussa on arvioitu 97,8 mrd. euroa. Lisäksi valtion vastuuksi muista työeläkkeistä on arvioitu 39,7 mrd. euroa.

Julkisen talouden toimintaan liittyvät riskit ovat yleensä monin tavoin sidoksissa yleiseen taloudelliseen kehitykseen. Poikkeuksellisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa julkisen talouden asema voi heikentyä samanaikaisesti usean eri tekijän vaikutuksesta.

Makrotalouden kehitykseen, julkiseen velkaan, julkisen sektorin omistuksiin, myönnettyihin takauksiin ja takuisiin sekä julkisen vallan muihin vastuisiin liittyvät riskit ovat keskenään korreloituneita. Laajemman ulkoisen sokin tilanteessa riskit valtiontaloudelle voivat olla merkittäviä. Tällä hetkellä Yhdysvaltojen muuttunut kauppa- ja tullipolitiikka sekä kärjistynyt Lähi-idän tilanne lisäävät

epävakautta maailmantalouteen ja rahoitusmarkkinoihin. Kriisitilanteissa riski olemassa olevien takausvastuiden realisoitumisesta tyypillisesti kasvaa.

Suomen valtiontaloutta rasittaa osaltaan valtionvelasta aiheutuva korkokustannus, johon vaikuttaa lainakannan kasvu sekä markkinakorkojen muutokset. Valtionvelka oli 75,2 mrd. euroa v. 2010 ja 187,7 mrd. euroa vuoden 2025 lopussa. Valtionvelan kannan kasvu ja markkinakorkojen nousu samanaikaisesti on 2020-luvun alkupuoliskolla kasvattanut valtionvelan korkomenoja nopeasti. Valtionvelan korkomenot olivat 0,8 mrd. euroa v. 2022 ja 3,0 mrd. euroa v. 2025 ja niiden arvioidaan edelleen nousevan seuraavina vuosina. Korkomenojen arvio kehyskaudelle 2027—2030 on 4—6 mrd. euroa vuodessa. Vuoden 2026 alkupuolen Lähi-idän sotatilanteen lisävaikutusta korkorasitukseen on vaikea ennakoida. Suomen valtionlainojen maakohtaisen rahoituksen riskilisiä voi mahdollisesti kasvaa, jos valtiontaloutta ei saada tasapainotettua ja lisävelkaantumista taitettua.

Yleinen korkotason nousu nostaa valtionvelan korkomenoja ja korkotukilainoihin liittyviä korkotukimenoja, ja se voi lisätä myös valtion takaamien lainojen luottoriskejä. Lähitulevaisuudessa Lähi-idän tilanne ja geopoliittinen epävarmuus lisäävät inflaatiopaineita, jotka edelleen lisäävät näitä riskejä. Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi valtion riskiin vaikuttaa vastuuerien määrän kehitys. Korkotason kehitykseen liittyvät riskit asettavat entistäkin suuremmat paineet rajoittaa velkatason ja ehdollisten vastuiden määrän kasvua.

Valtion vastuiden realisoitumisesta aiheutuvat kustannukset aiheuttavat merkittävän rasituksen valtiontaloudelle. Tämä korostaa valtiota sitoviin taloudellisiin päätöksiin sekä vastuiden hallintointiin ja seurantaan liittyvän huolellisen riskien arvioinnin ja riskienhallinnan tärkeyttä. Uusien valtiota sitovien taloudellisten vastuiden tarpeellisuutta joudutaan arvioimaan korkean velkaantumisen ja epävakaa toimintaympäristön oloissa kriittisesti. Pitkällä aikavälillä yllättäviin kokonaistalouteen vaikuttaviin sokkeihin tulee varautua siten, että noususuhdanteissa valtion vastuita voidaan pienentää, mikä antaa liikkumavaraa toimenpiteille kriisitilanteissa. Pitkään jatkunut suhdanteista riippumaton vastuiden yhtämittainen kasvu on kuitenkin kaventanut valtiontalouden riskinkantokykyä ja taloudellisia toimenpidemahdollisuuksia laskusuhdanteissa ja kriisitilanteissa. 2020-luvulla tilanne on muuttunut aiempaakin haasteellisemmaksi, kun kansainvälisiä kriisejä on syntynyt perätysten ja ne ovat pitkäkestoisia.

Valtion taloudellisia vastuita ja niihin liittyviä riskejä käsitellään tarkemmin valtiovarainministeriön julkaisemassa katsauksessa valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin¹⁵.

¹⁵ <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-190-4>

LIITE 1	Laskennassa käytetyt ennusteet ja oletukset
LIITE 2	Valtiontalouden menokehityksen rakennemuutokset sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset
LIITE 3	Julkisen talouden ennustetaulukot

LIITE 1 Laskennassa käytetyt ennusteet ja oletukset

Julkisen talouden suunnitelman meno- ja tuloarviot sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset perustuvat alla olevaan valtiovarainministeriön kansantalousosaston riippumattomaan ennusteeseen.

Käytetyt ennusteet ja oletukset

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
BKT, määrän muutos	-1,3	0,4	0,2	0,6	1,7	1,7	1,5	1,3
BKT, hinnan muutos	3,9	0,7	1,5	2,6	2,1	2,4	2,3	2,3
BKT, arvo, milj. euroa	273 005	275 993	280 570	289 511	300 495	313 162	325 092	336 835
BKTL, arvo, milj. euroa	273 559	275 776	282 325	290 910	301 894	314 761	327 294	339 037
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	6,2	1,6	0,3	2,0	1,4	1,9	2,0	2,0
Ansiotasoindeksi, muutos-%	4,2	3,4	3,0	3,6	3,2	3,4	3,0	3,0
Rakennuskustannusindeksi, muutos-%	3,0	0,0	0,9	1,3	1,0	1,7	1,8	1,8
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi, muutos-%	-2,2	-1,2	-0,4	2,6	1,1	2,0	2,0	2,0
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, muutos-%		1,0	1,8	2,6	1,4	2,0	2,0	2,0
Työttömyysaste, %	7,2	8,4	9,7	9,8	9,4	9,0	8,5	8,2
Palkkasumma, muutos-%	5,0	2,0	1,6	3,6	4,2	4,1	3,9	3,8
Lyhyt korko, 3 kk, %	3,4	3,6	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Pitkä korko, 10 v, %	3,0	2,9	3,0	3,2	3,0	3,0	2,9	2,9
TyEL-indeksi	2874	3037	3077	3104	3180	3231	3302	3376
KEL-indeksi	1805	1911	1930	1939	1982	2005	2044	2084
Peruspalvelujen hintaindeksi, ennuste	4,1	3,2	2,5	3,5	3,5	3,6	2,8	2,7
TAEssa käytettävä kustannustason muutos (vos-indeksi)	3,8	2,2	3,4	3,5	3,5	3,6	2,8	2,7
— indeksin korjaus	0,0	0,0	0,0					
Yliopistoindeksi (budjetoinnissa käytetty ennuste)	3,7	2,3	1,9	3,1	2,5	2,9	2,6	2,6
Ammatillisen koulutuksen indeksi	3,1	2,1	1,8	3,1	2,4	2,9	2,6	2,6
YLE-indeksi	4,9	2,8	2,1	3,1	2,6	2,9	2,7	2,7
HV-indeksi			3,00	3,25	2,63	2,93	2,70	2,69
Työttömyysvakuutusmaksu								
— työnantaja, keskimäärin	1,54	0,82	0,61	0,92	0,92	0,92	0,92	0,92
— työntekijä	1,50	0,79	0,59	0,89	0,89	0,89	0,89	0,89
TyEL-maksu	24,8	24,8	24,9	24,4	24,4	24,4	24,4	24,4
— työnantaja	17,4	17,3	17,4	17,1	17,1	17,1	17,1	17,1

— työntekijä alle/= 53 v.	7,15	7,15	7,15	7,30	7,30	7,30	7,30	7,30
— työntekijä yli 53 v.	8,65	8,65	8,65	7,30	7,30	7,30	7,30	7,30
— palkkakerroin	1,558	1,637	1,673	1,712	1,767	1,817	1,873	1,929
Vakuutetun								
sairausvakuutusmaksut								
— palkansaajien päivärahamaksu	1,36	1,01	0,84	0,88	0,82	0,80	0,79	0,77
— palkansaajien ja yrittäjien sairaanhoitomaksu	0,60	0,51	1,06	1,10	1,15	1,06	1,06	1,05
— eläkeläisten sairaanhoitomaksu	1,57	1,48	1,45	1,49	1,54	1,45	1,45	1,44
Valtion työnantajamaksut								
— savamaksu	1,53	1,16	1,87	1,91	1,84	1,83	1,81	1,79
— eläkemaksu (VaEL)	17,11	17,09	17,13	17,10	17,10	17,10	17,10	17,10
Kuntien työnantajamaksut								
— savamaksu	1,53	1,16	1,87	1,91	1,84	1,83	1,81	1,79
— muut sosiaalivakuutusmaksut	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
— työttömyysvakuutusmaksu	1,91	1,01	0,74	1,14	1,14	1,14	1,14	1,14
— eläkemaksu (KuEL)	19,8	19,6	19,3	19,3	19,3	19,3	19,3	19,3

LIITE 2 Valtiontalouden menokehyyksen rakennemuutokset sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset

Rakennemuutokset

Kehyspäätökseen sisältyvät rakennemuutokset alentavat kehystasoa runsaalla n. 0,1 mrd. eurolla v. 2027 verrattuna kevään 2025 kehyspäätökseen. Alla olevassa taulukossa on esitetty tarkempi kuvaus kevään 2025 kehyspäätöksen jälkeen tapahtuneista rakennemuutoksista ja niiden vaikutuksesta vaalikauden kehystasoon v. 2027.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2027
TAE 2026, JTS 2027—2030		
28.99.99	Ajoitusmuutos varautumisessa hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistuksiin.	31,0
28.99.99	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelman laajenuksessa, johon varauduttiin kevään 2025 kehyspäätöksessä 200 milj. euron kehysvarauksella vuosille 2026—2027. Vuoden 2026 toistaiseksi käyttämättömän osuuden siirto käytettäväksi v. 2027.	47,4
29.20.35	Tekninen muutos. Lukuvuosimaksujen käyttöönotto EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille lukio-opiskelijoille näkyy valtion talousarviossa pienempänä kuin kevään 2025 kehyspäätöksessä arvioitiin, koska rahoituksen vähennystä ei ole mahdollista kohdistaa vain valtion rahoitusosuuteen. Toimenpiteen vaikutuksesta hieman yli puolet, runsaat 1 milj. euroa kohdistuu kuntiin. Kehystä korotetaan vastaavasti, koska säästövaikutus toteutuu julkisen talouden tasolla tavoitellusti.	1,6
32.01.11, 13.03.01	Tekninen muutos, jossa Huoltovarmuusrahastosta siirretään tuloja ja menoja osaksi valtion talousarviota siirrettävälle virastomuotoiselle Huoltovarmuuskeskukselle.	24,7
33.10.60, 33.30.60	Kela-korvausten uudistamiseen varatun määrärahan vähentäminen. Hanke on osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa lasketaan määrärahavähennystä vastaavasti.	-50,4
33.30.60	Tekninen muutos. Lääketaksan ja apteekkiveron tarkastamisen tuoma säästö valtiontalouteen alenee verrattuna kevään 2025 kehyspäätökseen, koska ns. kanavointiratkaisun seurauksena valtion rahoitusosuus sairausvakuutuksen menoista pienenee. Säästövaikutus toteutuu kuitenkin julkisen talouden tasolla tavoitellusti ja kuvattu ilmiö on huomioitu kanavointitarpeen määrää arvioitaessa, joten kehystä korotetaan vastaavasti.	4,6

LTAE III 2025, JTS 2027—2030		
32.01.41	Ajoitusmuutos kvanttitietokoneen maksatuksissa.	35,0
TAET 2026, JTS 2027—2030		
28.92.03	Huoltovarmuustilijärjestelmän ylläpito ja kehittäminen. Läpivirtauserä, jota vastaava tulo on huomioitu momentilla 11.19.11.	1,2
28.99.99	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelman laajenuksessa, johon varauduttiin kevään 2025 kehyspäätöksessä yhteensä 200 milj. euron kehysvarauksella vuosille 2026—2027. Vuoden 2026 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 2026 tehdyn varauksen käyttämätön osuus siirrettiin vuodelle 2027, mutta nyt varausta siirretään osin takaisin vuodelle 2026.	-2,9
29.40.20, 29.40.50, 29.40.55 ja 29.70.55	Korkeakoulujen aloituspaikkamäärän lisääminen vuonna 2026 sekä avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston opintoseteli. Hankkeet sisällytetään osaksi hallituksen investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	31,7
31.20.51	Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksukertymän muutos. Läpivirtauserä, jota vastaava tuloarvion kasvu on huomioitu talousarvioesityksen yhteydessä momentilla 11.19.05.	0,4
32.20.40	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelman sisältyvän Puhtaan siirtymän investointitukiohjelman maksatuksissa vuodelta 2027 vuodelle 2026.	-20,0
LTAE 2026, JTS 2027—2030		
32.30.42	Pk-yritysten kasvua ja vientiä tukevat hankkeet. Läpivirtauserä, jota vastaava EU-tulo tuloutuu momentille 12.32.50 vuonna 2027.	8,0
JTS 2027—2030		
25.01.50	Rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen lisäys rikosuhrimaksujen korottamista vastaavasti. Läpivirtauserä, jota vastaava tuloarvion kasvu on huomioitu momentilla 12.39.01.	1,9
26.20.70	Rajavartiolaitos hankkii 90 prosentin EU-tuella miehittämättömiä ilma- ja pinta-aluksia ja niihin liittyviä valvontajärjestelmiä. Läpivirtauserä, jota vastaava EU:lta saatava tulo on huomioitu momentin 12.26.98 tuloarviossa vuodelle 2028.	9,0
28.20.07	Ajoitusmuutos tietojohtamisen kehittämisen määrärahatarpeessa vuodelta 2027 vuosille 2028—2029.	-1,0
29.40.54	Ajoitusmuutos strategisen tutkimusrahoituksen maksatuksissa.	5,0
28.99.99	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelman laajenuksessa, johon varauduttiin kevään 2025 kehyspäätöksessä yhteensä 200 milj. euron kehysvarauksella vuosille 2026—2027. Osa vuosille 2026—2027 tehdystä varauksesta käytetään vasta vuosina 2028—2030.	-80,4

28.99.99	Tekninen muutos. Hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistukseen oli varauduttu kevään 2025 kehyspäätöksessä. Tähän tarkoitukseen varattu määräraha ja kehysvaraus eivät ole käytettävissä muiden menojen katteeksi, koska muutoin hallitusohjelmassa linjatut hyvinvointialueiden omat säästötoimet eivät toisi säästöjä koko julkisen talouden tasolla. Varautumista voidaan hyvinvointialueiden vuoden 2025 tilinpäätösarviotietojen valossa alentaa vuoden 2027 osalta, joten kehystasoa alennetaan vastaavasti.	-592,6
28.99.99	Tekninen muutos. Varautumisessa nouseviin T&K-menoihin on tapahtunut muutoksia valtuuksien ja määrärahojen käytön suhteessa.	87,0
28.99.99	Varautuminen Ukrainan tukeen. Ukrainalle annettava tuki on kehyksen ulkopuolista menoa kehysäännön mukaisesti.	200,0
31.10.20	Perusväylänpidon nimetyt pienhankkeet. Rahoitus on osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	5,8
31.10.30	Avustukset MAL-sopimusten mukaisiin hankkeisiin. Rahoitus on osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	8,1
31.10.77	Väylähankkeisiin kohdennettavan EU:n CEF-tuen tarkentuminen. Läpivirtauserä, jota vastaavaa tuloa tarkennettu momentilla 12.31.10.	-11,9
31.10.77	Väyläverkon kehittämishankkeet. Hankkeet ovat osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	138,1
32.20.40	Hallituksen investointiohjelman elinkeinopoliittisen varauksen valtuuden vähennys. Kehystasoa lasketaan määrärahavähennystä vastaavasti.	-40,0
32.20.40	Kasvu- ja työllisyyspaketin toteuttamiseen liittyvät IPCEI-hankkeet. Hankkeet ovat osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa korotetaan menoja vastaavasti.	20,0
32.20.41	Ajoitusmuutos energiatuen maksatuksissa.	28,7
32.20.42	Puhtaan energian Suomi -kärkihankkeisiin varatun määrärahan vähentäminen. Hankkeet ovat osa hallitusohjelmaan sisältyvää investointiohjelmaa. Kehystasoa lasketaan määrärahavähennystä vastaavasti.	-50,0
32.20.42	Ajoitusmuutos hallituksen investointiohjelmaan sisältyvien Puhtaan energian Suomen -kärkihankkeiden maksatuksissa.	18,0
32.20.47	Ajoitusmuutos julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin hankkeiden maksatuksissa.	-0,9
32.30.64	Ajoitusmuutos kauden 2021—2027 rakennerahastovaltuuden sisällä.	23,9
33.10.54, 33.10.57, 33.20.50 ja 33.20.52	Joidenkin hallituksen linjaamien sosiaaliturvan uudistusten sisältö ja vaikutusarviot ovat tarkentuneet. Kyseessä ovat perustemuutokset kehyksen ulkopuolisilla momenteilla, jolloin kehystasoa lasketaan määräraha-arvioiden nettomääräistä kasvua vastaavasti.	-3,1
33.30.60	Kela-korvausten 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilun jatkaminen siirtämällä vuoden 2027 käyttämättä jääviä määrärahoja vuodelle 2028.	-21,0

35.20.57	Tekninen muutos. Valtion asuntorahasto lakkautettiin ja sen kehysäännön piiriin jo aiemmin lukeutuneet avustusmenot maksetaan jatkossa suoraan valtion talousarviosta. Arvio momentin määrärahatarpeesta on tarkentunut kevään 2025 kehyspäätökseen nähden, koska maksatukseen tulee myös aiempina talousarviovuosina myönnettyjä avustuksia. Kehystasoa korotetaan määrärahalisäystä vastaavasti.	30,0
Yhteensä		-113,2

Hinta- ja kustannustasotarkistukset

Valtiontalouden kehyspäätös vuosille 2027—2030 laaditaan vuoden 2027 hinta- ja kustannustasossa. Osa menoista, kuten kehitysyhteistyömenot ja EU:n rakennerahasto-osuuksia vastaavat valtion rahoitusosuudet arvioidaan käyvin hinnoin, jolloin niihin sisältyy arvio kauden aikana tapahtuvan hintatason nousun vaikutuksesta määrärahaan. Muilta osin menotasoa tarkistetaan vuosittain arvioidun hinta- ja kustannustason nousun perusteella.

Hinta- ja kustannustasotarkistukset edelliseen kehyspäätökseen nähden ovat yhteensä n. 1,6 mrd. euroa vuodelle 2027, kun huomioidaan vuoden 2027 hinta- ja kustannustasoon siirtymisen vaikutus. Taulukko ei sisällä aiempien vuosien hinta- ja kustannustasotarkistusten tarkentumista, minkä vaikutus nettona on vähäinen. Indeksijäädysten ja -jarrujen vaikutus on huomioitu näitä lukuja pienentävänä tekijänä.

Tarkistukset vuoden 2027 hinta- ja kustannustasoon, milj. euroa

Kehysmenot taloudellisen laadun luokittelua mukailten	Laskennassa käytettävä indeksi	Tarkistus määrärahaan ja kehystasoon		Tarkistus kehystasoon
		Lakisäätöinen indeksikorjaus	Sopimusperusteinen hintakorjaus	Muiden kehysmenojen kust.tasotarkistus
15-17 Eläkkeet	Työeläkeindeksi (TyEL)	138,3		
18-19 Puolustusmateriaalin hankkiminen	Ennakollinen 1,5 % korotus ¹		57,6	
01 ja 20 Muut Puolustusvoimien indeksisidonnaiset menot	Ennakollinen 1,5 % korotus ²		23,4	
01-14 Palkat sekä sosiaaliturvamaksut	Sopimuskorotukset		160,5	
Liikenneverkon menot	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			30,7
01-14, 20-28 Muut toiminta- ja kulutusmenot	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			41,7
30-39 Lakisäätöisesti indeksoidut valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	Valtionosuusindeksi (VOS)	69,8		
31 Hyvinvointialueiden rahoitus	Hyvinvointialueiden indeksi (HVA)	687,1		

30-39 Muut valtionavut kunnille ja kuntayhtymille	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			31,0
30 Valtionrahoitus ammatilliseen koulutukseen	Ammatillisen koulutuksen indeksi	23,6		
40-49 Valtionavut elinkeinoelämälle	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			46,6
50-59 Lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	Kansaneläkeindeksi (KEL), Työeläkeindeksi (TyEL), Kuluttajahintaindeksi (KHI)	42,1		
51-52 Valtionrahoitus ev.-lut. kirkolle ja avustus ortodoksiselle kirkolle	Kuluttajahintaindeksi (KHI)		0,4	
56 Valtionrahoitus kansallisten taidelaitosten toimintaan	Ansiotasoindeksi (2/3) ja kuluttajahintaindeksi (1/3)		1,8	
50-59 Ei-indeksoitavat valtionavut kotitalouksille	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			
50 Valtionrahoitus yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintaan	Yliopistoindeksi	73,2		
50-59 Muut valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			73,3
60 Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			9,6
60 Siirrot Kansaneläkelaitokselle	Kansaneläkeindeksi (KEL)	73,8		
60 Valtionosuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista	Kuluttajahintaindeksi (KHI)		-	40,7
61-65 EU:n rakennerahasto-osuuksia vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	Sisältyy ohjelmakehyksiin			
66-68 Siirrot ulkomaille	Käyvin hinnoin			
69 Siirrot EU:lle	Käyvin hinnoin			
70-79 Reaalisijoitukset	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			0,9
90-99 Muut menot	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			24,0
Lisätalousarviovaraus ja jakamaton varaus	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			6,6
Yhteensä vuonna 2026		1 110,1	241,5	305,1

¹⁾ Puolustusmateriaalihankintojen määrärahatasoon tehdään ennakkollinen 1,5 prosentin hinta- ja kustannustasotarkistus. Lisäksi monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden sitomattomaan osuuteen tehdään ennakkollinen 1,5 % kustannustasotarkistus. Monitoimihävittäjien hankinnan muun rahoituksen käyttämättä olevaan osuuteen tehdään ostovoimakorjaus 1,5 %, joka jälkikäteen tarkistetaan toteuman mukaisina indeksiyhdistelmällä (rakennuskustannusindeksi 70 % ja palvelujen tuottajahintaindeksi 30 %). Laivue 2020 -hankkeen indeksimenot tarkistetaan jälkikäteen sopimuksissa yksilöityjen indeksien toteuman mukaisina. Monitoimihävittäjien indeksejä käsitellään valtioneuvoston hankintapäätöksen mukaisesti. Muiden puolustusmateriaalihankintojen osalta määrärahojen taso tarkistetaan jälkikäteen vastaamaan teollisuuden tuottajahintaindeksin alaindeksin C28 (Muiden koneiden ja laitteiden valmistus) osoittamaa hintatason muutosta (kuukaudet yhteensä, vuosimuutos).

²⁾ Puolustusvoimien toimintamenojen (pl. palkkausmenot) sekä sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen määrärahasoihin tehdään ennakkollinen 1,5 prosentin hinta- ja kustannustasotarkistus. Jälkikäteen näiden määrärahojen taso tarkistetaan vastaamaan kuluttajahintaindeksin osoittamaa hintatason muutosta (indeksimuutoksen vuosikeskiarvo).

LIITE 3 Julkisen talouden ennustetaulukot

Valtionhallinto kansantalouden tilinpidon mukaan, mrd. euroa

	2024*	2025**	2026**	2027**	2028**	2029**	2030**
Välittömät verot	32,4	33,2	33,0	34,0	35,5	37,3	38,9
Tuotannon ja tuonnin verot	36,2	37,2	39,3	39,2	40,3	42,2	42,8
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ¹	69,9	71,4	73,4	74,3	77,0	80,7	82,9
Myynti- ja maksutuotot	4,9	4,9	5,0	5,0	5,1	5,3	5,7
Omaisuuksut	3,1	3,1	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9
Muut tulot	4,7	5,1	4,8	5,7	4,5	4,5	4,5
Tulot yhteensä	82,7	84,5	86,1	88,1	89,6	93,5	96,0
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	18,4	18,4	18,6	18,9	19,8	21,4	22,4
Omaisuusmenot	3,4	3,7	4,0	4,8	5,5	6,1	6,8
Tukipalkkiot	2,8	2,6	2,8	2,6	2,6	2,5	2,3
Sosiaalietuudet ja -avustukset	5,5	5,3	5,3	5,4	5,6	5,7	5,7
Muut tulonsiirrot	56,2	58,8	60,7	61,3	63,0	64,5	65,5
siitä muille julkisyhteisöille	50,6	53,3	54,5	55,2	56,9	58,0	59,1
Pääoman bruttomuodostus	5,3	5,5	8,6	8,4	8,7	9,4	9,5
Muut menot	1,3	1,1	1,1	0,8	0,7	0,7	0,7
Menot yhteensä	92,9	95,4	101,0	102,2	106,0	110,3	112,9
Kulutusmenot	18,9	18,7	18,8	19,6	20,7	22,5	23,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-10,2	-10,9	-14,9	-14,1	-16,4	-16,8	-16,9

¹⁾ Sisältää lahja- ja perintöveron

Kuntahallinto kansantalouden tilinpidon mukaan, mrd. euroa

	2024*	2025**	2026**	2027**	2028**	2029**	2030**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	14,0	14,1	14,8	15,4	15,9	16,6	17,2
siitä kunnallisvero	10,0	10,1	10,7	11,0	11,5	12,0	12,5
yhteisövero	1,7	1,7	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1
kiinteistövero	2,3	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6
Myynti- ja maksutulot	6,1	6,3	6,3	6,4	6,5	6,6	6,7
Saadut tulonsiirrot valtiolta	8,3	9,2	9,4	9,4	10,0	10,0	10,2
Muut tulot	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,4
Tulot yhteensä	30,5	31,9	32,8	33,4	34,8	35,6	36,6
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	22,8	23,6	24,2	24,9	25,6	26,1	26,7
Sosiaaliavustukset ja luontoismuotoiset etuudet	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Muut tulonsiirrot	1,7	2,2	2,4	2,4	2,4	2,5	2,4
Omaisuusmenot	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
Pääoman bruttomuodostus	5,6	5,5	5,7	5,9	6,1	6,4	6,6
Muut menot	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

	2024*	2025**	2026**	2027**	2028**	2029**	2030**
Menot yhteensä	31,5	32,7	33,9	34,7	35,8	36,6	37,4
Kulutusmenot	21,7	22,3	23,3	24,1	24,9	25,6	26,4
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-0,9	-0,8	-1,0	-1,3	-1,0	-1,0	-0,8

Hyvinvointialueet

	2024*	2025**	2026**	2027**	2028**	2029**	2030**
Myynti- ja maksutuotot	5,6	5,8	6,0	6,3	6,5	6,8	7,0
Valtion rahoitus	26,2	28,6	29,8	30,0	30,9	31,7	32,5
Muut tulot	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Kokonaistulot	32,1	34,6	36,0	36,6	37,7	38,7	39,7
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	25,8	26,3	27,2	28,0	29,2	30,3	31,3
Sosiaalietuudet ja luontaismuotoiset etuudet	6,4	6,5	6,8	7,1	7,4	7,7	7,9
Investoinnit	1,4	1,4	1,6	1,5	1,3	1,2	1,2
Omaisuuksien menot	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Muut menot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kokonaismenot	33,8	34,5	35,9	36,9	38,2	39,5	40,9
Kulutusmenot	26,7	27,2	28,2	29,1	30,3	31,5	32,6
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,7	0,1	0,2	-0,3	-0,5	-0,8	-1,1

Työeläkelaitokset

	2024*	2025**	2026**	2027**	2028**	2029**	2030**
Omaisuuksien tulot	5,8	6,5	6,6	6,8	6,9	7,2	7,5
Sosiaaliturvamaksut	27,5	28,2	28,7	29,9	31,2	32,3	33,5
siitä työnantajien maksut	18,5	19,0	19,4	20,2	21,1	21,9	22,7
vakuutettujen maksut	9,0	9,2	9,3	9,7	10,1	10,4	10,8
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	3,1	3,2	3,3	3,5	3,7	4,0	4,2
Muut tulot	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0
Tulot yhteensä	37,3	38,7	39,5	41,1	42,7	44,4	46,1
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Sosiaalietuudet ja -avustukset	31,1	31,9	32,5	33,7	34,8	36,2	37,5
Muut menot	2,7	2,8	3,0	4,3	3,4	3,4	3,4
Menot yhteensä	35,1	35,9	36,7	39,3	39,5	41,0	42,3
Kulutusmenot	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	2,2	2,8	2,8	1,9	3,2	3,5	3,8

Muut sosiaaliturvarahastot

	2024*	2025**	2026**	2027**	2028**	2029**	2030**
Omaisuuustulot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Sosiaaliturvamaksut	5,2	5,9	6,9	7,1	7,3	7,6	7,8
siitä työnantajien maksut	2,0	2,7	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5
vakuutettujen maksut	3,2	3,3	3,8	3,9	4,1	4,2	4,4
Tulon- ja pääomansiirrot							
julkisyhteisöiltä	14,4	13,9	13,8	14,2	14,2	14,2	14,2
Muut tulot	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Tulot yhteensä	19,9	20,1	21,0	21,6	21,8	22,1	22,3
Palkansaajakorvaukset ja välituotekäyttö	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0
Sosiaalietuudet ja -avustukset	18,7	18,4	18,7	18,9	18,8	18,9	19,1
Muut menot	1,6	1,6	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0
Menot yhteensä	21,2	20,9	21,3	21,6	21,6	21,8	22,1
Kulutusmenot	4,0	4,1	4,3	4,5	4,5	4,6	4,7
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-1,3	-0,8	-0,3	0,0	0,2	0,3	0,1

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin¹

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Julkisyhteisöt yhteensä									
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,2	-2,9	-4,4	-3,4	-4,6	-4,6	-4,6	-4,6	-4,4
Velka suhteessa BKT:hen	74,0	77,0	82,4	88,5	91,2	92,8	94,7	97,0	99,3
Ydinsektorit yhteensä									
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,1	-2,4	-3,7	-2,7	-4,1	-4,2	-4,2	-4,1	-4,0
Velka suhteessa BKT:hen	71,9	74,6	79,3	84,8	87,0	88,3	89,9	92,0	94,0
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä									
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	0,0	-0,5	-0,7	-0,7	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,4
Velka suhteessa BKT:hen	2,0	2,5	3,1	3,8	4,1	4,5	4,7	5,0	5,3

¹⁾ Tilastokeskus julkistaa julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt verkkosivuillaan: https://www.stat.fi/meta/luokitukset/_linkki/soveltamis.html

Julkisen talouden ennuste muuttumattoman politiikan vallitessa

Muuttumattoman politiikan tulot ja menot

	2025*	2025*	2026**	2027**	2028**	2029**	2030**
	taso, mrd. euroa	% BKT:sta					
Tulot yhteensä muuttumattomalla politiikalla	151,7	54,1	53,8	52,9	52,4	52,5	52,2
Menot yhteensä muuttumattomalla politiikalla	161,3	57,5	58,4	57,5	57,0	57,0	56,6

Julkisen talouden ennusteiden muutokset suhteessa edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan

Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavia tekijöitä, kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta¹

	2026	2027	2028	2029
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2025	-3,2	-3,3	-3,1	-3,3
Valtio:				
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,9	-0,4	-0,3	-0,3
Muiden tekijöiden vaikutus ²	-0,5	-0,6	-1,3	-0,9
Paikallishallinto:				
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,4	0,4	0,4	0,4
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,1	0,0	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1	0,1	0,2	0,2
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
Työeläkerahastot:				
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0	0,0	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
Muut sosiaaliturvarahastot:				
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0	0,0	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0	0,0	0,0	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,3	0,2	0,3	0,3
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2026	-4,6	-4,6	-4,6	-4,6

¹⁾ Pyörityksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

²⁾ Rivi sisältää myös suhdanteesta johtuvaa heikkenemistä.

Vertailu komission viimeisimpään ennusteeseen

Oheisessa taulukossa vertaillaan Suomen valtiovarainministeriön ennustetta EU-komission talviennusteeseen bruttokansantuotteen muutoksen ja inflaation osalta. Muita ennusteita vertaillaan komission syysennusteeseen.

Komission syysennusteen 2025 ja VM:n ennusteessa on selvää eroa esimerkiksi kuluttajahintaindeksin muutoksessa vuonna 2026. VM:n ennusteen hintojen nopeampaan kasvuun vaikuttaa mm. Lähi-idän kriisin aiheuttama energiatuotteiden hinnan nousu. Kriisin vaikutukset vaikuttavat myös muihin VM:n

ennustelukuihin. Komission ennuste on loppuvuodelta 2025, eivätkä siinä näy alkuvuonna alkaneen kriisin vaikutukset.

Vertailu komission edelliseen ennusteeseen

	Komission ennuste ¹			VM ennuste		
	2025	2026	2027	2025	2026	2027
BKT, muutos, %	0,1	0,9	1,2	0,2	0,6	1,7
Kuluttajahintaindeksi, muutos, % ²	1,9	1,6	2,0	1,8	2,6	1,4
Työttömyysaste, %	9,5	9,3	9	9,7	9,8	9,4
Julkisyhteisöjen rahoitusasema, % BKT:sta	-4,5	-4,0	-3,9	-3,4	-4,6	-4,6
Rakenteellinen jäämä, % BKT:sta	-2,9	-2,7	-3	-2,0	-3,1	-3,7
Julkisyhteisöjen velka, % BKT:sta	88,1	90,9	92,3	88,5	91,2	92,8

¹⁾ Komission syysennuste 2025.

²⁾ Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi.